

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÖRSELENME YAŞANTILARI
ÖLÇEĞİ KISA FORMU'NUN TÜRKÇE'YE
UYARLANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNEM KAYA

**Muğla
Ocak, 2014**

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÖRSELENME YAŞANTILARI
ÖLÇEĞİ KISA FORMU'NUN TÜRKÇE'YE
UYARLANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNEM KAYA

DANIŞMAN: DOÇ. DR. AYŞE REZAN ÇEÇEN EROĞUL

**Muğla
Ocak, 2014**

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÖRSELENME YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ KISA
FORMU'NUN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI**

SİNEM KAYA

**Eğitim Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tezin Sözlü Savunma Tarihi:

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Sabahattin DENİZ

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Ahmet DUMAN

2014

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sinem KAYA'nın "Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe'ye Uyarlanması" adlı tezini incelemiş ve aday 15/01/2014 tarihinde saat 10.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna ile karar verildi.

Doç. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN
Üye

Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Üye

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum **“Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu’nun Türkçe’ye Uyarlanması”** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Sinem KAYA

15/01/2014

TEŞEKKÜR

Çalıőmamı sürdürürken birçok kişinin desteği ve emeğini hissettim. Öncelikli olarak, alanına son derece hakim olduğunu bildiğim, her zaman destek vermeye açık ve Őeffaflıęıyla çalışma sürecinde rahat hissetmemi sağlayan değerli hocam ve danıőmanım Doç. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN-EROĞUL'a teşekkür etmek isterim, sağ olun.

Ölçeğin çeviri aşamasında çok önemli katkılar sağlayan Melike VARDAR'a, Çağlar KAYA'ya, Gözde ÖZEN'e ve Efe MORAL'a çok teşekkür ederim. Ayrıca ölçeğin uyarlanmasında uzman görüşü sağlayan öğretim üyelerine katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Gerek çalışma sürecimde, gerek özel hayatımda kendimi dengede hissetmeme büyük katkıları olan, varlığı ve duruőuyla hayatı hafif hissetmeme yardımcı olan canım ablam, arkadaőım ve meslektaőım Betül TOKER'e çok teşekkür ederim, iyi ki varsın.

Bana koőulsuzca destek veren, sınırları olmayan sevgisiyle beni özgürleőtiren, mutlu ve huzurlu evimizde rahatlıkla çalışma imkânı sağlayan, yanında sürekli neőelendięim kıymetli eőim Çağlar KAYA'ya minnet ve sevgilerimi sunarım.

Her adımda yanımda olduklarını bildiğim, her ne yaparsam beni destekleyen, yaşama karşı duruőumdan hiç őüphe duymayan, fedakârlıklarını hiç esirgemeyen canım anneme, babama ve abime en derin sevgilerimi sunarım.

ÖZET

ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÖRSELENME YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ KISA FORMU'NUN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI

KAYA, Sinem

Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN-EROĞUL

Ocak, 2014, X+112 Sayfa

Bu araştırmanın amacı Bernstein ve arkadaşları (2004) tarafından geliştirilmiş olan Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun (Childhood Trauma Questionnaire Short Form) Türk kültüründe klinik olmayan genç yetişkin popülasyon üzerinde uygulanabilirliğini araştırmak ve psikometrik (geçerlik ve güvenilirlik) özelliklerini saptamaktır. Bu çalışma, 2012-2013 Eğitim Öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan 306 öğrenci ile yürütülmüştür.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, ölçeğin geçerliğini incelemek için üç farklı yöntem izlenmiştir. İlk olarak ölçeğin maddelerinin ayırt ediciliği madde analizi ile değerlendirilmiştir. Bu analizden elde edilen bulgulara göre, ÇÖYÖ-KF'de yer alan 28 maddenin benzer durumları örneklediği ve ölçeğin içtutarlılığının görece olarak orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında ikinci olarak yapı geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, Bernstein ve ark. (2004) 'nın çalışması ile tutarlı bir şekilde beş faktörlü yapının doğrulandığını

göstermiştir. Standardize edilmiş faktör yükleri beklendiği şekilde fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismardır. Elde edilen verilerin geçerliğini sınamak amacıyla son olarak ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemi kullanılmıştır. Benzer ve farklı ölçekler geçerliğinin incelenmesi amacıyla ÇÖYÖ-KF ile Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Kaygı Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin beklenen yönde ve anlamlı olduğu saptanmıştır ($r=.43$; $p<0.05$, $r= .46$; $p<0.01$, $r= -.41$; $p<0.01$).

Ölçeğin güvenilirliğini sınamak için ise iki farklı yöntemden yararlanılmıştır. İlk olarak, ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe formundan elde edilen puanlar üzerinden iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve bu katsayıların yüksek düzeyde çıkması ölçeğin güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. ÇÖYÖ-KF'nin güvenilirliğini sınamak amacıyla ikinci olarak, test tekrar test yöntemi kullanılmış ve çalışma grubunun bir kısmına üç hafta ara tekrarlanan uygulamalar yapılmıştır. Elde edilen toplam puanlar arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($r= -.78$; $p<0.01$).

Sonuç olarak ortaya konulan bulgular neticesinde, uyarlama çalışması yapılan ÇÖYÖ-KF'nin klinik olmayan genç yetişkin popülasyon üzerinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu söylemek mümkündür.

ABSTRACT

THE ADAPTATION OF THE BRIEF SCREENING VERSION OF CHILDHOOD TRAUMA QUESTIONNAIRE INTO TURKISH

KAYA, Sinem

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Advisor: Doç. Dr. Rezan ÇEÇEN EROĞUL

January, 2014, X+112 Pages

The aim of this study is to investigate the applicability of Childhood Trauma Questionnaire Short Form among Turkish young adult community sample and determine the psychometric properties (validity and reliability) of this scale. This study was conducted with 306 students attending different departments in Mugla Sitki Kocman University, Faculty of Education in the spring semester of academic year of 2013-2014.

Within the aim of the study, three different methods were set down in order to investigate the validity of the scale. First of all, in order to get evidences about the construct validity of the scale, item analysis was conducted. The results of item analysis showed that all 28 items of CTQ-SF Turkish version examines similar situations and internal consistency of the scale is middle degree. In order to get evidences about the construct validity, confirmatory factor analysis was conducted. The fit statistics obtained from factor analysis showed that original form's five-factor structure had been confirmed. Standardized factor loadings on the predicted five factors were phsical abuse, phsical neglect, emotional abuse, emotional neglect and

sexual abuse. Another way to test validity of the scale were convergent and divergent validity method. According the results, CTQ-SF was examined using Pearson's correlations with self report measures of Beck Depression Inventory, Anxiety Inventory and Rosenberg Self Esteem Inventory. All correlation were significant in the expected direction ($r=.43$; $p<0.05$, $r= .46$; $p<0.01$, $r= -.41$; $p<0.01$).

On the other side, two different methods were set down in order to investigate the reliability of the scale. First of all, internal consistency was calculated using the total community sample's CTQ-SF score. Cronbach's alpha coefficient for the total scale was high. Secondly, test-retest reliability was demonstrated using a subsample of participants who were reassessed three weeks after the initial administration of the questionnaire. The test-retest correlation coefficient for the total score were significant in the positive direction ($r= .78$; $p<0.01$).

As a result of the study, the Turkish version of CTQ-SF has good validity and reliability for young adult community sample.

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	iv
YEMİN	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZET	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Sınırlılıklar	10
1.5. Tanımlar.....	10
BÖLÜM II	12
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	12
2.1. Çocukluk Örselenmesine Tarihsel ve Kültürel Bir Bakış	12
2.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Tanımı ve Türleri.....	15
2.2.1. Fiziksel İstismar	18
2.2.2. Duygusal İstismar	19
2.2.3. Cinsel İstismar	22
2.2.4. İhmal	23
2.3. Çocuk İstismarının Belirtileri.....	25
2.3.1. Fiziksel İstismarda Belirtiler.....	25

2.3.2. Cinsel İstismarda Belirtiler	27
2.3.4. Duygusal İstismarda Belirtiler	29
2.3.5. İhmal Belirtileri.....	30
2.4. Çocukluk Dönemi Örselenmesi Risk Faktörleri	31
2.4.1. Kültürel ve Çevresel Açından Risk Faktörleri	31
2.4.2. Ailenin Karakteristiği Açısından Risk Faktörleri	32
2.4.3. Çocuğun Özellikleri Açısından Risk Faktörleri.....	33
2.5. Çocukluk Dönemi Örselenmesinin Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar	34
2.5.1. Psikolojik Model.....	34
2.5.2. Sosyolojik Model	35
2.5.3. Sosyal Öğrenme Modeli.....	36
2.5.4. Ekolojik Model	37
2.6. Çocuk İstismarının Yaygınlığı	38
2.7. Çocuk İstismarının Uzun Vadedeki Gelişimsel Etkileri	39
2.8. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi.....	45
2.9. İlgili Yayın ve Araştırmalar	47
2.9.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	47
2.9.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	54
BÖLÜM III	57
YÖNTEM	57
3.1. Araştırmanın Modeli.....	57
3.2. Çalışma Grubu	57
3.3. Çalışmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	59
3.3.2. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği kısa formu (ÇÖYÖ-KF).....	59
3.3.3. Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ).....	61
3.3.4. Beck Depresyon Envanteri (BDE).....	63
3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	64

3.4. ÇÖYÖ-KF'nin Çeviri Çalışması.....	65
3.5. ÇÖYÖ-KF İle İlgili Yapılan Pilot Çalışma.....	65
3.6. İşlem.....	66
3.7. ÇÖYÖ-KF'nin Uyarlanmasında Kullanılan Analizler.....	66
BÖLÜM IV	68
BULGULAR.....	68
4.1. ÇÖYÖ-KF Tükçe Formunun Geçerlik Çalışmaları	69
4.1.1. ÇÖYÖ-KF'nin Madde Analizine İlişkin Bulgular.....	69
4.1.2. ÇÖYÖ-KF'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular	71
4.1.3. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik	74
4.2. ÇÖYÖ-KF Tükçe Formunun Güvenirlik Çalışmaları.....	77
4.2.1. ÇÖYÖ-KF'nin İç Tutarlılık Güvenirliğine İlişkin Bulgular	77
4.2.2. ÇÖYÖ-KF'nin Test Tekrar Test Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	78
BÖLÜM V	80
TARTIŞMA ve YORUM	80
5.1. ÇÖYÖ-KF'nin Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar	80
5.2. ÇÖYÖ-KF'nin Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Elde Edilen Bulgulara Yönelik Yorumlar	82
BÖLÜM VI.....	85
SONUÇ ve ÖNERİLER	85
6.1.Sonuçlar	85
6.2.Öneriler	86
KAYNAKÇA.....	88
EK 1	101
EK 2	103
EK 3	105
EK 4	108
EK 5	110

EK 6	111
EK 7	112

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.a. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları	58
Tablo 1.b. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımları	58
Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Buldukları Programlara Göre Dağılımları	58
Tablo 3. Çalışma Grubunun ÇÖYÖ-KF’den Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler	68
Tablo 4. ÇÖYÖ-KF’den Elde Edilen Madde Analizi Sonuçları	69
Tablo 5. Beş Faktöre İlişkin Standardize Edilmiş Faktör Yüğü Değerleri.....	73
Tablo 6. ÇÖYÖ-KF Alt Ölçekler Arasındaki Standardize Edilmiş Korelasyon Değerleri.....	74
Tablo 7. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu, Sürekli Kaygı Envanteri, Beck Depresyon Envanteri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	75
Tablo 8. ÇÖYÖ-KF’nin Özgün Formunun ve Türkçe Formunun Alt Boyutlarına Ait İç Tutarlık Katsayıları	77
Tablo 9. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu’nun İlk Test ve Son Test Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri.	78

ÖNSÖZ

İstismar konusu yıllardır üzerinde çok sık çalışılan ve önemini her zaman koruyan bir konu olma özelliği taşımaktadır. Zengin araştırma geçmişine rağmen çocukluk döneminde yaşanan istismar vakaları yaygınlığını korumakta ve istismar yaşantıları, gelişimsel olarak bireysel ve toplumsal düzeyde son derece zedeleyici sonuçlara neden olmaktadır. Çocuğun istismarı ve ihmali kavramı ortaya çıktığından bu yana istismarın nedenleri, istismarı tetikleyen risk faktörleri, istismarın sonuçları gibi başlıklarla çocuğun istismarı konusu etraflıca ele alınmaktadır.

Literatürde istismarın yaygınlığına dönük olarak yapılan araştırmalar dikkat çekici nitelikte olsa da, istismarın doğasından ötürü gerçek rakamlara ulaşamadığı bilinmektedir. Bu nedenle araştırmacıları gerçekliğe bir adım daha yaklaştırabilecek ölçekler önem kazanmaktadır. Alan yazında istismar yaşantılarını tespit etmeye yönelik çok fazla ölçeğe ulaşmak mümkün olsa da, bu ölçeklerin birçoğu psikometrik özellikleri bakımından zayıf bulunmaktadır.

Çocukluk döneminde istismara uğradığında bireyler, bunu farklı nedenlerden dolayı gizlemek isteyebilirler. Bunun yanında mağdur olan çocuklar nereye başvuracağı konusunda da bilgi eksikliği yaşamaktadır. Bu vakaların önüne geçmek konusunda önleyici çalışmalar son derece gerekli olmakla birlikte, bu önleyici çalışmaları besleyecek önemli bir kaynağın, geçmişinde örselenme yaşantısı olan bireylerin deneyimleri olabileceği düşünülmektedir. Bu deneyimlerden hareketle şekillenen ölçeklerle yapılacak araştırmalar, çocuk istismarı konusunun her boyutunda hayat kurtarıcı olabilir.

Bu fikirler doğrultusunda, Bernstein ve arkadaşları (2003) Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nu (Childhood Trauma Questionnaire Short Form) geliştirmişlerdir. ÇÖYÖ-KF, geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış, bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları istismar yaşantılarının belirlemeye yönelik olan ve pek çok dile adapte edilmiş olup alanda kabul gören retrospektif bir ölçektir. Bu araştırmanın amacı, Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun klinik olmayan genç yetişkin bireyler üzerinde uygulanabilirliğini araştırmak ve ölçeğin bu popülasyon için psikometrik özelliklerini saptamaktır.

Sinem KAYA

Ocak, 2014/ MUĞLA

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Sağlıklı bir toplumsal atmosfer için, toplumun en küçük yapı taşı olan aile anahtar bir role sahiptir. Aile sistemi içerisinde sağlıklı bir ortamın sağlanması, o ailede yetişen bireylerin ruhen ve bedenen sağlıklı ve mutlu bir hayat sürmesi için bir vazgeçilmezdir. Aile, çocuğun ihtiyaç duyduğu bakımı, sevgiyi, korumayı ve desteği; gelişimin ilerleyen yıllarındaysa özgürleşmeyi ve bireyselleşmeyi sağlamakla yükümlüdür. Böylece çocuğun kişilik gelişimi beklenen ve istenen şekilde, olumlu yönde olur. Bazı aileler ise, büyük olasılıkla kendi geçmişlerinde yaşadıkları çocukluk aile sistemini tekrarlayıp, kendi çocuklarına da ideal olmayan bir gelişim ortamı yaratabilir ve gelişimsel olarak ideal olan ortamı sağlamak konusunda yeterli olamayabilir. Bunun yanında, aile ortamında büyümeye fırsatı olmayan, anne ve babasız çocuklar da gelişimlerini sekteye uğratabilecek çok çeşitli problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Sağlıksız bir gelişim ortamında büyüyen bireylerin, yaşamının ilerleyen yıllarında gelişimsel, bireysel, kişilerarası ve toplumsal problemlerle karşılaşma olasılıkları yüksek olacaktır. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ise sağlıksız gelişim ortamlarında en çok ele alınan ve dikkati çeken konulardan biridir.

Çocukluk dönemi örselenmesi, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin, kaza sonucu olmayan aktif eylemleri sonucu çocuğun bedensel, duygusal, cinsel veya zihinsel gelişimine verdiği zararlardır (Polat, 2007a). Tanımdan da anlaşılacağı gibi, çocukluk

dönemi örselenme yaşantıları çok farklı ve geniş bir ranjda yer alan durumları ifade etmektedir. Bu ranj, çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikolojik iyi-oluşuna zarar verebilecek olan kasıtlı ya da kasıtsız her türlü yetişkin eylemini kapsar. Verilen zararın türüne ilişkin belirgin bir ayırım yapmak çok zor olsa da, örselenmeye neden olan yetişkinin örselleyici davranışının ve tutumunun biçimine göre farklı örselenme türleri tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki, somut göstergeleri açıkça görülebilen fiziksel örselenme, diğerleri sırasıyla duygusal (psikolojik) ve cinsel örselenmedir. Örselenme konusunun daha spesifik bir boyutu olan ihmal kavramı ise çocuğun fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanmamasını içerir ve örselenme yaşantılarının bir parçasıdır (Giardino, Lyn ve Giardino, 2010).

Son yıllarda psikoloji, sosyoloji, psikiyatri ve tıbbi disiplinler dâhil olmak üzere birçok disiplinin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına odaklandığı görülmektedir. Her ne kadar farklı bir disiplin bu konuyu kendi disipliner anlayışından yola çıkarak değerlendiriyor da olsa, konu her zaman istismarın sonuçlarının son derece yıkıcı olması noktasına gelmektedir (Brown ve Anderson, 1991).

Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının çocuğun ruhsal dünyasındaki yıkıcılığı çocuğun yaşamının devamında, yoğun ya da hafif düzeyde, etkisini sürdürmektedir. Yapılan pek çok ampirik çalışma çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının uzun vadedeki bu etkilerini ortaya koymaktadır. Çocukluk döneminde örselenen bireylerin, yaşamın ilerleyen yıllarında günlük stresörlere daha yoğun olarak duygusal ve psikotik tepkiler verdiği belirtilmektedir (Glaser, Van Os, Portegijs, Myin-Germe, 2006; Lardinois, Lataster, Mengelers, Van Os, Myin-Germeys, 2011). Türkiye’de yapılan çalışmalarda çocukluk çağı örselenme yaşantılarının genç yetişkinlik ve yetişkinlik dönemlerinde umutsuzluk, depresif mizaç ve olumsuz benlik algısı üzerinde etkileri olduğu belirtilmektedir (Bostancı, Akbayrak, Bakoğlu ve Çoban, 2006; Özen, Antar ve Özkan, 2007; Yıldız, 2007). Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile yetişkinlik yıllarında depresyon, madde kullanımı, anti sosyal davranış bozuklukları, kişilik bozuklukları gibi çok temel ruhsal problemler ile ilişkili görülmektedir (Brown ve Anderson, 1991). Panik bozukluk, dissosiyatif bozukluk, öfke kontrol bozuklukları,

dikkat dağınıklığı, travma sonrası stres bozukluğu ve bağlanma bozuklukları gibi diğer psikolojik problemlerin de çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkili olduğu saptanan bulgular arasındadır (Springer, Sheridan, Kuo, ve Carnes, 2007).

Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının pek çok araştırmacı tarafından da ifade edilen uzun vadedeki gelişimsel etkileri konuyla ilgili farklı yöndeki çalışmaları beraberinde getirmiştir (Glaser ve ark., 2006). Bu çalışmaların bir ayağını da örselenme yaşantılarını saptamaya yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uyarlanması ile ilgili çalışmalar oluşturmuştur (Öner, 2012). Örselenme yaşantılarıyla ilgili olarak geliştirilen ölçme araçları genel anlamda, belirli ölçümler sonucu güvenilir veriler elde etmek ve bunun sonucunda öngörülerde bulunarak konuyla ilgili çalışmalar yapmaya yardımcı olmak amacını taşımaktadır. Örselenme konusuyula ilgili geliştirilen bu ölçme araçlarının bir kısmı cinsel istismar ve fiziksel istismar boyutlarını ele almaktadır (Bremner, Vermetten ve Mazure., 2000). Bir diğer kısmı da duygusal istismar ve fiziksel istismar boyutlarına yönelik ölçüm yapmaktadır (Gallagher, Flye, Hurt, Stone ve Hull, 1992; Bifulco, Brown ve Harris, 1994). Bazı ölçme araçları ise yalnızca duygusal istismarı değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Brassard, Hart ve Hardy, 1993; Finkelhor, Hamby, Ormrod ve Turner, 2005; Gagne, Pouliot-Lapointe ve St.Louis, 2007; Tonmyr, Dracaa, Craina ve MacMillan, 2011). Bu ölçme araçları incelendiğinde, bu ölçme araçlarının bütüncül yaklaşımdan uzak olduğu ve örselenmeyi kısmi olarak ele aldığı görülmektedir. Genel olarak örselenmenin etkisinden, örselenmenin belli türlerinin etkilerini soyutlamak zor olmuştur. Bu nedenle örselenmenin yalnızca belirli türlerini ele alan ölçme araçlarının dezavajlı olduğu söylenebilir.

Konuyla ilgili geliştirilen ve örselenmeyi değerlendirme amacı taşıyan, aynı zamanda tüm örselenme türlerini bütüncül şekilde ele alan ölçme araçları da geliştirilmiştir. Örneğin Fink, Bernstein, Handelsman, Foote ve Lovejoy (1995) Çocukluk Dönemi İstismar Ölçeği'ni; Gallagher, Flye, Hurt ve ark. (1992) Travmatik Yaşantılar Ölçeği'ni; Straus, Hamby, Finkelhor ve ark. (1998) istismarı tanımlama amaçlı Çocuk-Ebeveyn Çatışma Envanteri'ni geliştirmiştir. Fakat bu ölçme araçları metodolojik

olarak sağlam bir temele dayansa da, bu ölçeklerin geçerlik güvenirlik çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı ifade edilmektedir (Bernstein, Stein, Newcomb ve ark., 2003).

Yukarıda belirtilen lme araçlarının dezavantajlarıyla başetmeye ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını belirlemeye yönelik olarak Bernstein ve Fink (1994) 70 maddeden oluşan çocukluk örselenme Yaşantıları lği'ni geliştirmiştir. lğin geçerlik güvenirlik çalışmaları madde bağımlısı bir grupta yapılmıştır. lğin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal olmak üzere dört alt boyutu olduğu belirtilmiştir. Ölçekten ve alt ölçeklerden elde edilen puanların cronbach alpha katsayılarının .79 ile .94 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Geliştirilen bu ölçek araştırmacılar tarafından kabul görmüş ve pek çok araştırmada veri toplama materyali olarak kullanılmıştır (Bernet ve Stein, 1999; Wessel, Meeren, Peters, Amrckelbach, 2001; Lee, Geraciotti, Kasckow ve Coccaro, 2005; Bierer, Yehuda, Schmeidler, Mitropoulou, Antonia, Silverman ve Siever, 2013). lğin farklı dillerde ve örneklemlerde psikometrik özellikleri sıklıkla incelenen bir ölçek olma özelliğini taşımasından dolayı, alan yazında kabul gören bir ölçek olduğu söylenebilir (Rosen ve Lee, 1996; Lipschitz, Bernstein, Winegar ve Southwick, 1999; Paivo, 2001; Scher, Stein, Asmundson, McCreary ve Forde, 2001). Fakat lek 70 maddeden oluştuğundan dolayı ekonomik olmamakla birlikte, bireylerin istismar ve ihmal yaşantılarına uzun süre odaklanmalarına neden olduğu noktasında eleştirilmektedir (Bernstein ve ark., 2003).

Çocukluk Dönemi rselenme Yaşantıları lği'nin yetişkin popülasyon için Türkçe'ye uyarlama çalışmaları ise Aslan ve Alparslan (1999) tarafından yapılmıştır. Uyarlanan lek 40 maddeden oluşmaktadır. lğin Cronbach alfa katsayısının toplam puan için .96, alt ölçekler için ise .94-.96 arasında olduğu saptanmıştır. Faktör analizi sonucunda lğin  faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Bunlar; duygusal istismar ve ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismardır. Yapı geçerliğini test etmek amacıyla ölçekten elde edilen puanlar ile Beck Depresyon lği, Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri, Dissosiyatif Yaşantılar lği ve Toronto Aleksitimi lği

puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve korelasyonların yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu saptanmıştır. Çeçen-Eroğul (2012) ise, Aslan ve Alparslan (1999)'ın uyarladığı ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını ergen popülasyonu üzerinde yaptığı faktör analizi sonrasında ölçme aracındaki 5 maddenin ergen popülasyonu için çalışmadığını rapor etmiş ve ölçeğin üç boyutlu (fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar ve ihmal) bir faktör yapısı gösterdiğini ortaya koymuştur. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği gibi bir değerlendirme aracı geçmiş örselenme yaşantılarının yetişkinlik ve ergenlik dönemindeki etkilerini ortaya koyacak retrospektif çalışmalara, kişinin kendisine sorular sormak yoluyla erişilmesine imkân vermektedir (Paivio ve Cramer, 2004). Türkiye'de yapılan pek çok çalışmada yer bulan bu uyarlama ölçekleri de (Deniz, 2006; Kalkan ve Özbek, 2011; Kaya ve Çeçen-Eroğul, 2013), ölçeğin orijinalinde belirtilen dezavantajları doğal olarak taşımaktadır. Ayrıca, ölçeğin orijinali beş faktörlü olmasına rağmen, bu uyarlama çalışmalarında ölçekler üç faktörlü yapı göstermiştir. Uyarlanan ölçekte "ihmal" boyutunun yeterince belirgin bir boyut olmadığı rapor edilmiştir.

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ile ilgili olarak belirtilen bu dezavantajlar nedeniyle Bernstein ve ark. (2003) Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF)'nu geliştirilmiştir. Araştırmacıların bu ölçeği geliştirme amaçlarından birisi, yanıtlanması 15-20 dakika süren ÇÖYÖ yerine, daha hızlı bir tarama sağlayan ve katılımcının 5 dakikasını alacak bir ölçek formu geliştirmek olmuştur. İkincisi ise, geliştirilen bu yeni formu klinik popülasyon ve klinik olmayan popülasyon için faktör yapısının doğrulanmasıdır. Böylece araştırma yapılacak farklı grupları kapsayıcı bir ölçek olabileceği düşünülmüştür. Bu da, farklı gruplar arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapmaya da imkân sağlayabilir. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya psikiyatrik bozukluğu olan istismarcı bireyler (378 kişi), psikiyatrik tanı almış ergenler (396), klinik tanı almamış bireyler (579 kişi) ile istismarcı olup klinik olmayan örnekleme yer alan bireyler (625 kişi) katılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak Terapist İstismar Skalası ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği kullanılmıştır. Analiz aşamasında doğrulayıcı faktör analizi, çoklu grup karşılaştırması, ölçüt bağlantılı geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir (alt ölçekler; fiziksel

istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmaldir. Her alt ölçek 5 maddeden oluşmaktadır ve 3 madde kontrol maddesi olup toplam puana dâhil edilmemektedir. Test edilen modelin (1) psikiyatrik bozukluğu olan istismarcı bireyler; (2) psikiyatrik tanı alan ergenler (3) istismarcı olup klinik olmayan bireylerden oluşan örneklem ve (4) klinik olmayan örneklem için iyi uyum değeri verdiği rapor edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları ise farklı gruplar için duygusal istismar için .84-.89 arasında, fiziksel istismar için .81-.86 arasında, cinsel istismar için .92-.95 arasında, duygusal ihmal için .85-.91 arasında ve fiziksel ihmal için .61-.78 arasında saptanmıştır. Sonuç olarak 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF'nin yeterli geçerlik güvenirlik düzeyine sahip olduğu ve farklı gruplarda (klinik olan ve klinik olmayan örneklemelerde) uygulanabilir olduğu rapor edilmiştir.

Alan yazında dikkatleri üzerine çeken ÇÖYÖ-KF ekonomik olması ve farklı örneklemelerde çalışma imkânı vermesinden dolayı pek çok dile uyarlanmış ve ölçeğin psikometrik özellikleri çeşitli örneklem gruplarında incelenmiştir. Örneğin Kanada'da Paivio ve Kramer (2004) üniversite öğrencileri ile; Almanya'da Thombs, Bernstein, Lobbestael ve Arntz (2009) klinik olmayan popülasyon ile; Kore'de Kim, Bae, Han, Oh ve MacDonald (2013) şizofreni tanısı alan bireylerden oluşan bir örneklem ile çalışarak ölçeğin uyarlama çalışmalarını yapmışlardır. Bu çalışmaların paralelinde, ÇÖYÖ-KF uluslararası araştırmalarda sıklıkla tercih edilen bir ölçek halini almıştır.

Türkiye'de ise Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmalarını yapmışlardır. Bu çalışmanın örneklemini dissosiyatif bozukluğu olan bireyler (N=24), bu bireylerin birinci dereceden akrabaları (N=50) ve bu aile bireyleriyle eşleştirilmiş klinik dışı kontrol grubu (N=50) oluşturmaktadır. Benzer ölçekler geçerliği kapsamında yapılan analizlerde Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım ve İhmal Soru Listesi puanları ile ÇÖYÖ-KF toplam puan arasında .78, fiziksel istismar alt ölçeği için .73 ve cinsel istismar alt boyutu için .62 olarak raporlanmıştır. ÇÖYÖ-KF ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği arasındaki korelasyon ise .78'dir. ölçeğin yapı geçerliği çalışmaları kapsamında, promaks rotasyonlu temel bileşen analizinde ölçeğin özgün biçimine koşut olarak beş faktör incelenmiştir. 1, 2, 6 ve 15 numaralı maddeler

haricinde tüm maddelerin ÇÖYÖ-KF alt puan hesaplaması için ölçeğin özgün biçiminde önerilen yerlerinde olduğu ifade edilmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri cinsel istismar için .61-.93, fiziksel istismar için .61-.94, duygusal ihmal için .73-.83, duygusal istismar için .74-.86 arasındadır. Fiziksel ihmal alt ölçeğinde yer alan tek bir madde için faktör yükü .85'tir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı tüm ölçümler için (N=123) .93, cinsel istismar alt ölçeği için .80, fiziksel istismar alt ölçeği için .89, duygusal ihmal alt ölçeği için .88, duygusal istismar alt ölçeği için .87 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel ihmal alt ölçeğinin tek madde olması nedeniyle iç tutarlılığı hesaplanamamıştır. Şar ve ark. (2012), elde edilen tüm bulgular neticesinde ölçeğin geçerli güvenilir olduğu kanısına varmakla birlikte, çıkarılan maddelerden dolayı bulguların yeni çalışmalarla doğrulanmasını ve gerekirse maddelerin değiştirilmesini önermektedir.

Yukarıda anlatıldığı gibi Şar ve arkadaşlarının (2012) uyarlama çalışması, 124 kişiden oluşan klinik ve klinik olmayan popülasyon ile yapılmıştır. Bu örnekleme 100 katılımcı klinik olmayan örnekleme dâhil edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yaş ranjının dissosiyatif bozukluğu olan bireyler için 17-39 arasında, aile bireyleri için 18-70 arasında ve klinik dışı grup için 20-70 arasında olduğu rapor edilmiştir. Örneklem sayısına bakıldığında, örneklemin klinik olmayan popülasyonu temsil etme gücünün düşük olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Şar ve arkadaşları (2012) araştırmalarında, ölçekte yer alan bazı maddelerin istatistiksel olarak sıkıntılı olduğunu rapor etmişlerdir (1., 2., 6. ve 15. maddeler). Son olarak Şar ve arkadaşları (2012) ÇÖYÖ-KF'nin yeni örneklemler ile tekrarlanmasını ve bulguların yeni çalışmalarla doğrulanması gerektiğini önermiştir. Dünyada kabul gören ÇÖYÖ-KF'nin farklı kültür ve popülasyonlarda psikometrik özelliklerinin incelenmesi, konunun kuramsal ve deneysel olarak zenginleşmesine, ulusal düzeyde karşılaştırmalı araştırmaların yapılmasına ve ölçülmesi istenen yapının evrenselliğinin belirlenmesine bir katkı sağlayabilir. Bu nedenden dolayı, Şar ve arkadaşları tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin sınırlılıkların giderilmesini amaçlayan bu çalışmada, ÇÖYÖ-KF'nin klinik olmayan genç yetişkin popülasyon için psikometrik özelliklerinin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı Bernstein ve ark. (2003) tarafından geliştirilmiş Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun (Childhood Trauma Questionnaire Short Form) Türk kültüründe genç yetişkin popülasyon için psikometrik özelliklerini saptamaktır.

Araştırmanın genel amacı kapsamında Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF) ile ilgili olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. ÇÖYÖ-KF'nin faktör yapısı orijinal ölçme aracı ile benzerlik göstermekte midir?
2. ÇÖYÖ-KF'ye ilişkin elde edilen toplam puan ve maddelere ilişkin madde-toplam puan korelasyonları ne düzeydedir?
3. ÇÖYÖ-KF'nin, Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Kaygı Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile birlikte uygulandığında benzer ve farklı ölçekler geçerliği katsayısı ne düzeydedir?
4. ÇÖYÖ-KF'den elde edilen ölçümlerin toplam puan ve alt ölçek puanları için iç tutarlık katsayıları ne düzeydedir?
5. ÇÖYÖ-KF'nin aynı gruba üç hafta arayla yapılan uygulamalardan elde edilen güvenirlik katsayısı ne düzeydedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dünyada istismar ve ihmal olgusu üzerinde pek çok araştırma yapılmaktadır. Buna rağmen bu konu hala önemini korumaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve ihmalin kişiler arası ilişkilerde yaşanan problemler, geniş bir ranjda yer alan ruh sağlığı bozuklukları, hafıza problemleri, bilişsel çarpıtmalar, şiddete yatkınlık, travma sonrası stres bozukluğu, suçluluk eğilimi ve cinsel gelişim bozuklukları gibi pek çok olumsuz değişken ile ilişkili olduğu araştırma sonuçlarıyla ortaya konmaktadır. Dolayısıyla istismar yaşantılarının insan üzerinde kısa ve uzun

vadede pek çok olumsuz etki yarattığı bilinmektedir. Çocuğun gelişiminde bu kadar önemli bir etki yaratan istismar ve ihmal konusunun tüm yönleriyle incelenmesi istismar olgusuna katkı sağlayacaktır.

İstismar ve ihmal vakalarının belirlenmesi, ortaya çıkarılması ve rapor edilmesi gelişmiş ülkelerde bile zorlayıcıyken, gelişmekte olan ülkelerde toplumsal değerler ve normlardan dolayı (örneğin bireyin etiketlenmesi, tehdit edilmesi, yeniden şiddete maruz kalması gibi) bu zorluk düzeyi daha fazla artmaktadır. Bu nedenle istismar ve ihmal olgularını ortaya çıkarmayı hedefleyen ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda istismar ve ihmal türlerinin bütüncül ve geçmişe dönük olarak belirlenmesine yönelik ölçme aracının gerek araştırma ortamında, gerekse uygulamalarda kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle bu araştırmanın konusu Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu'nun Türkçe'ye uyarlanması olarak belirlenmiştir. Türkiye'de de istismar ve ihmal ile ilgili yapılan çalışmaların çok az olduğu dikkate alınacak olursa, bu bağlamda bu araştırmanın önemi ve istismar literatürüne getirdiği katkı daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri dâhilinde sunulan önleme ve müdahale hizmetlerine istismar olguları açısından akademik anlamda sağlanacak katkılar, uzun vadede istismar vakalarıyla ilgili toplanacak bilgiler sonrasında, yönetici, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek elemanlarından oluşan takım çalışmaları yoluyla istismarın önlenmesine yönelik çalışmaların planlanmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca yapılacak bu çalışmalar, kamuoyununun da dikkatinin toplumun yararı olan istismar konusuna çekilmesi ve kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesi noktasında da önem kazanabilir. Uzun vadedeki hedeflerden birisi de, istismara maruz kalınmaması için gerekli tedbirlerin alınmasıdır.

Sonuç olarak, dünyada son yıllarda istismar konusunda çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını belirlemeye yönelik çalışmaların önem kazandığı fakat konuyla ilgili yapılan yeni çalışmalara da hala ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Ülkemizde ise bu

Çalışmaların sayısının çok sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Yapılan bu araştırmanın, Türkiye’de çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilgili olarak klinik olmayan popülasyon üzerinde yapılacak araştırmalarda bir lme aracı kullanılmak üzere önemli olduğu kabul edilebilir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirlik alışmaları, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde farklı bölümlerde öğrenim gören 306 ğrenci ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

ocuk istismarı konusu ile bağlantılı olan tanımlar farklı kaynaklarda farklı Şekillerde ifade edilmektedir. Bu çalışmada, aşağıda açıklanan tanımlar temele alınmıştır.

ocuk İstismarı: Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin, kaza sonucu olmayan aktif eylemleri sonucu çocuğun bedensel, duygusal ve zihinsel gelişimine verdiği zararlarıdır (Kozcu, 1991; Lynch, 1991).

ocuk İhmal: Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin, çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi, zarar görmemesi için gerekli önlemleri almamasıdır (Kozcu, 1991; Lynch, 1991).

Fiziksel İstismar ve İhmal: Kasıtlı olarak çocuğa fiziksel açıdan zarar verilmesi, çocuğun zarar görme ihtimalinin bilinmesine rağmen gereken önlemlerin alınmamasıdır (Kozcu, 1991; Lynch, 1991).

Duygusal İstismar ve İhmal: Çocuğun duygusal gelişimini engelleyen ve zarar veren her çeşit eylem ve eylemsizliklerdir (Kozcu, 1991; Lynch, 1991).

Cinsel İstismar ve İhmal: Çocuğun bir başkası tarafından cinsel uyarım için kullanılması, kullanılmasına izin verilmesi, cinsel gelişiminin zarar görmemesi için gereken önlemlerin alınmamasıdır (Kozcu, 1991; Lynch, 1991).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle çocukluk örselenmesi ve ihmali konusuna tarihsel bir bakış sunulmaktadır. Sonrasında örselenme biçimlerinin neler olduğu, örselenmenin belirtilerinin neler olduğu, örselenmede risk faktörleri, örselenmeyi açıklamaya yönelik bazı kuramlar, örselenmenin yaygınlığı, uzun vadedeki etkileri ve çocuk örselenmesinde önleme çalışmalarının neler olabileceği ele alınmıştır. Son olarak, örselenme yaşantılarını tespit etmeye yönelik olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan ölçme aracı geliştirme ve uyarlama çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1. Çocukluk Örselenmesine Tarihsel ve Kültürel Bir Bakış

Çocuğa yönelik istismar ve ihmalin insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir. Ancak bu kavramların bir problem olarak ele alınması ve buna yönelik çalışmaların yapılmaya başlanması oldukça yakın bir geçmişe dayanmaktadır (Polat, 2007a).

Eski çağlara bakıldığında çocukların mal gibi görüldüğüne, öldürüldüğüne, kurban edildiğine, köle olarak satıldığına ilişkin yazınlara rastlanmaktadır. Bu yazınlarda Çin, Hindistan, Meksika ve Peru gibi ülkelerde bebeklerin nehre atıldığından, ancak güçlü bebeklerin yaşamaya haklı olduğuna ilişkin inançtan ötürü, su üzerinde hayatta kalmayı başaramayanların ölmeyi hak ettiklerine inanıldığından bahsedilmektedir. Eski Roma'da ise kanunların, babanın çocuklarını öldürme, satma ve onları terk etme; eğer çocuk "sağlam"sa ve çalışabilecekse hayatına devam edebilmesi kararını verme

hakkına sahip olabilecekleri şekilde düzenlendiği ifade edilmektedir (Kozcu, 1991). İslamiyet öncesi Arap toplumlarında ise kız çocukları birer utanç kaynağı olarak görüldüğü ve cinsiyeti kız olan çocukların diri diri gömülmesi gerektiğine inanıldığı belirtilmektedir.

Bu ifadeler günümüz anlayışıyla bakıldığında dehşet verici olsa da Aries, ortaçağ toplumunda çocuklar, anne ya da bakıcılarına olan gereksinimleri bitir bitmez yetişkin dünyasına katıldığından, ortaçağda çocuklara yönelik tüm bu inanç ve yaklaşımların farklı şekilde değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu fikre yönelik olarak Aries, ortaçağda “çocukluk” diye ayrıca isimlendirilen ve bilinen bir gelişim dönemi olmadığını ifade etmektedir. Ona göre, çocukluk kavramının varolmadığını söylemek çocukların ihmal edildiği veya sevilmediği anlamına gelmemektedir. Ortaçağ toplumunda çocukluğun kendine özgü özellikleri olduğu bilinci olmadığından, eski çağlarda çocuğa yönelik davranışların ve tutumların günümüz anlayışıyla yorumlanmasıyla sağlıklı ve gerçeklikten uzak sonuçlara ulaşılabilir (Tan, 1989).

Çağdaş dünyada ise çocukluk dönemi çok özel ve tüm yaşamın çekirdek kavramı olarak değerlendirilen bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan olumlu ya da olumsuz deneyimlerin kişiliğin oluşumunda çok ciddi etkileri olduğu düşünülmektedir. Ortaçağdan çok farklı olduğu gözlenen çağdaş dünyanın çocukluk dönemine ilişkin bu bilinçli bakış açısına ve gösterilen tüm çabalara rağmen çocuk istismarı ve ihmali olguları tüm dünyada yaygınlığını korumaya devam etmektedir. Günümüzde tüm toplumlarda, çocuk istismarı ve ihmali en önemli etik sorunların başında gelmektedir (Öztürk, 2011).

İstismarın yaygınlığının yanında, çocuklara karşı benimsenen davranış örüntülerine olan bakış açılarının kültürden kültüre değişiklik göstermesi, istismar konusunun ele alınmasını ve dolayısıyla önlenmesini zorlaştırıyor olabilir. Bir başka ifadeyle, çocuk istismarı ve ihmali konusunda evrensel ve hatta ulusal düzeyde tanımsal bir fikir birliğine ulaşmak çok zordur. Örneğin; müslüman ülkelerde çocukların sünnet

edilmesi dini bir gereklilik olarak görülürken, farklı bir inanışa sahip olan ülkelerde bu uygulamaya çocuğa yönelik şiddet olarak değerlendirilebilir.

İstismar tanımının tarihine göz atarsak ilk kez 1860 yılında Tardieu, Paris Tıp Akademisi'nde çocukların fiziksel ve cinsel istismarına değinmiştir (akt. Yaşar ve Akduman, 2007). 1960'ların başında Kempe, Silverman, Steele çocukların belirgin fiziksel yaralanmalar ve kırılmış kemiklerle hastaneye getirildiklerini ve anne-babaların gerekçe olarak çocukların talihsiz “kazalar” geçirdiğini ifade ettiklerini gözlemlemişlerdir. Bu tutarsız gerekçeler neticesinde, Kempe ve arkadaşları tarafından yayımlanan “Örselenmiş Çocuk Sendromu (Battered Child Syndrome)” adlı makale ile konuya gösterilen ilgi ve verilen önem giderek artmıştır (Howe, 2005). 1974 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde “Çocuk ihmali ve istismarını önleme ve tedavi yasası” çıkarılmıştır. Birleşmiş Milletlerce 1989 da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde konuya yer verilmiş ve 19. maddede “çocuğun, bakımıyla sorumlu olan kişilerden gelecek her türlü kötü muameleye karşı korunmasının sözleşmeyi imzalayan devletlerin yükümlülüğünde olması” koşulu belirtilmiştir.

Türkiye'de istismar ve ihmali önleme çalışmalarının başlangıcı ise çok yenidir. Daha çok adli tıp, sosyal pediatri, çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanlarının öncülüğünde çalışmalar yapılmaktadır. Çocuğun istismarını önleme ve istismara uğramış çocuğu koruma görevi “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)” tarafından yürütülmektedir.

Çocukların haklarını ayrıntılı olarak ele alan uluslararası bir belge olma niteliğini taşıyan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye tarafından 14 Eylül 1990'da imzalanmıştır. Bu sözleşme çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımdan özgür, saygın ve sağlıklı olarak gelişebilmesini amaçlamaktadır. Sözleşmenin 19. Maddesi çocuğun her türlü ihmali ve istismardan korunma hakkıyla ilgilidir (Öztürk, 2011).

Bu sözleşmeye atılan imzaya rağmen, istismar ve ihmal olguları yaygınlığını korumaya devam etmektedir. Türkiye’de istismar oranının yüksek olmasının nedenlerinden biri, geçmişten günümüze ülkemizde şiddetin bir disiplin yöntemi olarak kullanılagelmesi ve nesilden nesile bu yöntemin aktarılması olabilir. Çocuğu şiddetle disipline etme düşüncesinin kullanılan deyimlere de yansıdığı görülmektedir: “Kızını dövmeyen dizini döver”, “Dayak cennetten çıkmadır”, “Annenin/ öğretmenin/ babanın vurduğu yerde gül biter” gibi (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

2.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Tanımı ve Türleri

“Çocuk istismarı ve ihmali”, “çocuğa yönelik kötü muamele”, “çocukluk dönemi örselenme yaşantıları” kavramları literatürde zaman zaman birbirleri yerine kullanılan kavramlardır. Bu kavramlar yer yer değişiklik gösteriyor olsa da, ifade edilmek istenen şey temelde aynıdır: çocuğun ruhsal ve bedensel sağlığı açısından gelişimsel gereksinimlerinin karşılanmaması ve/ya çocuğun ruhsal ve bedensel sağlığını sekteye uğratacak davranışlarda bulunulması.

Çocuk istismarının tanımsal olarak ele alınış biçimlerine bakarken öncelikle Dünya Sağlık Örgütünü’nün tanımına yer verilebilir. Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını "Bir yetişkin tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar" olarak tanımlamaktadır. Açıkça görülmektedir ki, bu tanımda bir yetişkin davranışının çocuğa yönelik istismar bakımından değerlendirilmesinde kritik nokta amaçların ne olduğu değil, sonuçların nasıl olduğudur. Bir başka deyişle, çocuk istismarında yetişkinin niyetinin ne olduğu değil, davranışın çocuk üzerindeki etkisinin ne olduğu önemlidir. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü’ne göre istismar fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar gibi farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. "Çocuk ihmali" ise, başta anne ve baba olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinlerin, çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerini ihmal etmeleri sonucu, çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır.

Belirtildiği gibi, çocukluk dönemi örselenmesi disiplinlerarası bir konu olduğundan ortak bir tanımdan söz etmek güç olsa da, ruh sağlığı alanında çocuk istismarı, “genelde 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen, onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylem” olarak değerlendirilmektedir (Zeytinoğlu, 1991). Bu tanımlamada da yine, yetişkin davranışlarının çocuk üzerindeki etkisinin ne olduğunun önem taşıdığı görülmektedir.

Kozcu (1991) istismar ve ihmal kavramlarını aynı tanım içinde şu şekilde açıklamaktadır: “18 yaşın altındaki çocuğun, ondan sorumlu kişi ya da kurumlar tarafından, gelişimini her yönden zedeleyici biçimde fiziksel, cinsel veya mental zarar görmesidir.”.

Polat’a (2007a) göre çocuk istismarı, çocuğun bakımından sorumlu yetişkin bireylerin, çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikolojik açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen tutum ve davranışlarıdır. İhmal olgusu da istismar türleri içinde sayılmaktadır.

Şahin’e (2003) göre çocuk istismarı ve ihmali, çocuğun ruh ve beden sağlığını olumsuz olarak etkileyen her türlü tutum ve davranışla karşı karşıya kalmasıdır. Bu davranışlar fiziksel ya da cinsel saldırı, duygusal örselenme ya da duygusal veya fiziksel ihmal biçimde olabilir.

Çocuk istismarı ve ihmali bir başka tanımda “ana-babaların veya çocuktan sorumlu kişilerin giriştiği veya girişmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda, çocukların bazı kaza dışı hasarlar almaları” biçimindedir (Zeytinoğlu, 1991). Bu tanımda çocuk örselenmesinin anne-baba ile sınırlı olmadığı vurgulanmaktadır. Çocuğun psiko-sosyal gelişimlerini engelleyecek veya duraklatacak örselleyici davranışlar anne ve babası tarafından sergilenebileceği gibi, çocuğun üzerinde söz ve etki sahibi olan diğer kişiler tarafından da sergilenebilir (Kars, 1996).

Sunulan tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları çok farklı ve geniş bir ranjda yer alan durumları ifade etmektedir. Bu ranj, çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikolojik iyi-oluşuna zarar verebilecek olan kasıtlı ya da kasıtsız her türlü yetişkin eylemini kapsar. Çocuk örselenmesi kavramı çocuğa yöneltilen eylemin türü, bu eylemlerin sebepleri ve çocuk üzerindeki etkileri açısından farklılaştığı düşünülen üç boyutta incelenmektedir. Bunlar; fiziksel örselenme, cinsel örselenme ve duygusal örselenmedir (Aydın ve İşmen, 2003). Çocuk örselenmesinde yalnızca eylemler değil, bazı eylemsizlikler de örselenmeye neden olabilmektedir. İhmal kavramı bu durumu açıklamaktadır. Çocuk ihmali, çocuğun fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanmamasını içeren daha farklı, pasif ve spesifik bir boyuttur (Giardino ve ark., 2010).

İngilizcede “child abuse and neglect”, “childhood trauma experiences”, “child maltreatment” gibi kavramlarla karşımıza çıkan çocuğa yönelik örseleyici davranışlar, Türkçe’de “çocuk istismarı ve ihmali”, “çocuğa yönelik kötü muamele” ve “çocukluk dönemi örselenme yaşantıları” gibi söz öbekleriyle karşılık bulmaktadır (Kars, 1996). Bu tanım çokluğu ve karmaşasının toplumsal ve kültürel değerlerin farklılığından kaynaklanmasının yanında, konunun özü gereği disiplinlerarası bir özelliği olmasından da kaynaklanmaktadır (Kozcu, 1991). Bu kavramların tanımlamalarını yapan her disiplin, farklı bir bakış açısı ile konuyu ele almakta ve tanımda farklı noktalara vurgu yapmaktadır. Örneğin; bir hukukçu çocuk istismarını değerlendirirken, istismar eden kişinin niyetine önem verir. Öte yandan sağlık personelleri, istismarın sonuçları olan fiziksel bulguları değerlendirir. Ruh sağlığı alanı çalışanları ise, istismara uğrayan bireylerin ruhsal açıdan gördüğü zararı ve yaşanan gelişimsel aksaklıkları ele alır. Tüm bu farklı bakış açıları, istismar ve ihmal kavramlarının değerlendirilmesinde farklılıkların ortaya çıkmasına yol açar (Kozcu, 1991; Giardino ve ark., 2010).

Yukarıda sunulan bilgilerden anlaşılacağı üzere, çocukluk dönemi örselenmesi konusunda pek çok tanımlama vardır. Bu tanımlamaların birbirinden ayrıştığı ve birbiriyle benzeştiği noktalarının olduğu da göze çarpmaktadır. Fakat tüm bu profesyonel ya da kişisel tanımlamaların ötesinde, çocukluk dönemi örselenme

yaşantılarının (1) ne anlama geldiğini kanıksamak; (2) bu konuyla ilgili karşılaşılan vakalarda ise, vakanın yaşandığı coğrafya ve kùltùre uygun olarak ve yasal dùzenlemelerin de ne olduğunu bilerek hareket etmek oldukça önemlidir (Giardino ve ark., 2010).

2.2.1. Fiziksel İstismar

Uzmanların dikkatini ilk olarak çeken istismar türü fiziksel istismardır. Dikkatlerin ilk olarak fiziksel istismara yoğunlaşması, fiziksel istismarın sonuçları nesnel olarak kolayca tespit edilebilmeye olanak veren doğasından kaynaklanmaktadır.

Fiziksel istismar en geniş anlamda, çocuğun kaza dışı yaralanması şeklinde tanımlanmaktadır (Polat, 2007a). Bu istismar türü fiziksel hasarlara, kırıklara, yanıklara, kesiklere neden olan ve en kolay belirlenen istismar türüdür.

Shannon'a (2009) göre ise fiziksel istismar, çocuğa bakmaktan sorumlu yetişkin tarafından ve kasıtlı bir şekilde (nonaccidental) fiziksel olarak yaralama, tekme ısırma, bıçaklama, boğma, vurma, sert cisimlerle dövme, yanıcı cisimlerle yakma gibi zarar verici tüm davranışları içeren çocuğa yönelik fiziksel zararlardır.

UNICEF'e göre fiziksel istismar, kaza sonucu olmayan yasaklanmış, çocuğu acı veren gelişme ve işlevselliğinde sürekli zarara yol açabilecek her türlü şiddet hareketidir. Bu tanıma göre tokatlama, ısırma, itme, tekmeleme, boğazına sarılma, kemik kırma, evden kovma fiziksel istismar olarak kabul edilmektedir (Akyüz, 1999).

Çocukların fiziksel yönden örselenmeleri sonucu, klinik teşhiste; yanıklar, yumuşak doku hasarları, kemik, eklem, beyin ve göz hasarları, iç organlarda hasarlar, zehirlenmeler ortaya çıkmaktadır. Bu tip bulguların saptanması kolay olduğundan dolayı, fiziksel istismar, istismar ve ihmal konusunun en çok bilinen ve raporlanabilen yüzüdür.

2.2.2. Duygusal İstismar

“Psikolojik istismar” olarak da ifade edilen duygusal istimar, çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi ve sevgiden mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumudur (Polat, 2007b).

Bir başka tanıma göre duygusal istismar, çocuğun bakımından sorumlu kişilerin, çocuğun duygusal, bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerine ciddi şekilde engel olabilecek davranış örüntüleridir (Shannon, 2009).

Duygusal istismarın temelinde, çocuğun psikolojik hasar yaşaması vardır. Çocuğun gelişiminde duraklama, gerileme, engelleme yaratan davranışlar duygusal istismar olabileceği gibi, çocuğun olumlu yönde gelişimini sağlayacak davranışlarda bulunulmaması da duygusal istismar olarak değerlendirilmektedir (Shannon, 2009).

Duygusal istismar, çocuk gelişimi yıllar geçtikçe farklılaşan ve ihtiyaçları değişen bir süreç olduğundan, farklı gelişim dönemlerinde farklı şekillerde yaşanabilir. Bunun yanında, bazı gelişim dönemlerinden duygusal istismar sayılan davranışlar, diğer bir gelişim döneminde bu şekilde ele alınmayabilir. Örneğin; bebeklik döneminde anne-babanın yoğun koruyucu davranışı ihtiyaç duyulan bir davranışken, ergenlik döneminde bu koruyuculuğun sürmesi duygusal istismar olarak değerlendirilmektedir (Polat, 2007a). Bu nedenle, duygusal istismar daha karmaşık ve saptanması zor olabilen bir istismar türüdür.

Duygusal istismarı diğer istismar türlerinden ayıran önemli farklar vardır. Bunlardan biri, duygusal istismarda, fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi, somut fiziksel bulguların bulunmayışıdır. Bir diğeri, duygusal istismar tek başına görülebileceği gibi, diğer istismar türleriyle birlikte de görülebilesidir. Sözgelimi, cinsel ya da fiziksel

istismara uğramış bir çocuk, aynı zamanda duygusal istismara da maruz kalmış demektir (Polat, 2007a).

Duygusal istismar çok farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Duygusal istismara neden olan yetişkin davranışları Polat'a (2007a) göre şöyle sıralanmaktadır:

a) *Reddetme*: Çocuğa dokunmayı, onu sevmeyi ve desteklemeyi, çocuğun yardım taleplerini ve olumlu davranışlarını açıkça reddetmeyi içeren davranışlardır.

b) *Tek Başına Bırakma*: Anne-babanın veya bakıcının, çocuğu arkadaş ilişkilerinden, aile ilişkilerinden ve diğer yetişkinlerle olan ilişkilerinden devamlı olarak uzak tutmaya çalışmasını ve kasıtlı olarak çocuğun tek başına bırakılmasını ifade eder. Bu tip duygusal istismar, çocuğun özgürce davranmasını kasıtlı olarak engelleme şeklinde de görülür.

c) *Suçta Yöneltilme*: Çocuğun anti sosyal davranışlara yöneltilmesi, bu tip davranışlara özendirilmesi, çocuğa toplumsal açıdan kötü örnek olunması gibi davranışları içerir.

d) *Yıldırma*: Anne-babanın sözel veya fiziksel saldırılar ile çocuğu korkutan ve korkuyla yaşamasına neden olan bir ortam yaratmasıdır.

e) *Duygusal Tepki Vermeyi Reddetme*: Bu istismar tipinde, çocuğun sağlıklı duygusal gelişimini sağlayacak tepkilerin verilmemesi söz konusudur.

f) *Aşağılama*: Çocuğun olumsuz bulunan davranışlarının eleştirilmesi, kınanması ve küçük düşürülmesi gibi yetişkin davranışlarını ifade eden duygusal istismar türüdür.

g) *Kendi Çıkarına Kullanma*: Çocuğun bakımından sorumlu kişinin kendi çıkarları için çocuğu kullanmasıdır. Bu tip istismarda, yasadışı ya da uygunsuz davranışlar yapması için eğitilir, bu davranışları yapmaya zorlanır. Örneğin; çocuğa nasıl hırsızlık yapacağı öğretilmesi ve hırsızlık yapmasının sağlanması gibi. Kendi çıkarına kullanmanın farklı bir biçimi sorunlu evliliklerde görülebilmektedir. Bazı sorunlu evliliklerde çocuk evlilik güvencesi olarak görülür ve fonksiyonel olmayan ilişkiler içerisinde duygusal yalpalanma yaşar.

h) *Vaktinden Önce Yetişkin Rol Verme*: Çocuktan gelişim döneminin çok ötesinde ve gerçekçi olmayan şeylerin beklenmesi, gelişimine uygun olmayan sorumlulukların verilmesi ve yapamadığı için de onu baskı altında tutmak gibi davranışları içerir.

Kars'a (1996) göre ise duygusal istismara neden olan yetişkin davranışları şu şekildedir:

a) *Reddetme*: Çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, kişiliğinin yok sayılması ve çocuğun yaptıklarının onaylanmaması gibi yetişkin davranışları reddetme davranışına verilebilecek örneklerdir.

b) *Aşırı Koruma*: Çocuğun gelişim dönemine uygun olmayan aşırı koruma davranışı duygusal bozukluklara neden olabilmektedir. Bu davranış biçimi çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini engellediği düşünüldüğünden duygusal istismar olarak ele alınmaktadır.

c) *Duygusal Tepkiyi Göstermeme*: Çocuğun sağlıklı duygusal gelişimini kolaylaştırıcı duygusal tepkiler vermenin reddedilmesi veya ihmal edilmesi, çocukla gerekli zamanlarda beraber olunmaması gibi davranışlar bu duygusal istismar türüne girmektedir.

d) *Ayırım ve Karşılaştırma Yapmak*: Çocuğun, kardeşleriyle ya da çevresindeki diğer çocuklarla karşılaştırılması sık görülen bir duygusal istismar türüdür. Bu yöntemi kullanan anne ve babalar, çocuklarının istenen davranışları yapmaları yönünde motivasyonlarının artacağını varsaymaktadır. Oysa bu karşılaştırma ifadeleri çocukta olumsuz bir duygulanım yaratır.

e) *Şiddet ve Korkuya Dayalı İletişim*: Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerde anne ve baba otoritelerini korumak amacıyla çocuğu aşağılayan, kınayan, korkutan, tehdit eden sözcükler kullanarak, çocuğu saldırganca davranarak ya da çocuğa yönelik şiddet uygulayarak çocuğun duygusal olarak örselenmesine neden olabilmektedir.

f) *Çocuğun Kapasitesinin Üstünde Beklentilere Sahip Olma*: Çocuğun üstesinden gelemeyeceği isteklerde bulunulması, çocuktan kapasitesinin üzerinde başarıların beklenmesi, ona yaşına uygun olmayan sorumlulukların verilmesi duygusal istismar olarak değerlendirilmektedir. Çocuğa yüklenen tüm bu sorumluluklar, onun duygusal olarak örselenmesine neden olabilmektedir.

g) *Aşağılama*: Çocuğun olumsuz sıfatlarla nitelenmesi (aptal, geri zekâlı gibi), çocuğun çeşitli durumlarda utandırılması, ona bağırılması, küfredilmesi, çeşitli özelliklerinden dolayı tenkit edilmesi aşağılama yönündeki duygusal istismar davranışlarına örnek olarak verilebilir.

h) İzole Etme: Çocuğun yalnız bırakılarak cezalandırılması, bir odaya kapatılarak disipline edilmeye çalışılması, sosyal ilişkilerden uzaklaştırılması, denetimsiz bir şekilde tek başına bırakılması gibi yetişkin davranışları izole etme içinde değerlendirilmektedir.

2.2.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, psikososyal gelişimini tamamlamamış bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarılma ve tatmin için kullanılmasıdır. Bir başka deyişle, bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel tatmin sağlamak amacıyla kullanılmasıdır (Polat, 2007a). Topçu'ya (2009) göre, çocuk cinsel istismarı en sık rastlanan fakat en az bildirilen ve toplumda büyük tepkilere yol açan bir insanlık sorunudur.

Finkelhor ve Brown (1986 akt. Topçu, 2009), çocuk cinsel istismarını, 18 yaşından küçük bir çocuğa kendinden 5 yaş veya daha büyük biri tarafından, üstü kapalı veya açık bir şekilde zor kullanarak yapılan herhangi bir cinsel faaliyet olarak tanımlamaktadır.

Sheldrick'a (1991) göre ise çocuk cinsel istismarı, bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocukların ve ergenlerin tam olarak kavrayamadıkları, bilerek onay verme durumunda olmadıkları ve aile rollerine ait sosyal tabuları ihlal eden cinsel faaliyetlere karıştırılmasıdır.

Shannon'a (2009) göre, çocuğa yönelik cinsel istismar, bir yetişkinin ya da çocuktan yaşça büyük bir kişinin, çocuğun genital bölgesine dokunması; taciz, tecavüz, ensest, zorlayarak ve/ya kandırma yoluyla cinsel tatmin sağlaması; fuhuş yoluyla çocuğun sömürülmesi, çocuğa pornografik anlamlar yüklenmesi gibi tüm uygunsuz davranışları içeren bir tanımdır.

Cinsel istismar temas içermeyen, cinsel dokunma, oral-genital seks, interfemoral ilişki, seksüel penetrasyon, cinsel sömürü ve başka istismar türleri olmak üzere alt boyutlara ayrılmaktadır (Topçu, 2009).

Cinsel istismara yönelik yapılan tanımlamaların ötesinde, hangi davranışın cinsel istismar kapsamına alınabileceği konusunda bazı tanısal kriterlerden söz etmek gerekir. Bu fikirden hareketle, uygunsuz bir davranışa çocuk cinsel istismarı tanısının konulabilmesi için ayırıcı tanısal ölçütlerin ifadesine ihtiyaç vardır. Çocuk cinsel istismarında bu ölçütler: rıza ölçütü, yaş farkı ölçütü, yöntem ölçütü ve yasal ölçüt olarak ele alınmaktadır. Rıza ölçütüne göre, razı olunan davranışlar cinsel istismar olarak nitelendirilemez. Bununla birlikte, bir ilişkiye razı olunmuş da olsa, tehdit ve kandırma varsa, yapılan davranış yine cinsel istismar olarak değerlendirilir. Yaş farkı ölçütüne göre, cinsel istismara uğrayan kimse 13 yaşından küçükse, kendisine yapılan fiilin istismar kapsamına girmesi için, failin kendisinden 5 veya daha fazla yaş büyük olması gerekir; eğer 13 ile 16 yaşları arasındaysa istismarcının kendisinden 10 veya daha fazla yaş büyük olması gerekir. Yaş farkı önemli bir faktör olsa da, bazı durumlarda keskin yaş sınırları koymak zor olmaktadır. Yöntem ölçütünde, cinsel amaca ulaşmak için tehdit, sindirme, korkutma, aldatma, kandırma varsa yaş farkına bakılmaksızın istismar yargısına gidilmelidir. Yasal ölçütte ise, Yeni Türk Ceza Yasası'na göre, cinsel saldırıya uğrayan çocuk 15 yaşından küçük olduğu takdirde kendisinin rızası olup olmadığı aranmaksızın, suçlunun cezalandırılması hükmünü getirmektedir (Topçu, 2009).

2.2.4. İhmal

Çocuğun örselenmesinin yanında, çocuğa herhangi bir örseleyici davranışta bulunmadan, ancak çocuk için gerekli bakımın sağlanmadığı durumlar vardır. İşte bu noktada “ihmal” kavramı ele alınmaktadır. İhmal, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin, bilerek veya bilmeyerek, çocuğun sosyal, fiziksel, duygusal ve bilişsel açıdan zarar görmesine neden olacak şekilde çocuğun ihtiyacı olan gerekli bakımı çocuğa vermemesi durumudur (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005). Polat'a (2007a) göre

ise ihmal, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir.

İstismar kavramında olduğu gibi, ihmal için de pek çok açıklama yapılmakla birlikte, kesin bir fikir birliğinden söz etmek oldukça güçtür. İhmal kavramı sebeplerine göre farklılaşmakla beraber bazı kaynaklarda fiziksel, duygusal veya her ikisi şeklinde alt kategorilere ayrılırken; bazı kaynaklarda duygusal, fiziksel, eğitimsel, medikal ve ruh sağlığı ihmali şeklinde kategorilere ayrılmaktadır (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

En belirgin ihmal biçiminin fiziksel ihmal olduğu söylenebilir. Fiziksel ihmal, bakım verenin çocuğun sağlığıyla ilgili gereklilikleri yerine getirmemesidir. Eermiş (2001) ocukların aileleri tarafından yapılan fiziksel ihmalin şekillerini sağlık yardımının reddi, sağlık yardımının gecikmesi, uygun bakım ve gözetim ortamı ayarlanmadan çocuğun bırakılması sürekli ya da belirsiz zamanlarda çocuğun bakılacağı başka bir ortam hazırlamadan kovulması, koruma güçlükleri, uygun olmayan bakım ve gözetim ortamı, çocuğun beslenmesinin, giyiminin ve temizliğinin ihmal edilmesi, çocuğun güvenliğine gereken önemin verilmemesi biçiminde açıklamaktadır.

Çocuğun okula gitmesine izin vermemek, eğitim süresince çocuğun ihtiyaç duyduğu desteği sağlamamak, eğitim anlamında ortaya çıkan problemlerle başetmede çocuğa yardımcı olmamak gibi yetişkin yaklaşımları eğitimsel ihmele girmektedir. Duygusal ihmal ise ebeveynin çocuğun psikolojik sağlığının önemini reddetmesi, çocuğun gelişim dönemine uygun olarak duygusal ihtiyaçlarının ne olduğunu önemsememesi, çocuğun madde kötüye kullanımına kayıtsız kalması ya da bu konuda ona örnek olması, çocuğun kronik veya ciddi bir istismar yaşantısına maruz kalmasına göz yumması gibi ihmalkâr davranışları olarak kabul edilir. Medikal ihmal ise, çocuğun bedensel sağlığını tehdit eden unsurlar olmasına rağmen çocuğun gerekli sağlık hizmetinden yararlanmasının sağlanmaması ya da engellenmesi durumudur (Aral ve Gürsoy, 2001).

İhmal ve istismarı ayıran en temel nokta ihmalin pasif, istismarın ise aktif bir davranış şekli olmasıdır. İhmalin bu özelliğinden dolayı, bir çocuğun ihmal edildiğinin tespit edilmesi oldukça güçtür (Aral ve Gürsoy, 2001).

2.3. Çocuk İstismarının Belirtileri

İstismar ve ihmale maruz kalmış çocukların ilgili birimlere bildirilmesi ve yardım almaları konusunda evrensel bir sıkıntı yaşandığı söylenebilir. Aslında tüm çocuk istismarı türlerinde, çocuğun istismar edildiğini düşündüren belirtilerin olduğu düşünülmektedir.

İstismarın anlaşılması konusunda istismar türlerini birbirinden soyutlayarak bir sonuca varmak oldukça güçtür. Sözelimi cinsel olarak istismara uğramış bir çocuk, duygusal olarak da istismara uğramış olur. Ya da cinsel olarak istismar edilen bir çocuk, aynı zamanda fiziksel istismara da maruz kalıyor olabilir. İstismar türlerinin iç içe geçmiş ilişkisine rağmen, alan yazında istismarı daha iyi anlamak için ayırmaya gidilmektedir. Bu nedenle, bundan sonraki alt başlıklarda, bir istismar türüne ait olarak ön plana çıkan belirtiler ifade edilecektir.

2.3.1. Fiziksel İstismarda Belirtiler

Fiziksel istismarda bulunan kişiler genellikle çocuğun bakımından sorumlu yetişkinler olduğundan, sağlık personelleri, öğretmenler ve komşular gibi diğer yetişkinlerin bu konuda uyanık olmaları hayat kurtarıcı faydalar sağlayabilir (Shannon, 2009). Anne-babanın dışında, çocuğun devam ettiği okul, yuva, yetiştirme yurdu, kamp gibi kurumlarda çocuğu korumakla görevli yönetici ve öğretmen gibi yetişkinler de çocuğa yönelik fiziksel istismarda bulunabilmektedir. Kısaca fiziksel istismar (1) aile tarafından yapılan ve (2) kurumda yapılan istismar olmak üzere ikiye ayrılabilir (Polat, 2007a).

İstismar davranışını kim gösteriyorsa gösterebilir, tüm istismar türlerinde olduğu gibi, fiziksel istismarda da çeşitli belirtiler istismar olgusunun saptanmasında fayda sağlamaktadır. Bu belirtilerin birinin ya da birkaçının gözlenmesi durumu çocuğun fiziksel olarak istismar edilmiş olma ihtimalini göz önünde bulundurmaya gerektirir (Shannon, 2009; Polat, 2007a).

Bu belirtilerden en çok göze çarpanlar arasında çocuğun bedeninde açıklanamayan yaralanmalar, yanıklar, morarmalar, ısırık izleri ve kemiklerde kırılmalar ya da radyolojik muayene sonucu görülen kemik lezyonları, kafa travmaları, iskelet sistemi lezyonları, iç organ yaralanmaları görülmektedir. Buna ek olarak, bir çocuğun bedeninde gerçek bir kaza sonucunda oluşabilecek lezyonlar, kazanın türüne göre, genellikle benzer yapıda olur. Bu nedenle çocuğun bedeninde farklı türde ve tek bir kazada oluşabilmesi mümkün olmayan yanık ve kesi lezyonlarının birlikte görüldüğü durumlar da fiziksel istismarı düşündürür (Shannon, 2009; Polat, 2007a).

Fiziksel istismar olgularının saptanmasında yalnızca yeni yaralanmalar birer belirti değildir. Eski dönemlerden oluşan lezyonların olduğunun saptanması durumunda da çocuğun ve ailedeki diğer çocukların risk altında olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, çocuğun sıklıkla vücudunun belli bölgelerinde (göğüste, sırtta, üst kolda, yüzde, üst dudakta v.b.) oluşan morluklar, süreklilik arz eden fiziksel istismar vakasının habercisi olabilir. Çünkü darbe almanın üzerinden zaman geçmesinden sonra, alınan darbe vücutta morluklar yaratmaya başlayacaktır (Shannon, 2009; Polat, 2007a).

Fiziksel bulguların yanında, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin çocuğun fiziksel yaralanmalarını açıklamaya dönük olarak yaptığı akılcı olmayan ve tutarsız ifadeleri çocuğun fiziksel olarak istismar edildiği düşüncesine destek sağlayabilir. Genellikle çocuğa bakmakla yükümlü kişiler çocuğun yaralanmasının “kaza sonucu” olduğuna ilişkin ifadeler vermektedir. Ayrıca bu kişiler çocuğun birden çok fiziksel bulgusunu tek bir hikâyeye bağlama yoluna gidebilirler (çocuğun merdivenden düştüğünün söylenmesi gibi). Oysa çocuğun bedeninde merdivenden düşerek oluşamayacak

yaralanma biçimlerine ya da eski dönem lezyonlarına rastlanabilir. Bu gibi durumlar ilk olarak akla çocuğun fiziksel olarak istismar edildiğini getirmelidir (Shannon, 2009; Polat, 2007a).

Yukarıdaki belirtiler, daha çok çocuk sağlık kurumuna getirildiğinde sağlık personeli tarafından tespit edilebilecek durumlardır. Benzer şekilde çocuğun öğretmeni, komşuları ya da akrabaları olan yetişkinler de çocuğun bedeninde çeşitli fiziksel bulgulara rastladığında, fiziksel istismardan şüphelenip ilgili birimlerle irtibata geçerek çocuğun korunmasıyla ilgili adım atabilir. Fakat bir çocuğun fiziksel olarak istismar edilmesinin tek belirtisi fiziksel bulgular olmayabilir. Çocuğun okuldan eve gideceği zamanlarda kaygılanması ve tepkisel davranışlarda bulunması, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin çocuğun olumsuz davranışlarına vurgu yapması ve onun “kötü” bir çocuk olduğunu belirten savunucu ifadelerde bulunması gibi durumların fiziksel de dâhil olmak üzere tüm istismar türlerine ilişkin birer belirti olabileceği düşünülmelidir (Shannon, 2009; Polat, 2007a).

Fiziksel istismar yalnızca aile ortamında maruz kalınan bir yaşantı değildir. Çocuk, okulda ya da yetişkinlerle bir arada olduğu diğer sosyal ortamlarda da fiziksel istismara maruz kalabilmektedir. Bu nedenle, çocuğun gittiğinde kaygı yaşadığı ortamlarda, çocuğun “kötü, yaramaz, aptal” olarak kişiliğine ilişkin olumsuz ifadelerin olduğu eğitim ortamlarında ya da diğer sosyal ortamlarda da örselenme yaşantıları olup olmadığı gözden geçirilmelidir (Shannon, 2009; Polat, 2007a). Kısaca, yukarıda sıralanan tüm fiziksel istismar belirtilerinin, çocuğun dâhil olduğu her türlü sosyal grupta ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır.

2.3.2. Cinsel İstismarda Belirtiler

En yaygın biçimde gizli kalan istismar türü cinsel istismardır. Cinsel istismar mağduru çocuklar korktuklarından, tehdit edildiklerinden ya da bilişsel düzeyleri dolayısıyla ne yaşadıklarına anlam veremediklerinden, bu talihsiz yaşantılarını gizleme gereği

duyabilmektedir (Topçu, 2009). Bu nedenlerden dolayı, cinsel istismarın belirtilerini bilmek ve bu konuda uyanık olmak büyük bir önem taşımaktadır.

Cinsel istismarda en belirgin belirtiler çocukta gözlenen fiziksel belirtilerdir. Örneğin; çocuk oturmada veya yürümede güçlük çektiğinde, cinsel istismar sonucu oluşan fiziksel şiddet göstergelerini düşündüren fiziksel bulgular gözleendiğinde (ısıрма izleri, çizik izleri, darp izleri gibi) cinsel istismar ihtimaline şiddetle eğilmek gerekmektedir.

Fiziksel habercilerin yanında, cinsel istismarın belirtileri sıklıkla somut olmayan belirtilerdir. Örneğin; bir çocuğun yaşının ötesinde, cinsel içerikli olan sıra dışı ve tuhaf konularda bilgileri olduğu fark edilmesi ve çocuğun cinsel içerikli eylemler sergilemesi ya da yaşının üzerinde cinsel oyunlar oynaması gibi durumlar cinsel istismarın soyut belirtileri olabilir. Genellikle çocuğun sosyal ağında yer alan yetişkinler bu durumları normalize etme eğilimindedirler. Oysa çocuğun gelişim döneminin ötesindeki bu bilgilerinin kaynaklarını araştırmak gerekmektedir. Yaşının ötesinde cinsel konularla ilgili bilgi sahibi olmak, cinsel olarak istismar edilmenin bir sonucu olabilmektedir (Shannon, 2009).

Çocuklar cinsel olarak istismar yaşantıları yaşadıklarında sıklıkla psikolojik olarak da belirtiler göstermektedir. Örneğin; fiziksel aktiviteye devam ettiği spor salonu, okul takımı gibi yerlere gitmek konusunda aniden reddedici bir tutum sergilediğinde çocuğun o ortamla ilgili farklı kaygılarının olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekir. Elbette; cinsel istismara maruz kalma durumunu çocuğun fiziksel aktiviteler yaptığı sosyal ortamlarla sınırlandırmak doğru değildir. Bir çocuk, ailece gidilen bir eve birdenbire ve şiddetle gitmek istemediğinde, devam ettiği bir kursta yetişkin birinden şiddetle kaçınmaya başladığı gibi durumlarda çocuğun kaygısının altında yatan nedenin cinsel istismar olma olasılığı vardır (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Bazen bir çocuk kendisi, cinsel istismara uğradığı konusunda ifade verebilir ve bu ifadenin çocuğun uydurduğu bir senaryo olduğu düşünülebilir. Oysa bir çocuk cinsel

istismara uğradığına ilişkin en ufak bir söylemde bile bulunduğu, bu kesinlikle dikkate alınmalı ve çocuğun ailesi, öğretmeni ya da bakımından sorumlu diğer kişiler işbirliğine girip bu konuyu irdelemelidirler (Sanderson, 2006).

2.3.4. Duygusal İstismarda Belirtiler

Duygusal istismar olgularının fark edilmesi çok güçtür. Bu güçlüğü ötesinde duygusal istismar, sıklıkla göz ardı edilmekle karakterizedir ve diğer istismar türlerine de sıklıkla eşlik eder (Shannon, 2009).

Çocukların duygusal istismara verdikleri tepkiler çoğunlukla duygusal dengenin bozulmasıyla birlikte davranışsal olarak ifade bulmaktadır. Çocuğun davranışlarında uç noktalarda değişiklikler olabilir (aşırı saldırganlaşma ya da pasivize bir şekilde uyumlu olma gibi) (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005). Bu davranışsal değişimler duygusal istismarın belirtileri olarak ele alınmaktadır.

Duygusal istismara uğrayan bir çocuğun duygusal dünyasında oluşan bu dengesizlik, duygusal gelişiminde ve/ya fiziksel gelişiminde de aksamalar olmasına neden olabilir. Bu nedenle, bu tip gelişimsel aksaklıklar duygusal istismarın habercisi olarak ele alınabilir. Duygusal istismara uğrayan çocuk bazen bu yıkımla baş edemeyerek intihar düşünceleri oluşturarak intihar girişiminde bulunabilir. İntihara yönelecek kadar çaresiz hisseden bir çocuğun, yaşadığı ortamda duygusal olarak örselenmesi olasılığı yüksek görülmektedir (Shannon, 2009).

Bazen duygusal istismar mağduru bir çocuk, güvendiği bir yetişkine bunu üstü kapalı bir şekilde ya da açıkça ifade edebilir. Örneğin; anne-babasına bağlanma problemlerinin olduğunu, çatışmalar yaşadıklarını düşündüren açıklamalarda bulunabilir. Bu gibi durumlar da duygusal istismar olgularını düşündürecek birer belirti niteliğindedir (Topçu, 2007a).

Bazı durumlarda ise, çocuğun duygusal istismara maruz kaldığı çok açıktır. Sözelimi anne-baba ya da öğretmen tarafından sürekli olarak çocuğun küçümsenmesi, aşağılanması, hor görülmesi ya da çocuğun açıkça reddedilmesi, çocuğun duygusal olarak istismar edildiğinin açık birer göstergesidir (Kars, 1996).

2.3.5. İhmal Belirtileri

İhmal, çocuğa yönelik aktif bir davranışın değil, aksine pasif bir tutumun sonucudur. Aşağıda belirtilen durumlar gözlemlendiğinde, çocuğun ihmal edildiği ihtimali üzerinde düşünülmesi gerekir (Shannon, 2009).

İstismarda olduğu gibi, ihmalin de fiziksel ya da davranışsal olarak gözlemlenecek belirtileri vardır. Ayrıca bunların sonucunda çocuk büyük olasılıkla bazı psikolojik belirtiler de gösterecektir. Fakat birbirine geçmiş gelişim boyutlarını nelerin etkilediğini saptayabilmek çok güç olacağından, bir çocuğun ihmal edildiğine ilişkin belirtiler çocuğun fiziksel görüntüsünden ve davranışsal özelliklerinden anlaşılabilir (Shannon, 2009).

Bazı örneklerde bir çocuğun ihmal edildiği çok açıkça gözlemlenebilir. Bunlar genellikle fiziksel belirtilerdir. Örneğin; gelişim dönemi açısından çocuğun bazı aşıları olması gerektiği fakat bu aşıları olmadığının bilindiği durumlarda, çocuk görme sıkıntısı yaşamasına rağmen gözlükleri olmadığında, yıkanmamaktan kaynaklı kötü beden kokusu olduğu durumlarda, hava şartlarının gerektirdiği şekilde ve yeterli giyinmediği durumlarda, çocuk sürekli kirli giysiler giydiğinde çocuğun ihmale uğradığı düşünülür (Polat, 2007a; Shannon, 2009).

Bazı durumlarda ise, çocuk ihmal edildiğinde bunun davranışsal belirtileri ortaya çıkabilir. Fiziksel belirtilere oranla bunları saptamak daha güçtür. Çünkü bir davranışın nedenini tespit edebilmek için detaylı bir gözlem gerekir. Örneğin; çocuğun sık sık okula gelmediği durumlar, ailenin çocuğun yaşamını yakından takip etmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun gibi belirgin bir yaşantı bir ihmal belirtisidir. Elbette bir çocuğun okula gelmemesi karşı gelme bozukluğu, kuraldışı

davranışlar gibi çocuğa yönelik özellikleri de düşündürebilir. Fakat okula gelmeme davranışının temel nedeninin çocuğun ihmal edilip edilmemesiyle ilgisi ne düzeydedir olduğunun ele alınması önemlidir (Shannon, 2009; Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Çocukta görülen bazı istenmeyen davranışların temel nedeni çocuğun ihmal yaşantısı olabilir. Örneğin bir çocuğun arkadaşlarının yiyeceklerini veya parasını alarak çalma davranışında bulunması ya da onların vermeleri konusunda ısrarcı olması, çocuğun bazı temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı biçiminde yorumlanabilir. Dolayısıyla böyle bir durum da çocuğun ihmal edildiğini düşündürebilir. Elbette; ihmale uğramayan ya da ihtiyaçları karşılanan bir çocuk da bu uygunsuz davranışlarda bulunabilir. Böyle bir durumdan, çocuğun davranışsal problemlerinin ihmal edilmek dışında, farklı kaynakları olduğu anlaşılabilir ve bu kaynaklar irdelenir (Shannon, 2009).

Bazı çocukların yaşam koşulları itibariyle ihmal edilme olasılıkları doğal olarak daha yüksektir. Sırf bu gibi koşulların olması bile ihmal için bir belirti olabilir. Örneğin; çocuğun bakımından sorumlu kişi alkol ya da madde kullanıcısı olduğunda, depresif ve ilgisiz olduğunda, mantıksız ve tuhaf şekilde davrandığında, evde çocuk sayısı çok fazla olduğunda çocuğun farklı boyutlarda ihmal edildiğini düşünmek işten bile değildir. Benzer şekilde çocuk, evde kendisine bakacak birilerinin olmadığını ifade ettiğinde ya da çocuğun bakımından sorumlu kişinin çocuğa kayıtsız görüldüğü gözlemlendiğinde bunların birer ihmal belirtisi olarak değerlendirilmesi gerekir (Polat, 2007a; Shannon, 2009).

2.4. Çocukluk Dönemi Örselenmesi Risk Faktörleri

2.4.1. Kültürel ve Çevresel Açıdan Risk Faktörleri

Bir toplumda çocuğa ilişkin bakış açısı ve çocuğun o toplumdaki yeri çocuğa yönelik istismar algısı konusunda önemli bir belirleyicidir. Çocuklar savunmasız bireyler olduğundan seslerini duyurabilmeleri zor olabilmektedir. Pek çok kültürde çocuklar,

tamamen ebeveynlerinin sorumluluğunda veya kendi bireysel hakları olmayan bireyler olarak algılanmaktadır (Holman, 2001). Bu bakış açısı da, çocuğa yönelik şiddet davranışlarının istismar olarak algılanmamasına ya da bunların birer disiplin aracı olarak görülmesine neden olabilmektedir. Belirtilen tüm bu unsurların çocuk istismarı açısından risk faktörleri olduğunu söylemek mümkündür.

Bir toplumun üyelerinin yaygın olarak benimsedikleri dinin gerekleri, ülkenin adalet sistemi ve istismar konusundaki cezai yaptırımların nasıl olduğu da çocuk istismarına bakış açısını ve istismarın yaşanma sıklığını etkilemektedir (Pearce ve Pezzot-Pearce, 2007).

2.4.2. Ailenin Karakteristiği Açısından Risk Faktörleri

Ailenin düşük sosyo-ekonomik düzeyi ve stres seviyesinin yüksek olması fiziksel istismar ile yüksek oranda ilişkilidir. Ayrıca çocukları fiziksel olarak istismar eden yetişkinlerin eğitim seviyeleri genellikle düşüktür (Howe, 2005). Bu nedenle, düşük sosyo-ekonomik düzey ve düşük eğitim düzeyi çocuk istismarı açısından birer risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

Anne ve babanın depresif olması ya da kişilik bozukluklarının olması, uyuşturucu maddelerin etkisi altında olması, bağımlılık seviyesinde alkol kullanması gibi durumlar da çocuğun istismara uğraması açısından ciddi birer risk faktörüdür (Howe, 2005).

Fiziksel istismarda bulunan anne-babalar, fiziksel istismarda bulunmayan anne-babalara göre, çocuğun tuvalet gereksinimleri, yiyecek gereksinimleri, ağlamaları gibi bakım gerektiren konulara karşı daha stresli ve tepkiseldir. Buna göre, anne-babanın kaygı düzeyinin yüksek olması ve öfke kontrolünün zayıf olması gibi durumlar istismar açısından çocuklar için birer risk faktörüdür. Çünkü bu bireyler için, karşılaşılan bir problemde akla gelen ilk şey öfkeyle tepki vermektir (Howe, 2005).

Çocuklarını istismar eden pek çok anne-babanın kendi çocukluk dönemlerinin de şiddet içeren ve sevgisiz bir ortamda geçtiğine vurgu yapılmaktadır. Bu anne-babaların çoğunun, kendi çocukluklarında madde ve alkol bağımlılığı ve ruh sağlığı bozuklukları olan ebeveynlerle büyüdükleri belirtilmektedir. Bu nedenle çocukluğunda istismar mağduru olan yetişkinlerin kendi çocukları da risk altındadır denebilir (Howe, 2005).

Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun istismarla yakından ilişkisi vardır. Bazı ailelerde dayak atmak, çocuğu disipline etme aracı olarak görülmektedir. Böyle bir algı olmasa bile, çocuğun problem davranışlarıyla nasıl baş edebileceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan anne-babalar, fiziksel ya da duygusal istismarı bir çözüm yolu olarak seçebilir (Pearce ve Pezzot-Pearce, 2007).

Tek ebeveyn olmak da başka bir ailesel risk faktörüdür. Eşi olmadan, çocuğunu yetiştiren ebeveynin stres düzeyi yüksek ve çocuğuyla ilgili karşılaştığı problemler açısından tolerans düzeyi düşük olabilir (Pearce ve Pezzot-Pearce, 2007).

2.4.3. Çocuğun Özellikleri Açısından Risk Faktörleri

Her çocuğun istismara uğrama ihtimali olsa da, bazı çocuklar birtakım özelliklerinden dolayı daha fazla risk altındadır. Doğumsal problemler, başarısızlık, suça yönelme, hatalı davranışlar, bebekteki anormallikler gibi faktörler istismara maruz kalma riskini artırmaktadır (Polat, 2007b).

Engelli çocuklar, güç eğitilebilir olanlar, ölümcül ya da kronik hastalığı olanlar, hiperaktivitesi olanlar, prematüreler, normal doğum kilosundan çok daha düşük ağırlıkta doğmuş çocuklar anne-babanın stres düzeylerinde artış yarattıkları gerekçesiyle daha fazla istismara maruz kalmaktadırlar. Çocuğun sahip olduğu özelliklerin yanında istenmeyen, gayri meşru doğan çocuklara ya da istenmeyen

cinsiyette doğan çocuklara karşı tutum ve davranışlar genellikle olumsuz olmakta, çocuklar her türlü hak ve statüden yoksun bırakılmaktadırlar (Howe, 2005).

Doğum sırası da istismara maruz kalma açısından önemli bir risk faktörü olabilmektedir. Bir çocuk ailenin ilk çocuğu olduğunda hem tecrübesiz ebeveynlerle büyümekte, hem de anne-babaların yoğun beklentilerinin yükü altında ezilebilmektedir. Çok çocuklu ailelerde ise, en küçük çocuklar anne-babanın bıkkın evrelerine denk geldiklerinden, ihmalkâr tutumlarla yetişmek durumunda kalabilir (Holman, 2001).

Çocuğun mizacı, kişilik özellikleri ve bilişsel seviyesi de istismar yaşantılarıyla yakından ilişkili kavramlar olarak değerlendirilmekte ve risk faktörü olarak görülmektedir. Problemleri davranışlara neden olan bir mizaç, istismara maruz kalma olasılığını artırabilir. Çocuğun bilişsel seviyesinin anne-babanın beklediğinin altında olması, anne-babayı öfkeliendirip dolaylı olarak istismarı doğurucu bir etken olabilir (Pearce ve Pezzot-Pearce, 2007).

Sonuç olarak, istismara yatkın olan anne-babalar istismar davranışında bulunmaya gerekçe olarak, çocuğun özelliklerini de içeren onlarca bahane bulabilir. Hiçbir çocuk, kendisini istismara maruz bırakacak özelliklere sahip olmayı isteyerek doğmaz. Buna rağmen bazı çocuklar, kişisel özelliklerinden dolayı anne-babalarının gözünde farklı şekillerde problem unsuru olarak görülüp, istismar edilerek sindirilmeye çalışılmaktadır.

2.5. Çocukluk Dönemi Örselenmesinin Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar

2.5.1. Psikolojik Model

1960'larda alan yazında istismar konusuna verilen önem giderek artmış ve istismarı açıklamada psikolojik modellerin hâkimiyeti sürmüştür. Bu modellerin temel fikri,

istismar davranışında bulunan kişilerin klinik bir bozukluğu olduğudur. Bu fikirden hareketle, çocuk istismarı ve ihmalden sorumlu kişilerin genel olarak anne-babalar olduğu da düşünülerek, anne-babaların psikiyatrik olarak analiz edilmeleriyle istismar ve ihmal konusu ele alınmıştır. İstismarcı anne-babaların, diğer anne-babalardan bir dizi farklı kişilik özelliklerine sahip oldukları varsayılmaktadır. Bunla bağlantılı olarak, istismar eden anne-babaların bazı psikiyatrik bozuklukları olabileceği ifade edilmektedir. Ne var ki, bu hipotez araştırmalarla yeterince desteklenememiş, istismar eden anne-babaların çok azında psikiyatrik bozukluk saptandığı görülmüştür. Bu nedenlerden dolayı da, 1970'lerin sonlarına doğru psikolojik modellerin etkisi yerini diğer insanlarla etkileşime vurgu yapan sosyolojik modellere bırakmıştır (Kars, 1996; Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

2.5.2. Sosyolojik Model

Bu model, sosyal değerler ve sosyal faktörlerin istismar üzerindeki etkilerine vurgu yapmaktadır. Buna göre yoksulluk, sosyo-ekonomik statü, şiddetin toplumsal olarak algılanış biçimi, toplumsal değerler ve toplumsal sınıflar arası farklar gibi unsurlar çocuk istismar ve ihmali ile yakından ilişkilidir.

Sosyolojik modele göre işsizlik, kötü konut koşulları, düşük gelir, düşük sosyo-ekonomik seviye gibi sosyolojik özellikler stres kaynağıdır ve bu stres düzeyi arttıkça, çocuğa yönelik istismar oranında da artış görülmektedir. Algılanan sosyal destek de önemli bir faktör olup, daha az sosyal destek gören ve daha az sosyal bağlantısı olan ailelerde aile içi stres ve gerilim artarak, bir şiddet ortamının oluşmasına davetiye çıkarabilir. Sosyal desteğin azalmasının bir diğer sebebi, endüstrileşme ve kentleşme sürecinde, sık sık iş ve ev değiştirmeye birlikte soyutlanma durumunun yaşanmasıdır. Soyutlanma da aile içi gerilimi ve paralelinde istismarı artıran bir diğer olgudur (Kars, 1996; Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Sosyolojik model, sosyolojik değişkenlerle istismar arasındaki ilişkinin dolaylı yollarla saptanabilmesi ve bilimsel olarak dayanakların zayıf kalması nedeniyle

eleştirilmektedir. Örneğin; yoksulluğun çocuk istismarını yordayan bir faktör olduğu ifade edilirken, hem yoksul olup hem hiç istismar yaşanmayan ailelere açıklama getirilememektedir. Bu örneğe sosyal öğrenme modeli bir açıklama getirebilir.

2.5.3. Sosyal Öğrenme Modeli

Bandura (1977) tarafından ortaya konan sosyal öğrenme teorisinin temel varsayımına göre çocuk istismarı, çevresel uyaranlarla istismar davranışında bulunmayı öğrenmek ve bu öğrenilen davranışın tekrar edilmesi ile ilişkilendirilmektedir. Bir başka deyişle, istismara maruz kalan çocuklar, bu davranışları model alarak, yetişkinlik döneminde istismar davranışında bulunmayı bir problem çözme yolu olarak görebilir. Bu durumda çocuk istismarı, kuşaktan kuşağa aktarılan bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Çocuğu istismar etme davranışının model alınmasının yanında, sosyal öğrenme modeline göre, istismara maruz kalan bir çocuk şiddet eğilimini “normal” olarak değerlendirir. Bu normalizasyon, şiddet gösterdiğinde ya da kendisi şiddet gördüğünde yaşananları olağan karşılamasına neden olabilir.

Sosyal öğrenme kuramının açıklamaları, çocukluk döneminde istismara maruz kalıp da, kendisi istismar davranışında bulunmayan pek çok yetişkinin davranışlarını açıklamada yetersiz kalmaktadır (Daro, 1998; akt Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Psikolojik, sosyolojik ve sosyal öğrenme modelleri, istismarı açıklamaya yönelik olarak alan yazına önemli ve anlamlı katkılar sağlamakla birlikte, çocuk istismarının çok boyutlu ve karmaşık yapısını açıklamada yetersiz kalmıştır. Günümüzde ekolojik modeller, çocuk istismarının karmaşıklığını farklı boyutların etkileşimlerini ele alarak açıklayan modeller olup, en kapsamlı yaklaşımlar olarak görülmektedir.

2.5.4. Ekolojik Model

Bronfenbrenner'in (1979) geliştirdiği Ekolojik Kuram, insan gelişiminin karmaşıklığından ve çok etmenli oluşundan söz etmektedir. Bronfenbrenner, insan gelişiminin çok önemli ve giderek karmaşıklaşan dört katmandan geçtiğini dile getirir. Ekolojik görüşe göre merkezde bireyin yer aldığı, bireyi çevreleyen iç içe geçmiş dört sosyo kültürel katman birbirleri ile ilişki halinde olup bireyin gelişimini etkilemektedir.

Belsky (1980), çocuk istismarının açıklamada ekolojik kurama başvurmuştur ve istismarın ekolojik modelini geliştirmiştir. Tek bir boyutta çocuk istismarına açıklık getirmeye çalışan diğer modellerden ayrılan bu model, istismarı çok boyutlu bir etkileşimin ürünü olarak değerlendirmesinden dolayı istismarı açıklamaya yönelik en kapsamlı model olarak değerlendirilmektedir.

Belsky (1980) bu modelde; çocuk istismarının birey ve aile içine yerleşmiş (embedded) olan ve bireysel, ailesel, toplumsal, kültürel düzeylerde işleyen çoklu belirleyicileri olduğunu ifade eder. Ayrıca bu belirleyicilerin kendi yapısı içinde ekolojik olarak gömülü (nested) olduğunu ve çocuk istismarı ve ihmali konusundaki çalışmalarda tanımlanan kuramsal çelişkilerin gerçekte olduğundan daha görünür (apparent) olduğunu göstermeyi amaçladığını belirtmektedir.

Ekolojik modelde sözü geçen dört katman; mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olarak adlandırılır ve bu katmanlar kronosistem adı verilen zaman faktörünün içinde yer alırlar. Belsky (1980), istismarın ekolojik modelindeki katmanları ise (1) bireysel (ontogenic), (2) mikrosistem, (3) ekzosistem ve (4) makrosistem olmak üzere ele almaktadır. İç içe geçmiş bu katmaların her birinin arasında etkileşim vardır. Bu nedenle çocuk istismarını anlamak, ancak tüm katmanlar arasındaki etkileşimler ve etkileşimlerin nedenleri ile sonuçları ele alındığında mümkün olabilir.

Mikrosistem bireyin yaşantısına doğrudan etki eden; aile, okul arkadaşları gibi unsurları içeren katmandır. Aile dinamikleri, ebeveynlik stilleri, ebeveynin istismar geçmişi ve ebeveynin kişilik özellikleri mikrosistem içinde ele alınmaktadır. Ekzosistem, yasal düzenlemeler, kitle iletişim araçları, aile ortamı, komşular gibi resmi ya da gayri resmi sosyal yapılardır. Bu yapılar kişiyi doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilir. Çocuk istismarı ve ihmali ile bağlantılı olarak eksosistemi temsil edilen faktörler anne-babanın işsizliği, anne-babanın eğitim düzeyi ve düşük sosyo-ekonomik düzey, çevreden yalıtılmış bir aile yaşantısıdır. Makrosistem ise bazen yasalar ve düzenlemelerle ama sıklıkla gizli biçimde somut olarak geniş çaplı uygulamalar ile toplumu ve bireyleri şekillendirici rolleri olan katmandır. Makrosistem toplumun ekonomik, eğitimsel, dinsel, yasal ve politik sistemlerinden oluşur. Çocuk istismarı açısından ise makrosistem, çocuk istismar ve ihmaliyle ilişkin kültürel inanç ve değer sistemlerini barındırır (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Sözü edilen her katman bireyleri etkilediği için sadece bir katmanı dikkate alarak istismarın önlenmesi yönünde bir değişim yaratmaya çalışmak etkili olmamaktadır. Her katmana yönelik çalışmalar çabaların etkililiğini artırabilmektedir. O nedenle çocuk istismarına yönelik çalışmalar, politikaları etkileme çabalarını da içermek durumundadır. Önlemeye katkısı olacak yönetsel düzeyde alınacak kararları etkilemeye çalışmak, bu nedenle önemlidir.

2.6. Çocuk İstismarının Yaygınlığı

Gerek Türkiye’de, gerek farklı ülkelerde istismara uğrayan çocukların sayısına ilişkin net verilere ulaşılamamaktadır. Çocuk istismarı, üzerinde çok tartışılan, araştırma yapılan ve önlenmeye çalışılan bir gerçek olma özelliğini korumasına rağmen; geçmişte olduğu gibi, günümüzde hala yoğun şekilde yaygın olmaya devam ettiği bilinmektedir. Ne kadar çocuğun hangi istismar türüne maruz kaldığına ilişkin rakamsal açıklamalar yapmak mümkündür ancak bu rakamlar, devletin ilgili kurumlarına “bildirilmiş” vakalardan ibarettir. Yaşanan bazı istismar vakaları bildiriliyor da olsa, hiç bildirilmeyen ve bilinmeyen vakaların sayısını tespit edebilmek

olanaksızdır. Bir yetişkinin istismar vakalarını bildirmesinin yanında, çocuğun kendisi de mağduriyetini ilgili kurumlara bildirebilir. Ne var ki, istismara uğradığını söylediğinde karşılaşacağı sonuçlardan korktuğundan dolayı bunu bildirmeyen ya da bildiremeyecek yaşta olan çocukların tümüne ulaşmak imkânsızdır. Rakamsal sınırlılıkların yanında uzmanlara göre, istismar vakalarının gerçek sayısı her yıl için milyonları aşmaktadır (Juettner, 2009).

2.7. Çocuk İstismarının Uzun Vadedeki Gelişimsel Etkileri

Burgess (1995) çocukları örseleyici yaşantı durumlarının, bilişsel şemalar yoluyla yetişkin yaşama taşındığını ifade etmektedir. Bu ifadede, çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylarla ruh sağlığı arasında ilişkiye vurgu yapılmaktadır. Bu fikir paralelinde, örseleyici yaşantılara maruz kalan çocukların, erişkin dönemlerinde ruhsal sorunlar yaşamak açısından daha yüksek risk altında oldukları söylenebilir (Burgess, 1995). Bazı farklı gelişim modelleri de kişilik bozuklukları ile çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar arasındaki ilişkiye sıklıkla vurgu yapmaktadır (Beck ve Steer, 1991). Bu gelişim modellerine göre, çocukluk örselenme yaşantıları ve yetişkinlik dönemindeki patolojik durumlar arasında yüksek düzeyde bir ilişkinin varlığı çalışmalarla da desteklenmiştir (Bernstein, Stein ve Handelsman, 1998).

Çocuk istismarı ve ihmalinin çocuğun gelişiminde ve yetişkinlik dönemindeki etkileri genellikle psikolojik, fiziksel, davranışsal ve sosyal açıdan ortaya çıkabilmektedir. Bu ayrımın yapılmasına rağmen, tüm bu etkenleri birbirinden net olarak ayırabilmek olanaksızdır. Örneğin; kafa travması gibi fiziksel bir örselenme, duygusal sarsılmalara neden olarak psikolojik boyutta da etkilerini sürdürebilir (CWIG, 2008).

Çocuk istismarının en belirgin sonuçları fiziksel sonuçlarıdır. Çocukluk döneminde fiziksel olarak örselenen insanların kas ve iskelet sistemiyle ilgili kalıcı hasarları olabilir. Felitti (2002 akt. CWIG, 2008) fiziksel istismar yaşantıları ile, yetişkinlikteki beden sağlığı arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi destekleyici bulgular elde etmiştir.

Ayrıca çocukluğunda istismarın herhangi bir türüne ve ihmaline maruz kalmış yetişkinler, maruz kalmamışlara oranla ülser, astım, alerjik reaksiyonlar, artrit, düşük kan basıncı gibi sağlık problemlerini daha fazla yaşamaktadır (CWIG, 2008).

Fiziksel olarak olumsuz etkilerinin yanında ikinci olarak çocuk istismarının, yetişkinlikte yaşanan psikolojik bozukluklarla ilişkisi de sıklıkla ele alınmaktadır. Örneğin; çocukluktaki istismar yaşantılarının depresif bozuklukların belirleyicisi olduğu görülmektedir (Anda, Whitfield, Felitti, Chapman, Edwards, Dube ve Williamson, 2002; Molnar ve ark., 2001; Kounou, Bui, Dassa, Hinton, Fishcher, Djassoa, Birmes ve Schmitt, 2013). Bunun yanında çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile düşük benlik saygısı (Karakuş, 2012; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006), sosyal ilişki kurmada güçlük çekme gibi psikolojik durumlar da ilişkilendirilmektedir (Dubowitz, Papas, Black ve Starr, 2002). Bir araştırmaya göre, çocukluğunda istismara uğrayan genç yetişkinlerin %80'inin farklı psikiyatrik bozuklukların tanı kriterlerini karşıladığı saptanmıştır (Silverman, Reinherz ve Giaconia, 1996).

Benzer şekilde Özen ve ark. (2007), çocukluk çağı örselenme yaşantılarının üniversite öğrencilerindeki umutsuzluk, depresif mizaç ve negatif benlik algısı üzerinde etkileri olduğunu; Mırsal, Pektaş, Kalyoncu, Tan, Bilge ve Beyazyürek (2004) ve Erol, Ersoy ve Mete (2013), çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının intihar riskini artırdığını rapor etmektedir. Bostancı ve ark. (2006) da, çocukluk çağındaki örselenme yaşantılarının depresif belirtileri artırıcı özelliğini ortaya koymaktadır. Yıldız'ın (2007) çalışmasında ise, istismar/ihmal ile saldırganlık ve benlik saygısı düzeyleri arasında negatif yönlü, depresyon ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmış ve ailedeki çocuk sayısı, babanın eğitim seviyesinin düşük olması, annenin işsizlik durumu gibi özelliklerin fiziksel istismar açısından risk faktörü oluşturduğu ifade edilmiştir. Zoroğlu ve ark. (2001) çocuklukta meydana gelen istismar ve ihmal yaşantıları ile ergenlikteki kendine fiziksel zarar verme davranışı, intihar girişimi ve dissosiyatif bozukluklar arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktadır.

Panik bozukluk, dissosiyatif bozukluk, öfke kontrol bozuklukları, dikkat dağınıklığı, travma sonrası stres bozukluğu ve bağlanma bozuklukları gibi diğer psikolojik problemler de çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkilidir (Springer ve ark., 2007). Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, anksiyete tanısı almış yetişkinlerin bilişsel terapiye yanıt verme düzeyine etkisini ele alan bir araştırmada, çocukluk döneminde duygusal istismar ve ihmale maruz kalan bireylerde, kalmayanlara göre, daha fazla sosyal anksiyete ve daha az yaşam doyumu ile birlikte, bilişsel terapiye yanıt vermede zayıflık olduğu sonucuna varılmıştır (Bruce, Heimberg, Goldin ve Gross, 2013). Fisher, Apiah-Kusi ve Grant (2012) ise, bu bulguları destekler nitelikteki araştırmalarında, anksiyete ve negatif şematik inançlarda çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının aracı bir rol üstlendiğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Bruce, Heimberg, Blanco, Schneier ve Liebowitz (2012) ise, sosyal anksiyete bozukluğunda çocukluk dönemi duygusal istismarının oldukça güçlü bir yordayıcı olduğunu belirtmektedir. Bu sonuçlar da, örselenme yaşantılarının yalnızca uzun vadede etkili olmakla kalmadığını, kalıcı olma özelliğini de koruduğunu düşündürmektedir.

Berman, Wheaton ve Abramowitz (2013) araştırmalarında olumsuz bir olay olacağına beklentisinin, çocukluk döneminde herhangi bir örselenme yaşantısı geçirmiş bireylerde daha yüksek düzeyde olduğunu belirterek, bilişsel çarpıtmalarla ilişkili bir sonuç elde etmiştir. Browne ve Wilkelman (2007), çocukluk örselenme yaşantılarının doğal bilişsel gelişimi sekteye uğratarak, güven, kontrol odağı, iç denetim gibi konularda bilişsel çarpıtmaları beslediğini belirtmektedir. Bunun yanında, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarıyla ilişkili bulunan bilişsel şemadaki önemli bir değişken bilişsel çarpıtmalar olmuştur (Briere, 1996 akt. Berman, Wheaton, Abramowitz, 2013).

Burns ve ark. (2010), herhangi bir örselenme yaşantısı olan bireylerin, örselenme yaşantısı olmayanlara göre duygusal düzenlemede (emotion regulation) daha fazla güçlük yaşadıklarını ortaya koyarak istismarın kişisel anlamdaki etkilerine vurgu yapmaktadır. Bu araştırmaya göre, özellikle duygusal istismar bu konuda en güçlü yordayıcıdır. Bu sonuca göre, örselenme yaşantısından dolayı travma sonrası stres

yaşayan bireylerle, duygusal düzenleme stratejileri çalışmanın, örselenmenin olumsuz etkilerini azaltabileceği önerilmektedir. Benzer sonuçlara çocuklarla yapılan araştırmalarda da varılmıştır (Shields ve Cicchetti, 1998; Maughan ve Cicchetti, 2002). Vettese, Dyer, Li ve Wekerle (2011) ise bunların ötesinde, öz-duyarlılığın (self compassion), duygusal düzenleme ve örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi zayıflatan bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Araştırmanın bu sonucuna göre, örselenme travmalarıyla baş etmede, öz duyarlılığı geliştirmeye yönelik çalışmalar verimli sonuçlara yol açabilir.

İstismarın kişisel anlamdaki etkilerini ortaya koyan başka bir araştırma Çeçen-Eroğul ve Türk (2013) tarafından yapılmıştır. Yapılan bu araştırmada, Çeçen-Eroğul ve Türk fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantısı geçiren ergenlerin geçirmeyenlere göre sürekli öfke, kendine dönük öfke ve dışa dönük öfke alt boyutlarında yüksek puanlara sahip olduklarını, yine bu üç istismar yaşantısı geçiren ergenlerin benlik saygısı ve yaşam doyumu puanlarının da anlamlı bir biçimde düşük olduğunu rapor etmektedir.

Yine kişisel faktörler kapsamında değerlendirilebilecek bazı araştırmalarda yaşamın ilerleyen yıllarında yükselen stres duyarlılığı ile de çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Buna ek olarak, çocukluk döneminde örselenen bireylerin, yaşamın ilerleyen yıllarında günlük stresörlere daha yoğun olarak duygusal ve psikotik tepkiler verdiği belirtilmektedir (Glaser ve ark., 2006; Lardinois ve ark., 2011). Özen, Subaşı, Yıldırım, Baştürk ve Bez (2010), çocukluk döneminde yaşanan duygusal ve fiziksel istismarın, yetişkinlik döneminde problem çözme becerilerini olumsuz etkilediğini rapor etmektedir. Majer ve ark. (2010) ise, özellikle duygusal istismar ve fiziksel istismarın yetişkinlik dönemindeki uzun süreli hafıza problemlerinin habercisi olduğunu ifade etmektedir.

İstismarın kişiler arası ilişkiler kapsamındaki etkilerine bakıldığında, Kalkan ve Özbek (2011), ergenlerde, çocukluk çağı örselenme yaşantılarından olan duygusal istismar yaşantılarının flört kaygısını yordadığını, Deniz (2006) sonuçları çocukluk döneminde istismara uğrayanların, yetişkinlik döneminde daha saplantılı bağlandıklarını, Tencer

(2002) duygusal istismara uğrayanların uğramayanlara oranla daha az yakın ilişkiye girebildikleri kişilerarası ilişkilerde daha yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Kişilerarası ilişkilerin bir türü olan aile ilişkileri ile ilgili bir araştırmalarında Kaya ve Çeçen-Eroğul (2012), ergenlerin çocukluk dönemi fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantılarının aile işlevleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, aile işlevlerini fiziksel ve duygusal istismar iyi düzeyde, cinsel istismar ise zayıf düzeyde yordamaktadır.

Sosyal açıdan değerlendirildiğinde, çocukluk örselenme yaşantıları suçluluk eğilimini beslediği düşünülmektedir. Zou ve ark. (2013) suçlu ergenlerin, suçlu geçmişi olmayan ergenlere göre, çocukluk döneminde daha fazla örseleyici davranışa maruz kaldıklarını belirtmektedir. Weeks ve Widom (1998) da, çalışmalarında suçlu ergenlerin üçte ikisinin, cinsel örselenme yaşantıları olduğunu ifade etmektedir. Buna paralel olarak farklı bir araştırmada sosyal alanda zorluklar, suça yönelik davranışlar, düşük yaşam doyumu ve düşük benlik saygısı gibi uzun vadeli olumsuz sonuçlar ile çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler saptanmıştır. Bunun yanında, çocukluğunda istismara uğramış genç yetişkinlerin, akademik başarı, dil becerisi ve bilişsel gelişimlerinin, mağduriyet yaşantısı olmayan genç yetişkinlere oranla daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır (Zolotor, Kotch, Dufort, Winsor ve Catellier, 1999).

Çocukluk dönemi istismar yaşantıları, toplumda yaşanan davranışsal problemlerle de ilişkilendirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Suç Enstitüsü'ne göre, çocukluğunda duygusal istismara uğrayan insanların suç davranışı nedeniyle tutuklanma oranları, duygusal istismara uğramayanlara göre 11 kat daha fazladır. Ayrıca, yaşamları boyunca madde ve alkol bağımlısı olma oranlarının da daha yüksek olduğu saptanmıştır (English, Widom ve Brandford, 2004). Bunun yanında, Gay ve ark. (2013), çocukluk döneminde duygusal olarak örselenmenin, yetişkinlik döneminde yaşanan şiddet eğilimli ilişki biçimlerinde aracı rolü olduğunu belirtmektedir. Benzer olarak pek çok araştırma da çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, ilerleyen yıllarda ilişkilerdeki şiddetin ve öfkenin bir habercisi

olduğuna ilişkin kanıtlar sunmaktadır (Seedat, Stein, Murray ve Ford, 2005; Crawford ve O'Dougherty-Wright, 2007). Örselenme yaşantılarının döngüsellikliğini gözler önüne serecek nitelikte olan bir başka araştırmada, çocukluğunda örselenme yaşantısı olduğu bilinen kadınların, annelik dönemlerinde daha fazla dürtüsel davrandıkları belirtilmektedir. Bu dürtüsellik de çocuğu örselleyici davranışların habercisi olabilir (Möhler, Matheis, Poustka ve ark., 2009).

Hengartner, Müller, Rodgers, Rössler ve Ajdacic-Gross (2013), farklı bir bakış açısı sundukları araştırmalarında, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının kişilik işlevselliği üzerindeki olumsuz etkilerinin, bu etkilerle baş etmeye yönelik eğitimlerle indirgenebileceğini ortaya koymuşlardır. Belki de, yeterli eğitim sağlanarak, en azından istismarın kuşaktan kuşağa aktarılan döngüsüne bir son verilebilir.

Fiziksel, psikolojik ve davranışsal problemlerin hepsi, sosyal bir varlık olan insanın, sosyal ilişkileri ve sosyal yaşantılarıyla da etkileşim içindedir. Bu nedenle, istismar mağduru bir birey, yukarıda belirtilen problemlerin de etkisiyle gerek aile içi iletişiminde, gerek iş ortamında, gerek toplumsal ilişkilerinde sıkıntılar yaşama potansiyeli daha yüksek olabilir. Bu sıkıntılarla mücadele eden bireylerin sayısı arttıka, toplumun ruh sağlığı için de tehlike çanları çalıyor demektir.

Tüm bu nedenlerden dolayı, çocuk istismarı ortaya çıktıktan sonra yapılacak rehabilitasyon hizmetlerinden daha kolay, ekonomik ve sağlıklı olanı; problemler ortaya çıkmadan önce yapılacak olan önleme çalışmalarıdır. Bu çalışmalara rağmen, çocuk istismarı ve ihmali konusu varlığını sürdürmeye devam edecek olsa da, önleme çalışmaları istismarın kuşaklararası bulaşıcı özelliğinin önüne bir bariyer çekebilir. Ayrıca uzun vadede de, yaşanan olguların yaygınlığını azaltıcı önemli bir faktör olabilir. Bir sonraki başlıkta, önleme çalışmalarıyla ilgili daha detaylı bilgilere yer verilecektir.

2.8. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi

Çocuk istismarı gerçeğinin bilinen yüzünün yanında, yaşanan olguların bir de bilinmeyen yüzü vardır. Gerek Türkiye’de, gerek farklı dünya ülkelerinde bildirilmeyen ya da saptanamayan istismar ve ihmal olguları olduğuna literatürde sıklıkla vurgu yapılmaktadır. İstismarın genellikle çocuğun en yakını olan kişiler tarafından yapılıyor olması, çeşitli gerekçelerle çocuğun bunu saklamaya çalışması, mağdur olan kişinin bu mağduriyetiyle ilgili kimlerle görüşebileceğini bilmemesi gibi durumlar bunun sebepleri olarak gösterilmektedir (Yılmaz, İşiten, Ertan ve Öner, 2003). Tüm bu olumsuzluklar tümüyle ortadan kaldırılamasa bile, yapılacak önleme çalışmaları bilinmeyen istismar ve ihmal olgularının yaygınlığını da azaltıcı bir etki yaratabilir.

Son yıllarda çocuk istismar ve ihmali konusuna dikkatlerin yoğunlaşması giderek artmasına rağmen, verilen bu önem istismar olgularının hala yaşanıyor olmasını engellememektedir. Birçok çocuk ve ergen farklı istismar türlerine maruz kalmaktadır (Pilkington ve Kremer, 1995). Bunun yanında çocuk istismarı yinelenebilirliği, çocuğa genellikle en yakını olan kişiler tarafından yapılıyor olması ve çocuk üzerinde yaşamının ilerleyen yıllarını dahi etkileyecek uzun süreli etkilerinin olması tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor travma türüdür (Yılmaz ve ark., 2003). Bu nedenler daha sağlam önleyici çalışmalar yapmanın önemini ortaya koymaktadır.

Ruh sağlığı alanına giren her türlü konuda en sağlıklı yol, problem ortaya çıkmadan, önlenmesi için çalışılmasıdır (Korkut, 2007). Ruh sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğu bilinen çocuk istismarı ve ihmaliyle baş etmede de bu temel fikir geçerlidir. Benzer şekilde çocuk istismarı ve ihmaliyle mücadele etmede en sağlıklı yol, istismar durumları ortaya çıkmadan bunları önleyici çalışmalar yapmaktır. Önleme çalışmaları, problem durum ortaya çıktıktan sonra yapılacak sağıltım çalışmalarından daha basit ve ekonomiktir.

Önleyici çalışmaları yürütürken, sunulan hizmetlerin kuramsal bir temele dayandırılması işlevsel olmaktadır. Caplan'ın (1964) önleyici yaklaşımı ruh sağlığı alanında en çok bilinen ve uygulanan yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşıma göre, önleyici hizmetler temel, ikincil ve üçüncül önleme olarak üçe ayrılmaktadır. Bu ayırım, önleme çalışmalarının atası olarak kabul edilmektedir. Bu ayırma göre, temel önleme aşaması, toplumda henüz bozukluktan etkilenmemiş kişileri hedeflemektedir. Bu durumda, çocuk istismarıyla ilgili birincil önleme çalışmaları tüm çocukların gelişimlerinin sağlıklı bir biçimde sürdürülebileceği ortamlar yaratmakla ilgili çalışmaları içerir. İkincil önleme çalışmaları, henüz olmuş olayların süre ve sayı olarak yayılmasını engelleme amaçlı çabalarlardır. Çocuk istismarı açısından ikincil önleme çalışmaları ise, yüksek risk gruplarının belirlenmesi ve bu gruplarla ilgili hizmetlerin sunulmasını içeren çalışmalar olacaktır. Üçüncül önleme çalışmaları ise, oluşan sorunların sonucunda ortaya çıkan bozuklukları, eksiklikleri azaltmayı hedeflemektedir. Çocuk istismarında üçüncül önleme çalışmaları, istismar ve ihmale uğramış çocukların bu olumsuz yaşantıları yeniden yaşamalarını önlemek için yapılan çalışmaları ve verilen hizmetleri içermektedir (Lynch, 1991; Caplan, 1964).

Byers (1991) ise istismar konusunda genellenmiş bir önleyici yaklaşımdan farklı olarak, her istismar türüne ilişkin önleyici çalışmaların ayrı şekillerde yapılması adına öneriler sunmaktadır. Önerilere göre fiziksel istismar ve ihmal boyutunda önleyicilik için, anne baba eğitimleri verilmeli, telefonla yardım hatları kurulmalı, stres altındaki ana babalar için krize müdahale hizmetleri ve çocuk bakımıyla ilgili destek sağlanmalıdır. Byers (1991) çocuğa yönelik cinsel istismar ve ihmalin önlenmesi için ise, çocuklara kendilerini nasıl koruyacaklarıyla ilgili eğitimlerin verilmesinin gereğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, çocuklarla çalışan tüm uzmanların konu ile ilgili hizmet içi eğitimlere alınmaları, kurumların daha güvenli yerler haline getirilmeleri gereğini ifade etmektedir. Ayrıca anne-babaların eğitimi için de özel ve nitelikli programlar oluşturulmalıdır. Byers (1991) son olarak duygusal istismar ve ihmal konusunda ise, anne-baba ve çocuk için yoğun erken çocukluk eğitimi ve desteği sağlayacak iş programları, gündüz bakım evleri ve destek programları gibi hizmetlerin sağlanmasının önemini ifade etmektedir. Kısaca, Byers'a göre, çocuğa

yönelik istismarın tüm boyutlarını önlemenin yolu, çocuk ve çocuğun çevresindeki herkesin farklı içerikteki programlarla eğitilmesini sağlamak gibi görünmektedir.

Polat'a (2007b) göre, önleme çalışmaları (1) okul, (2) aile ve (3) konuyla ilgili çalışan profesyoneller düzeyinde çalışmalar olmak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır. (1) Okullarda yapılan önleme çalışmalarının temel amacı, çocuklara, istismarcı ebeveynlerin asla öğrenemedikleri temel prensipler öğretilirse daha sağlıklı tutum içinde ebeveynler olma şansına sahip olurlar. Okullarda yapılan önleme çalışmalarıysa kendini korumayı, yaşam becerileri eğitimlerini, ebeveynliğe hazırlanma eğitimlerini içerecek biçimde olabilir. (2) Ailelere yönelik önleyici çalışmalardaysa, etkili ebeveynlik becerilerini öğretmeyi amaçlayan eğitim programlarının düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Örneğin; aile içi iletişim, pozitif disiplin, çocuğun bağımsızlığı gibi konularda eğitim verilmesi gibi. (3) Çocuk istismarı konusuyla ilgili çalışan profesyoneller düzeyindeki önleme çalışmaları ise, öğretmenlerin, doktorların, hemşirelerin, polislerin ve ruh sağlığı çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmalini tanıma ve bildirme konusunda bilgilendirmeyi içerir.

2.9. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği (Bernstein ve ark., 1994) ile çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği kısa formunun (Bernstein ve ark., 2003) psikometrik özelliklerini değerlendirmeye yönelik olarak yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalarından elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmalar kronolojik olarak sıralanmıştır.

2.9.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Son yıllarda araştırmacılar çocukluk örselenmesiyle ilgili risk faktörlerine ve örselenmenin sonuçları konusuna sıklıkla eğilmeye başlamışlardır. Bu eğilim beraberinde, konuyla ilgili ölçeklerin geliştirilmesini ve/ya adapte edilmesini

getirmiştir. Bu bölümde çocukluk örselenme yaşantılarını belirlemeye yönelik olarak yurtdışında geliştirilmiş veya uyarlanmış olan çalışmalara yer verilecektir.

Bernstein ve ark. (1994) tarafından geliştirilen Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik olarak geliştirilmiş 40 maddelik, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, o tür kötüye kullanımın çocukluk veya ergenlikte daha sık yaşandığını göstermektedir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları madde bağımlısı bir grupla yapılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği raporlanmıştır. Bunlar; fiziksel kötüye kullanım (16 madde), duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal (19 madde) ile cinsel kötüye kullanım (5 madde) olmak üzere dört alt boyutu olduğu belirtilmiştir. Bernstein ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada cronbach alfa katsayısı .79 ile .94 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar ölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın konusu olan ÇÖYÖ-KF'nin orijinal formu Bernstein ve ark. (2003) tarafından geliştirilmiştir. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin kısa formunun ele alındığı bu çalışmada amaç, çocukluk dönemindeki istismar geçmişini gözden geçirmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir envanter ortaya koymaktır. Bu çalışmaya psikiyatrik bozukluğu olan istismarcı bireyler (378 kişi), psikiyatrik rahatsızlığı olan bireyler (398 kişi), klinik olmayan örnekleme yer alan bireyler (579 kişi) ile istismarcı olup normal örnekleme yer alan bireyler (625 kişi) katılmıştır. ÇÖYÖ-KF, 28 maddeden oluşan ve 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçekte, her bir alt ölçeğe ait 5 madde ve 3 kontrol maddesi yer almaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, o istismar türünün yaşanma sıklığına işaret eder. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları farklı gruplarla yürütülmüştür. Ölçekten elde edilen veriler üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi kapsamında, test edilen modelin iyilik değerlerinin tüm gruplar için tatmin edici olduğu sonucuna varılmıştır. Faktör analizi çalışması sonucunda, maddelerin beş faktörde toplandığı görülmüştür. Bunlar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarıdır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları ise, farklı gruplar için duygusal istismar

için .84-.89 arasında, fiziksel istismar için .81-.86 arasında, cinsel istismar için .92-.95 arasında, duygusal ihmal için .85-.91 arasında ve fiziksel ihmal için .61-.78 arasında saptanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmalarında terapist istismar skalası ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği kullanılmıştır ve tatmin edici sonuçlar elde edilmiştir. Sonuç olarak, 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF'nin yeterli geçerlik ve güvenilirlik düzeyine sahip olduğu ve farklı gruplarda (klinik olan ve klinik olmayan örneklemelerde) uygulanabilir olduğu söylenebilir.

Paivio ve Kramer (2004), Bernstein ve ark. (1993) tarafından geliştirilen Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini üniversite öğrencileri üzerinde incelemiştir. 470 üniversiteli öğrencinin katıldığı çalışmada, ÇÖYÖ formunun yanı sıra, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili soruları içeren bir bilgi formu da kullanılmıştır. ÇÖYÖ, 70 maddeden oluşan 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten alınan puanın yükselmesi, o tür kötüye kullanımın ergenlikte ve çocuklukta sık yaşandığına işaret eder. ÇÖYÖ'nün bu çalışma için geçerlik-güvenirlik çalışmaları Kanadalı üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Toplanan verilere doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan faktör analizleri neticesinde, .40'ın üzerindeki maddeler ölçeğe alınmış ve ölçek beş faktörlü bir yapı göstermiştir. Bunlar; duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal ve fiziksel ihmaldir. Ölçekten alınan toplam puan ve alt ölçeklerden alınan puanları için test tekrar test geçerliği .87 ile .97 arasında değişmektedir. Ölçeğin cronbah alfa katsayısı fiziksel ihmal alt boyutu dışındaki boyutlar için .72 ile .89 arasında değişmektedir. Fiziksel ihmal alt boyutu için iç tutarlık katsayısı düşük bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin iç tutarlığının görece yeterli olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Yapılan analizler neticesinde, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Thombs, Lewis, Bernstein, Medrano ve Hatch (2007), ÇÖYÖ-KF'nin farklı kültürlerdeki duyarlılığını ölçmek amacıyla, farklı ırktan gelen ve madde kötüye kullanan yetişkinlerle oluşturdukları örneklem üzerinde karşılaştırmalı çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu çalışmada ölçme aracı olarak kullanılan ÇÖYÖ-KF, 28 maddeden oluşan 5'li likert tipinde ve beş alt ölçeği kapsayan bir ölçme aracıdır. Alınan puanın

yükselmesi, o tür kötüye kullanımın ergenlik ve çocuklukta sık yaşandığına işaret eder. Thombs ve arkadaşları tarafından yürütülen bu karşılaştırmalı çalışmaya San Antonio ve Texas'dan aktif olarak madde kullanan 692 yetişkin katılmıştır. Ölçekten elde edilen veriler üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, test edilen modelin iyilik değerlerinin tüm gruplar için tatmin edici olduğu sonucuna varılmıştır. Faktör analizi çalışması sonucunda maddelerin beş faktörde toplandığı görülmüştür. Bunlar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarıdır. Farklı kültürlerden olan bireylerin toplam ölçek puanlarının ölçüm değişmezliği (invariance) için yapılan analizler sonucu farklı grupların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farkın düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, farklı grupların ölçekten aldıkları toplam puan ve tüm alt ölçek puanları için değişmezliğinin yeterli düzeyde olduğu rapor edilmiştir. Bir başka deyişle, ÇÖYÖ-KF'nin kültürel duyarlılığı yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Thombs ve ark. (2009) benzer şekilde ÇÖYÖ-KF'nin psikometrik özelliklerini Almanca dili ve kültürü için incelemişlerdir. 5'li likert tipinde ve 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF, ölçeği Almanca diline çevrilmiş ve pilot çalışmalar ile dilsel eşdeğerlik çalışmaları ardından ölçeğin Almanca formu oluşturulmuştur. ÇÖYÖ-KF'nin Almanca formunda, orijinalinde olduğu gibi, her bir alt ölçeğe ait 5 madde ve 3 kontrol maddesi yer almaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği o istismar türünün yaşanma sıklığına işaret eder. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları kişilik bozukluğu tanısı alan 16 kişi, C kümesi kişilik bozukluğu olan 12 kişi ve kontrol grubunda yer alan 15 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada iç tutarlık katsayısı tüm alt boyutlar için .87'den yüksek olarak tespit edilmiştir. Yarı yapılandırılmış çocuk istismarı formu ile yapılan benzer ölçekler geçerliği .82 düzeyinde saptanmış ve bu ölçeğin geçerliğinin tatmin edici düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Ölçekte yapı geçerliği çalışmasının yapılmaması bir sınırlılık olarak ifade edilmektedir. Bu sınırlılığa paralel olarak araştırmada, ölçeğin Almanca formunun daha geniş ve farklı örneklerle çalışılması önerilmektedir.

Gerdner ve Allgulander (2009), ÇÖYÖ-KF'nin adaptasyon çalışmalarını İsviçre'de yürütmüşlerdir. Çalışma kapsamında öncelikli olarak ölçeğin çevrilmesi, uzman

görüşlerinin alınması, dilsel eşdeğerliğin sağlanması ve pilot uygulamaların yapılması aşamaları tamamlanmıştır. Neticede, orijinalindeki gibi, 28 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipindeki ÇÖYÖ-KF Norveç formu oluşturulmuştur. Uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, kısmen klinik tanı almış bireyler ve kısmen klinik tanı almamış bireylerle olmak üzere toplam 659 kişiden oluşan örnekleme sürdürülmüştür. Yapılan ayırt edici geçerlik çalışmalarının tatmin edici olduğu belirtilmektedir. Farklı ölçekler geçerliği kapsamında sosyal beğenilirlikle çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon durumu incelenmiş ve sonuçta yüksek düzeyde bir ilişki saptamıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları duygusal istismar için .86, fiziksel istismar için .90, cinsel istismar için .96, duygusal ihmal için .90 ve fiziksel ihmal için .79 olarak saptanmıştır. Ölçekten elde edilen veriler üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi kapsamında, test edilen modelin iyilik değerlerinin tüm gruplar için tatmin edici olduğu sonucuna varılmıştır (CFI = 0.98, TLI = 0.98, RMSEA = 0.059, df = 265, p < 0.001). Araştırma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt boyutları ölçeğin orijinalinde olduğu gibi doğrulanmıştır. Faktör analizi sonucunda yalnızca, fiziksel ihmal alt boyutunun doğrulanmadığı rapor edilmiştir. Sonuç olarak, ölçeğin İsveç versiyonunun geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Forde, Baron, Scher ve Stein (2012), Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu'nun geçerlik güvenilirlik çalışmalarını sokakta yaşayan gençlerle yürütmüştür. 28 maddeden oluşan ve 5'li likert tipindeki ÇÖYÖ-KF'nin orijinal formu bu çalışmada veri toplama materyali olarak kullanılmıştır. Araştırmayı oluşturan çalışma grubuna katılma konusunda bazı ölçütlerden bahsedilemektedir. Bunlar; 24 yaşın altında olmak, okuldan ayrılmış olmak, işsiz olmak ve son 12 aydır zamanını belli bir eve bağlı olmadan geceleri sokaklarda ya da farklı evlerde kalıyor olmasıdır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları belirtilen bu özellikleri taşıyan 397 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Toplanan verilerden elde edilen puanlara bakıldığında, alt ölçeklerden alınan iç tutarlık katsayılarının .65 ile .95 arasında olduğu rapor edilmiştir. Ölçekten elde edilen veriler üzerinden doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve test edilen modelin iyilik değerleri yeterli düzeyde bulunmuştur (CFI = 0.95, TLI = 0.95,

RMSEA = 0.45, df = 265, p < 0.001). Sonuç olarak, ölçeğin orijinalindeki faktör yapısının doğrulandığı sonucuna varılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, ölçeğin sokakta yaşayan gençler için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Kim ve ark. (2013), ÇÖYÖ-KF'nin psikometrik özelliklerini Koreli şizofrenik hastalarla yaptıkları çalışmada incelemiştir. Çalışmadan öncelikli olarak ölçeğin Kore diline çevrilmesi, uzman görüşlerinin alınması, dilsel eşdeğerliğin sağlanması ve pilot uygulamaların yapılması aşamaları tamamlanmıştır. Çevrilen ölçek de orijinalinde olduğu gibi 28 maddeden oluşmakta olup, 5'li likert tipinde bir ölçektir. Kim ve arkadaşları tarafından yapılan bu çalışma, üç farklı hastaneden şizofreni tanısı almış 100 kişiyle yürütülmüştür. Veri toplamak amacıyla Travma Öncülleri Ölçeği (Trauma Antecedents Questionnaire), Olayların Etkileri Ölçeği (The Impact of Events Scale-Revised) ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (Dissociative Experiences Scale) kullanılmıştır. Elde edilen verilerde iç tutarlık katsayısı, dört hafta arayla test tekrar test geçerliliği ve güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Test tekrar test güvenilirliği .75, cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .89 bulunmuştur. Benzer testler geçerliliği için yapılan analizler sonucu, ismi belirtilen ölçeklerin puanlarıyla ÇÖYÖ-KF'nun tüm alt ölçek puanları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucu ÇÖYÖ-KF'nin Kore'de adapte edilen formunun, şizofreni hastaları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucu rapor edilmiş olsa da, bu araştırmada faktör analizi çalışmasının yapılmamış olması göze çarpmaktadır.

Sıklıkla kullanılmakta olan Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu'nun Norveç versiyonunun psikometrik özelliklerinin yüksek risk grupları için incelenmesi çalışmaları Dovran, Winge, Øverland, Breivik, Arefjord, Dalsbø, Jentoft, Hansen ve Waage (2013) tarafından incelenmiştir. Çalışmada öncelikli olarak ÇÖYÖ-KF'nin orijinal formu iki dili de iyi bilen uzmanlar tarafından Norveççe çevrilmiş ve İngilizce diline geri çevrilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre dilsel eşdeğerlik sağlanmıştır. ÇÖYÖ-KF Norveç dili versiyonu da 28 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipinde cevaplama seçenekleri içermektedir. Çevrilen bu formun yüksek risk grupları üzerinde

psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla veri toplama çalışmaları 517 kişiden oluşan ve yüksek risk grubunda olduğu düşünülen bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Örneklemin 109'u hapisanede yatan, 126'sı istismar geçmişi olduğunu bildiren, 210'u psikiyatrik tanı almış olan, 72'si ise evsiz olan bireylerden oluşmaktadır. Toplanan verilerden elde edilen puanlara bakıldığında, alt ölçekler için hesaplanan iç tutarlık katsayılarının .79 ile .96 arasında olduğu belirtilmektedir. Ölçekten elde edilen veriler üzerinden doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve test edilen modelin iyilik değerleri yeterli düzeyde bulunmuştur (CFI = 0.98, TLI = 0.98, RMSEA = 0.059, df = 265, p < 0.001). Yapılan doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin orijinalindeki beş faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Tüm geçerlik-güvenirlik çalışmalarının tatmin edici olduğu ve ölçeğin Norveç versiyonunun yüksek risk grupları için kabul edilebilir psikometrik özellikleri olduğu rapor edilmektedir.

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu'nun İspanya'da İspanyolca için geçerlik güvenirlik çalışmaları ise Hernandez, Gallardo-Pujol, Pereda, Arntz, Bernstein, Gaviria, Labad ve Gutierrez-Zotez (2013) tarafından yapılmıştır. 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF'nin orijinal formu iki dile de hâkim uzmanlar tarafından İspanyolca'ya çevrilmiş ve yeniden farklı uzmanlar tarafından geri çeviri yapılmıştır. Ardından alanın uzmanları tarafından uzman görüşüne sunulan forma son şekli verilmiştir. Araştırmaya hastanelere başvurmuş ve klinik tanı alan 44 kişi ile, klinik tanı almayan 103 kişi katılmıştır. Ebeveyn stilleri ile ÇÖYÖ-KF'nin İspanyolca versiyonunun çalışma grubuna uygulanmasının ardından istatistiksel analizler yapılmıştır. Buna göre, ihmal ve istismar yaşantıları ile anne-baba ilgisi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İç tutarlık çalışmaları sonucu, ÇÖYÖ-KF'nin alt ölçeklerinden elde edilen puanların iç tutarlılığının .66 ile .94 arasında değiştiği raporlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu, ölçeğin İspanyol versiyonunun da beş faktörlü yapıyı doğruladığı sonucuna varılmıştır (S-B χ^2 (265) = 380.51, p < .001; S-B χ^2 /df = 1.43; CFI = 0.94; RMSEA = 0.04). Yapılan analizler neticesinde, ÇÖYÖ-KF'nin İspanyolca versiyonunun da geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

2.9.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği’nin Türk ergenler için psikometrik özellikleri Çeçen Eroğul (2012) tarafından incelenmiştir. Bu araştırmada, orijinali Bernstein ve ark. (1994) tarafından geliştirilen 70 maddelik ÇÖYÖ’nün, Aslan Alpaslan (1999) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 40 maddelik ve 5’li likert tipinde yanıtlamayı içeren versiyonu kullanılmıştır. Araştırma, yaşları 14-19 arasında değişen ve yaş ortalaması 16.33 olan 1275 ergen ile yürütülmüştür. Çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinden yapılan analizlere göre, toplam ölçek için Cronbach alfa katsayısı .91, fiziksel istismar alt ölçeği için .84, duygusal istismar alt ölçeği için .89, cinsel istismar alt ölçeği için .70 olarak saptanmıştır. Üç hafta arayla yapılan test tekrar test geçerliği sonucu korelasyon değerleri toplam ölçek için .81, fiziksel istismar alt ölçeği için .82, duygusal istismar alt ölçeği için .80, cinsel istismar alt ölçeği için .75’tir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, test edilen modelin iyilik değerlerinin tatmin edici düzeyde olduğu (CFI = 0.95, TLI = 0.92, RMSEA = 0.04, df = 557, p < 0.001) ve ölçeğin orijinalinde olduğu gibi üç faktörlü yapı gösterdiği saptanmıştır. Bunlar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal alt boyutlarıdır. Tüm analizler neticesinde, ölçeğin Türk ergenler için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu’nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını ilk olarak Şar ve ark. (2012) yapmışlardır. Bu çalışmanın örnekleminde dissosiyatif bozukluğu olan bireyler (N=24), dissosiyatif bozukluğu olan bireylerin yakınları (N=50) ve kontrol grubu olarak klinik bozukluğu olmayan bireyler (N=50) olmak üzere toplam 124 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçlarını ÇÖYÖ-KF, Dissosiyatif Deneyimler Ölçeği ve Çocukluk Çağı Kötü Kullanım ve İhmal Soru Listesi oluşturmaktadır. Nitel veri toplamak amacıyla ise, çocukluk dönemi travma yaşantılarıyla ilgili sorulardan oluşan bir form kullanılmıştır. Benzer ölçekler geçerliği kapsamında yapılan analizlerde Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım ve İhmal Soru Listesi puanları ile ÇÖYÖ-KF toplam puan arasında .78, fiziksel istismar alt ölçeği için .73 ve cinsel istismar alt boyutu için .62 olarak raporlanmıştır. ÇÖYÖ-KF ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği arasındaki korelasyon ise .78’dir. Ölçeğin iç

tutarlılık katsayısı tüm ölçümler için (N=123) .93, cinsel istismar alt ölçeği için .80, fiziksel istismar alt ölçeği için .89, duygusal ihmal alt ölçeği için .88, duygusal istismar alt ölçeği için .87 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel ihmal alt ölçeğinin tek madde olması nedeniyle iç tutarlılığı hesaplanamamıştır. Ölçeğin yapı geçerliği çalışmaları kapsamında, promaks rotasyonlu temel bileşen analizinde ÇÖYÖ-KF'nin orijinal biçimine paralel olarak beş faktör incelenmiştir. Bu beş faktör toplam varyansın %72.5 gibi yeterince büyük bir bölümünü temsil etmektedir. 1, 2, 6 ve 15 numaralı maddeler haricinde tüm maddelerin ÇÖYÖ-KF alt puan hesaplaması için ölçeğin özgün biçiminde önerilen yerlerinde olduğu ifade edilmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri cinsel istismar için .61-.93, fiziksel istismar için .61-.94, duygusal ihmal için .73-.83, duygusal istismar için .74-.86 arasındadır. Fiziksel ihmal alt ölçeğinde yer alan tek bir madde için faktör yükü .85'tir. Bu analizler sonucunda, çocukluk ÇÖYÖ-KF maddelerinden elde edilen puanlar üzerinden yapılan faktör analizinde fiziksel ihmal dışındaki tüm travma türleri önceden bildirilen maddelerle uyumlu bulunmuştur. Şar ve ark. (2012) elde edilen tüm bulgular neticesinde, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kanısına varmakla birlikte, çıkarılan maddelerden dolayı bulguların yeni çalışmalarla doğrulanmasını ve gerekirse maddelerin değiştirilmesini önermektedir.

Bernstein ve ark. tarafından geliştirilen (1994) Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Aslan ve Alparslan (1999) tarafından yapılmıştır. Türkçe'ye uyarlanan ÇÖYÖ, 5'li likert tipinde ve 40 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puan, çocukluk ve ergenlik döneminde ilgili istismar yaşantısına maruz kalma oranının sık olduğu biçiminde yorumlanmaktadır. Uyarlama çalışmaları kapsamında ölçek öncelikle araştırmacılar tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, İngilizce'ye geri çeviri işlemleri yapılmış ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrası ölçek formuna son hali verilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları madde bağımlısı olan bir grupta yapılmıştır. Tüm ölçeğin cronbach alfa katsayısı .96 olarak saptanmış ve fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal, cinsel istismar alt ölçeklerinin cronbach alfa katsayılarının sırasıyla .90, .89 ve .89 olarak saptandığı belirtilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bu faktörler duygusal

kötüye kullanım ve duygusal ihmal (19 madde), fiziksel kötüye kullanım (16 madde) ve cinsel kötüye kullanımdır (5 madde).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analiz edilmesi konularında açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma yönteminin kullanıldığı tarama modelinde bir araştırmadır.

3.2. Çalışma Grubu

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2005). Örneklem ise belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Bu çalışmada araştırma grubunun oluşturulmasında tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi orta sosyo-ekonomik düzeyi yansıttığı düşünülen Eğitim Fakültesi'nde çalışma yürütülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Türkçe Öğretmenliği Programı, Fen Bilgisi Öğretmenliği Programı, İngilizce Öğretmenliği Programı ve Almanca Öğretmenliği Programı'na devam etmekte ve yaş ranjı 17-28 olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Çalışma grubu 306 kişiden oluşmaktadır. Tablo 1.a.'da çalışma grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları, Tablo 1.b.'de çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yaşa göre dağılımları, Tablo 2'de ise buldukları programlara göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1.a. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları

	Kadın	Erkek	Toplam
N	184	121	306
%	60.1	39.9	100

Tablo 1.b. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımları

	En Düşük	En Yüksek	Ort.	Ss
Toplam	18	30	20.52	2.01

Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Buldukları Programlara Göre Dağılımları

Program	Kadın	Erkek	Toplam	%
Rehberlik ve Psi. Dan.	54	42	96	31.4
Türkçe Öğret.	21	28	47	15.4
Fen Bilgisi Öğret.	38	19	57	18.6
İngilizce Öğret.	46	23	69	22.5
Almanca Öğret.	27	10	37	12.1
Toplam	186	120	306	100.0

3.3. Çalışmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Çalışmada verilerin toplanmasında kullanılan ölçme araçları şunlardır:

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilerin bazı kişisel özellikleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırma değişkenleriyle ilgili olan ve yapılandırılmış bir “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu formda, araştırmaya katılan öğrencinin cinsiyeti, yaşı, sınıf düzeyi ve öğrencinin devam ettiği lisans programı ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

3.3.2. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeği kısa formu (ÇÖYÖ-KF)

Bernstein ve ark. (2003) tarafından geliştirilen Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu, çocukluk dönemindeki istismar geçmişini gözden geçirmeye yönelik retrospektif bir ölçme aracıdır. ÇÖYÖ-KF'nin gerek orijinal gerek Türkçe formu 28 maddeden oluşmaktadır. ÇÖYÖ-KF 5'li likert tipinde bir ölçme aracı olup Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Biraz Katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) biçiminde cevaplandırılmaktadır. Ölçekten alınan puanın artması, çocukluk döneminde yaşanan istismar yaşantılarının yoğunlaştığı anlamını taşır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'tir. Ölçekte ters puanlanması gereken maddeler 2., 5., 7., 13., 26. ve 28. maddelerdir. Kontrol amacı taşıyan 3 madde (10., 16. ve 22. maddeler) puanlamaya sokulmamaktadır. Bu nedenle kontrol amacı taşıyan bu maddelerin ters puanlanmasının gereği yoktur.

Ölçekteki kontrol maddelerinin kullanılmasının amacı katılımcıdan elde edilen verinin geçerliliği ile ilgili oluşan problemin tespit edilebilmesidir. Bir başka deyişle, bu maddeler istismar ve ihmal durumlarında eksik ya da yanlış beyanı, en aza indirgeme çabasını (minimization) ve inkârı tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu maddelerin tamamına katılımcının “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermesi durumu, bireylerin yetiştirilme tarzlarını idealleştirilmesi ya da istismarı reddetmesi gibi gerçek olmayan durumları (unrealistic statement) ve yoğun olarak görülen psikolojik savunma mekanizmasını işaret etmektedir. Bu noktada araştırmacının o katılımcıdan elde ettiği verilere şüpheyle bakması gerekebilir.

Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; fiziksel istismar (9., 11., 12., 15. ve 17. maddeler), cinsel istismar (20., 21., 23., 24. ve 27. maddeler), duygusal istismar (3., 8., 14., 18. ve 25. maddeler), fiziksel ihmal (1., 4., 6., 2. ve 26. maddeler) ve duygusal ihmal (5., 7., 13., 19. ve 28. maddeler) alt boyutlarıdır.

ÇÖYÖ-KF'nin orijinal formunun psikometrik özelliklerinin belirlenmesi için yapılan çalışmalara psikiyatrik bozukluğu olan istismarcı bireyler (378 kişi, yaş ranjı= 24-68, yaş ortalaması= 40.4), psikiyatrik rahatsızlığı olan ergenler (398 kişi, yaş ranjı= 12-17, yaş ortalaması= 14.9), klinik olmayan örnekleme yer alan yetişkinler (579 kişi, yaş ranjı= 34-39, yaş ortalaması= 34.9) ile istismarcı olup normal örnekleme yer alan bireyler (625 kişi, yaş ranjı= 18-55, yaş ortalaması= 34) katılmıştır.

Ölçeğin orijinalinde yapı geçerliği çalışmaları kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizinde test edilen modelin iyilik değerlerinin tüm gruplar için tatmin edici olduğu sonucuna varılmıştır [(1) psikiyatrik bozukluğu olan istismarcı bireyler için χ^2 (262, $N = 378$) = 484.98, $df = 1.85$; CFI = .92; RMSEA = .05; (2) psikiyatrik tanı alan ergenler χ^2 (263, $N = 396$) = 527.77; $df = 2.01$; CFI = .94; RMSEA = .05; (3) istismarcı olup klinik olmayan bireylerden oluşan örnekleme χ^2 (262, $N = 625$) = 654.47; $df = 2.49$; CFI = .93; RMSEA = .05; and (4) klinik olmayan örnekleme χ^2 (263, $N = 579$) = 491.12; $df = 1.87$; CFI = .93; RMSEA = .06.]. Sonuç olarak doğrulayıcı faktör analizinde beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir (Alt ölçekler; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmaldir. Her alt ölçek 5 maddeden oluşmaktadır ve 3 madde kontrol maddesi olup toplam puana dâhil edilmemektedir). Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği ise Terapist İstismar Skalası (TİS) ve ÇÖYÖ-KF'den alınan puanlara arasındaki ilişkiye bakılarak incelenmiştir. TİS ile ve ÇÖYÖ-KF'den alınan puanlar arasındaki korelasyon toplam ve alt ölçekler için .18 ile .75 arasında değişim göstermiştir.

Orijinal ölçeğin güvenirlik çalışması ise ölçeğin iç tutarlığı hesaplanarak yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları farklı gruplarda duygusal istismar için .84-.89 arasında,

fiziksel istismar için .81-.86 arasında, cinsel istismar için .92-.95 arasında, duygusal ihmal için .85-.91 arasında ve fiziksel ihmal için .61-.78 arasında saptanmıştır.

Sonuç olarak 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF'nin yeterli geçerlik ve güvenirlik düzeyine sahip olduğu ve farklı gruplarda (klinik olan ve klinik olmayan örneklerde) uygulanabilir olduğu raporlanmıştır.

ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe formunun geçerlik çalışmaları kapsamında yapılan faktör analizi çalışması sonucunda maddelerin orijinalinde olduğu gibi beş faktörde toplandığı ve Bernstein ve ark. (2003) 'nın çalışması ile tutarlı bir şekilde faktör yapısının doğrulandığı görülmüştür. Benzer ve farklı ölçekler geçerliği yöntemi geçerlik çalışmaları için kullanılan bir diğer yöntemdir.

ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe formunun güvenirlik çalışmasında ise iç tutarlık katsayıları ve test-tekrar test güvenirliği incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda ÇÖYÖ-KF Türkçe uyarlamasının geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu gözlenmiştir.

ÇÖYÖ-KF'nin uyarlanması ile ilgili adımlar bulgular bölümünde detaylı olarak sunulacaktır.

3.3.3. Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ)

Spielberger, Gorsuch ve Lushene (1970) tarafından geliştirilen Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması ve standardizasyonu Öner ve Le Compte (1985) tarafından yapılmıştır (akt. Öner, 2012). Ölçek durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini ölçmeyi amaçlamakta olup, 14 yaş ve üstü bireylere uygulanabilir.

Envanter iki ayrı ölçekten ve her ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Durumluk Kaygı Ölçeği bireyin belli bir anda ve belirli koşullarda kendisini nasıl hissettiğini betimlemesini, içinde bulunduğu duruma ilişkin duygularını dikkate alarak

cevaplamasını; Sürekli Kaygı Ölçeği ise bireyin genellikle nasıl hissettiğini betimlemesini gerektirmektedir. Bu araştırmada yalnızca Sürekli Kaygı Alt Ölçeği kullanılmıştır.

Sürekli Kaygı Ölçeği'nin yanıtlanmasında her madde için şiddet derecesine göre “hemen hiçbir zaman”, “bazen”, “çok zaman”, “hemen her zaman” seçeneklerinden birinin seçilmesi istenir. Ölçeğin puanlanmasında düz ve tersine çevrilmiş ifadeler bulunmaktadır. Sürekli Kaygı Ölçeği'nde 7 madde (21., 26., 27., 30., 33., 36. ve 39. maddeler) tersine çevrilmiştir. Maddeler 1'den 4'e doğru puanlanır ve ölçekten alınabilecek puan 20 ile 80 arasında değişir. Alınan puanın yüksekliği sürekli kaygı düzeyinin yüksek olduğu anlamını taşır.

Ölçeğin özgün formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Florida Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerden toplanan veriler üzerinden yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla test-tekrar test güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Test-tekrar test değişmezlik katsayıları Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile hesaplanarak .73 ile .86 arasında bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık sınaması ise madde-toplam puan korelasyonu ile yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucu ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam puan korelasyonlarının .34 ile .85 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Sürekli Kaygı Ölçeği için yapılan ölçüt bağımlı geçerlik çalışmaları sonucunda, SKÖ ile Taylor Açık Kaygı Ölçeği ve Duygu Sifat Listesi arasındaki korelasyonlar .52 ve .77 olarak saptanmıştır.

Ölçeğin Türkçe formunun uyarlanması ise öncelikle dilsel eşdeğerlik sağlanmış ve Türkçe form oluşturulmuştur. Test-tekrar test değişmezlik katsayıları Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile hesaplanarak .71 ile .86 arasında bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık sınaması orijinalinde olduğu gibi madde-toplam puan korelasyonu ile yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucu ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam puan korelasyonlarının .34 ile .72 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliği çalışmaları klinik olan ve olmayan bireyler ile yapılan karşılaştırmalı deneysel çalışmalar ile yürütülmüştür. Sürekli kaygının test edilmesi amacıyla, önemli

ve stres yaratıcı olaylarda yaşanan kaygının bir yıl sonra devam etmemesi yönünde bir hipotez kurulmuştur. Stres yaratan olaydan hemen sonra ve bir yıl sonra yapılan ölçümlerin sonucunda aynı kişilerin sürekli kaygı puanlarında değişme olmadığı saptanmıştır.

3.3.4. Beck Depresyon Envanteri (BDE)

Beck Depresyon Envanteri, Beck (1961) tarafından geliştirilmiş ve 21 maddeden oluşan kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Depresyonda görülen duygusal, bilişsel ve motivasyonel belirtileri ölçmektedir. Her madde depresyonla ilgili davranışsal bir özelliği belirlemektedir. Maddeler 0'dan 3'e kadar depresyonun ciddiyetine göre sıralanmıştır. Ölçek 21 depresif belirti kategorisini içerir. Puan ranjı 0-63'tür. Alınan puanın yüksekliği, depresyon şiddetinin yüksekliğini gösterir. Belirtilen depresif belirti kategorileri şunlardır; duygu durumu, kötümserlik, başarısızlık durumu, doyumсуuzluk, suçluluk duygusu, cezalandırılma durumu, kendinden nefret etme, kendini suçlama, kendini cezalandırma arzusu, ağlama nöbetleri, sinirlilik, sosyal içedönüklük, kararsızlık, bedensel imge, çalışabilirliğin ketlenmesi, uyku bozuklukları, yorgunluk, iştahın azalması, kilo kaybı, somatik yakınmalar ve cinsel dürtü kaybı.

Ölçeğin Türk toplumuna uyarlanması ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Hisli (1988) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğini incelemek amacıyla test tekra test güvenilirlik yöntemi kullanılmıştır. İki hafta arayla üniversite öğrencilerine uygulanan Türkçe formun test-tekrar test güvenilirlik katsayısı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ile hesaplanarak .65 bulunmuştur. Ölçeğin iki yarım test güvenilirlik katsayısı ise öğrenci grubu için .78, depresif hastalar için .61 olarak saptanmıştır. Yapı geçerliği incelemelerinde ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemi kullanılmıştır. Depresif ve şizofren hastalardan oluşan iki ayrı grup ile klinik tanı almamış kişilerden oluşan bir gruba Beck Depresyon Envanteri ile Depresyonda Bilişsel Tepkiler Ölçeği uygulanmıştır. Pearson Momentler Çarpımı katsayısı klinik dışı grup için .20, depresif grup için .52 ve şizofren grup için -.33 olarak bulunmuştur.

Yapılan analizler ile ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği vardır. Bunlar; benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana-baba ilişkisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon alt ölçekleridir. Bu çalışmada yalnızca benlik saygısı alt ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeğin uyarlanma sürecinde öncelikle Türkçe formun dilsel eşdeğerliğine ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucu elde edilen formun güvenilirliğini incelemek amacıyla test tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma grubuna bir ay ara ile uygulanan ölçeğin benlik saygısı alt ölçeği için elde edilen değişmezlik katsayısı .75 olarak saptanmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında ölçüt bağımlı geçerlik çalışmasında için psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Psikiyatrik görüşmeler rastgele örnekleme ile seçilmiş öğrenciler alınarak yapılmıştır. Daha sonra öğrencilerin Rosenberg benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlarda yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Yapılan görüşmelerden ve benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk Pearson Momentler çarpımı korelasyon yöntemi ile hesaplanmıştır. Geçerlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması için nörotik psikotik ve kontrol grupları arasındaki farklar t testi ile incelenmiştir. Ölçekten alınan puanlara göre benlik saygısı derecelerinin (yüksek, orta ve düşük olarak) gruplara göre dağılımı incelendiğinde psikotiklerde orta ve düşük benlik saygısı oranlarının eşit olduğu; nörotiklerde orta derecede benlik saygısı olanların çoğunluğu oluşturduğu; kontrol grubunda ise benlik saygısının yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular neticesinde RSBÖ'nün uyarlanan formu geçerli ve güvenilir olarak kabul edilmiştir.

3.4. ÇÖYÖ-KF'nin Çeviri Çalışması

ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında Herrera, Delcampo ve Ames'in (1993) önerdiği "seri yaklaşım" modeli dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak ölçek İngilizce ve Türkçe dillerini iyi bilen, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında görev yapmakta olan iki öğretim elemanı ve çevirmen olarak görev yapan iki uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra çeviriler bir araya getirilerek hedef kitle için en uygun çeviri formu oluşturulmuştur. Geri çeviri aşamasında Türkçe'ye çevrilmiş olan ölçek, bir öğretim elemanı tarafından İngilizce'ye geri çevrilmiştir. Tüm çevirilerden oluşturulan ortak form, orijinal İngilizce formula karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma neticesinde gerekli incelemeler ve düzeltmeler yapılmıştır.

Gerekli düzeltmelerin ardından, anlaşılabilirlik ve açıklığın belirlenmesi amacıyla öncelikle uzman görüşü alınmıştır. Alanda uzman olan yedi öğretim elemanına ve alan dışında uzmanlığı olan 4 öğretim elemanına ölçeğin orijinal maddeleri ile son halini alan Türkçe maddelerinden oluşturulan formlar sunulmuştur. Bu formlarda sunulan uzman görüşleri dikkate alınarak Türkçe maddeler yeniden düzenlenmiştir.

3.5. ÇÖYÖ-KF İle İlgili Yapılan Pilot Çalışma

Anlaşılabilirliğin ve açıklığın ölçülmesi adına öncelikle pilot bir uygulama yapılmıştır. Çevrilen maddeler 60 kişiden oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Gönüllülük esasıyla pilot çalışmaya katılan öğrencilere, işaretleyecekleri ölçme aracının Türk kültürüne uyarlanması amaçlanan bir ölçek olduğu, maddelerin anlaşılabilirliği konusunda kendilerinden dönüt beklendiği konusunda açıklamalar yapılmıştır. Katılımcıların ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği ve eşitliği konusunda düşünceleri ve önerileri dikkate alınarak ölçme aracına son şekli verilmiştir.

3.6. İşlem

Çeviri işleminden sonra son şeklini alan ölçme aracının uygulanabilmesi amacıyla öncelikle Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurul'a başvurulmuş ve çalışmanın sürdürülebilmesi adına etik kurul onayı alınmıştır. Daha sonra Kişisel Bilgi Formu'nu ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun araştırmacı tarafından hazırlanan Türkçe formunu içeren bir araştırma bataryası hazırlanmıştır. Benzer ve farklı ölçekler geçerliği çalışmalarını yapmak amacıyla da, kullanılan diğer ölçeklerin eklendiği ayrı bataryalar hazırlanmıştır.

Araştırma bataryaların hazırlanmasının ardından Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden derslerini aksatmayacak biçimde uygulama yapabilmek adına gerekli izinler alınmıştır. Ölçeğin uygulanmasına başlamadan önce uygulama yapılacak tüm öğrenci gruplarına araştırmanın amacı, ölçekten elde edilecek sonuçların bireysel olarak değerlendirilmeyeceği, formlara isimlerini yazmalarının gerekli olmadığı ve ifadeleri gerçeği yansıtacak şekilde cevaplamalarının önemli olduğu konuları hakkında açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı, geçmişe yönelik bazı özel soruların yer aldığından bataryaların yalnız başına doldurulması gerektiğinin altı çizilmiştir. Uygun olan derslerde verilerin toplanması işlemi bu şekilde sürdürülmüş ve bu işlem her sınıf için ortalama 20 dakika sürmüştür. 2012-2013 bahar yarıyılında sürdürülen ve üç hafta süren veri toplama işlemi sonucunda veri toplama bataryası toplam 336 öğrenciye uygulanmış, bunlardan boş madde bulunan ve ölçeğin 3 kontrol maddesinin tamamına "kesinlikle katılıyorum" yanıtı verilen bataryalar işleme alınmadığından 306 öğrencinin bataryası istatistiksel analize sokulmuştur.

3.7. ÇÖYÖ-KF'nin Uyarlanması Kullanılan Analizler

Kültürlerarası ölçme aracı uyarlamada ÇÖYÖ-KF'nin maddelerinin eş değerliliğini test etmek amacıyla bazı istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Öncelikli olarak, ölçme aracı uygulanarak toplanan veriler sınıflandırılarak bilgisayar ortamına

aktarılmıştır. Verilerin analizi aşamasında M-Plus 5.21 ve SPSS 17.00 paket programları kullanılmıştır.

ÇÖYÖ-KF'nin psikometrik özelliklerine ilişkin kanıtlar elde etmek amacıyla geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında, toplanan veriler üzerinde Bernstein ve ark. (2003) tarafından belirlenen faktör yapısına uygun olarak ölçme aracının faktör yapısı ile ölçüt bağıntılı geçerliği incelenmiştir. Veriler üzerinde iç tutarlılık katsayısı, test-tekrar test güvenilirliği, iki yarı test güvenilirliği incelenerek ise ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin kanıtlar elde edilmiştir.

Bulguların anlamlılığının belirlenmesinde ölçüt olarak .05 anlamlılık düzeyi alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

ÇÖYÖ-KF toplam ölçekten ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar hesaplanmış ve Tablo 3'te gösterilmiştir.

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Ss
Yaş	306	18.00	30.00	20.50	2.01
Fiziksel İstismar	306	0	19.00	1.91	3.08
Fiziksel İhmal	306	0	20.00	2.44	2.83
Duygusal İstismar	306	0	19.00	1.91	3.08
Duygusal İhmal	306	0	20.00	3.76	3.76
Cinsel İstismar	306	0	13.00	0.57	1.90
İdealleştirme	306	0	13.00	8.23	2.59
ÇÖYÖ-KF Toplam Puan	306	24.41	88.00	34.22	10.58

Tablo 3'te yer alan bilgilere göre, çalışma grubunda yer alan bireylerin ÇÖYÖ-KF'den aldığı puanlar 24.41 ile 88 arasında değişmektedir. Tüm grubun ölçekten aldığı puanların ortalaması ise 34.22'dir.

4.1. ÇÖYÖ-KF Tükçe Formunun Geçerlik Çalışmaları

4.1.1. ÇÖYÖ-KF'nin Madde Analizine İlişkin Bulgular

Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında madde ayırt edicilikleri, madde toplam puan korelasyonları değerlendirilerek incelenmiştir. Madde toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar (Büyüköztürk, 2011).

Tablo 4'de madde toplam puan korelasyon değerleri ile madde puanlarının aritmetik ortalama, standart sapma ve varyans değerleri yer almaktadır.

Madde no	\bar{X}	Ss	S ²	r değeri
M1	.99	1.28	1.66	0.37
M2	.51	.93	.87	0.62
M3	.35	.74	.54	0.65
M4	.16	.67	.45	0.27
M5	.77	1.02	1.04	0.59
M6	.40	.87	.77	0.36
M7	.63	.95	.91	0.67
M8	.37	.87	.76	0.50
M9	.08	.42	.18	0.54
M10	2.23	1.38	1.92	-0.21
M11	.14	.60	.36	0.56
M12	.18	.58	.34	0.56

M13	.62	.91	.83	0.70
M14	.54	.87	.76	0.69
M15	.23	.66	.44	0.22
M16	2.70	1.04	1.08	-0.19
M17	.14	.59	.35	0.21
M18	.27	.75	.56	0.67
M19	.69	.92	.86	0.63
M20	.17	.62	.39	0.44
M21	.05	.40	.16	0.30
M22	3.12	1.05	1.12	-0.59
M23	.08	.40	.16	0.21
M24	.13	.53	.28	0.44
M25	.36	.84	.70	0.66
M26	.36	.79	.63	0.58
M27	.12	.55	.31	0.49
M28	1.02	1.43	2.07	0.46

N=306 p<.05

Tablo 4’te görüldüğü üzere 25 maddenin madde toplam puan korelasyonları beklenildiği şekilde .21 ile .70 arasında değişmektedir. ÇÖYÖ-KF’nin madde toplam korelasyonundan elde edilen bu puanlara göre, 25 maddenin benzer durumları örneklediği ve ölçeğin içtutarlılığının görece olarak orta düzeyde olduğu sonucuna varılabilir.

Kontrol maddesi olan ve idealleştirme boyutunda yer alan 10., 16. ve 22. maddelerin toplam puan ile olan korelasyonlarının negatif yönde ve sırasıyla .21, .19 ile .59 olduğu gözlenmektedir. Bu maddeler, katılımcıların yalan beyanını tespit etmeyi amaçlayan ve idealize edilmiş bir yetiştirilmeye ilişkin ifadeleri içermektedir (bkz. Ek 2). Bu nedenle kontrol maddeleri ile toplam puan arasındaki ilişki beklenen yöndedir denebilir.

4.1.2. ÇÖYÖ-KF'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Yapı geçerliği kapsamında, 306 kişilik örneklemden toplanan veriler üzerinde Bernstein ve ark. (2003) tarafından belirlenen faktör yapısına uygun olarak ölçme aracının faktör yapısı incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir. Yani önceden kurgulanmış bir yapının ne derece doğrulandığının incelenmesiyle ilgilidir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Doğrulayıcı faktör analizi ile yapılan faktör geçerliği analizinde ağırlıklandırılmış en küçük kareler yöntemi Robust Maksimum Likelihood tahmin metodu Mplus 5.21 (Muthen ve Muthen, 2010) paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçme aracının faktör yapısını test etmek için Bernstein ve ark. (2003) 'nın belirlediği alt ölçekler şeklinde; 1) Fiziksel istismar 2) Fiziksel ihmal 3) Duygusal istismar 4) Duygusal ihmal ve 5) Cinsel istismar puanları toplanarak hesaplanmıştır.

Çok değişkenli normallik dağılımı incelendiğinde verilerin sağa çarpık (positive skew) olduğu ve bunun normal yani klinik olmayan bir örneklemden elde edilen veriler üzerinden elde edilmesinden dolayı doğal olduğu düşünülebilir. Eldeki veri seti normallik varsayımını karşılamadığında maksimum likelihood (ML) yerine robust maksimum likelihood tahmin metodu uygun tahmin etme yöntemi olarak kullanılabilir (Muthen ve Muthen, 2009; Byrne, 2012). Sonuç olarak veriler, ölçme aracının orijinalinde olduğu gibi beş faktörlü bir yapı gösterip göstermediği hipotezinin doğruluğunu belirlemek amacıyla robust maksimum likelihood tahmin yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Yapısal eşitlik modelinde en sık kullanılan uyum indislerinden ikisi Comparative Fit Index (CFI) ve Tucker-Lewis Index (TLI)'dir (Byrne, 2012). CFI ve TLI için .95'e yakın veya >.95'ten büyük norm değerleri eldeki veri setinin test edilen yapıya iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999; Byrne, 2012). Diğer birçok kullanılan ve rapor edilen uyum indisi ise The Root Mean Square Error of

Approximation (RMSEA)'dir. RMSEA uyum indis değerinin ise <.08 olması iyi uyum değerine işaret etmektedir (Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2012).

Elde edilen veriler üzerinde ölçeğin orijinaline uygun olarak beş faktörlü birinci düzey yapı test edilmiştir. Test edilen modele ilişkin uyum iyiliği değerleri ($\chi^2 = 5777.659$; $df = 78$; CFI= .892; TLI= .962; RMSEA=0.047) eldeki veri setinin test edilen modele iyi uyum gösterdiğini ve beş faktörlü yapının Bernstein ve arkadaşlarının (2003) alışması ile tutarlı bir şekilde fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar şeklinde doğrulandığını göstermektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda her bir faktöre giren maddelerin faktör yükleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Beş Faktöre İlişkin Standardize Edilmiş Faktör Yüklü Değerleri							
	Madde no	Madde	Faktör Yüklü				
			1	2	3	4	5
Fiziksel İstismar	9	Doktora ya da hastaneye gidecek kada kötü dayak yedim.	0.89				
	11	Ailemdeki fertler beni kötü döverlerdi.	0.90				
	12	Sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	0.81				
	15	Fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum	0.86				
	17	Diğer kişiler tarafından fark edilecek kadar kötü dayak yedim	0.84				
Fiziksel İhmal	1	Yeterli düzeyde beslendiğime inanmıyorum		0.40			
	4	Annem ve babam ailemize ilgilenemeyecek kadar sarhoş ya da uyuşturucunun etkisi altındaydı		0.36			
	6	Kirli giysiler giymek zorunda kalırdım		0.55			
	2	Beni koruyan birinin/birilerinin olduğunu bildirdim.		0.80			
	26	Doktora götüreceğim birileri vardı.		0.79			
Duygusal İstismar	3	“Aptal”. “tembel” ya da “çirkin” diye hitap ederlerdi.			0.82		
	8	Hiç doğmamış olmamı dilediklerini düşündüm.			0.65		
	14	İncitici veya aşağılayıcı şeyler söylediler			0.85		
	18	Ailemde benden nefret eden birisi/birileri olduğunu hissedirdim.			0.81		
	25	Duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.			0.81		
Duygusal İhmal	5	Özel hissetmemi sağlayan birileri vardı.				0.74	
	7	Sevdiğimi hissedirdim.				0.84	
	13	Ailemdeki fertler birbirlerini koruyup kollarlardı				0.86	
	19	Ailemdeki fertler birbirlerine yakındılar				0.82	
	28	Ailem benim için bir güç ve destek kaynağıydı.				0.87	
Cinsel İstismar	20	Birileri bana cinsel amaçla dokunmayı dendi.					0.93
	21	Cinsel içerikli taleplerini karşılamazsam diye tehdit etti.					0.72
	23	Cinsel içerikli şeyler izlemeye zorladı					0.72
	24	Cinsel tacizde bulundu.					0.94
	27	Cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					0.98

Tablo 5 incelendiğinde en yüksek faktör yükünün .98 ve en düşük faktör yükünün .36 olduğu gözlenmektedir. Birinci faktöre yüklenen maddeler fiziksel istismar (5 madde), ikinci faktöre yüklenen maddeler fiziksel ihmal (5 madde), üçüncü faktöre yüklenen maddeler duygusal istismar (5 madde), dördüncü faktöre yüklenen maddeler duygusal

ihmal (5 madde) ve beşinci faktöre yüklenen maddeler cinsel istismar (5 madde) ile ilişkilidir.

Faktör analizinden sonra belirlenen alt ölçekler arasındaki standardize edilmiş korelasyon değerleri Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. ÇÖYÖ-KF Alt Ölçekler Arasındaki Standardize Edilmiş Korelasyon Değerleri					
Alt ölçekler	1	2	3	4	5
1.Fiziksel İstismar	-				
2.Fiziksel ihmal	.70				
3.Duygusal İstismar	.93	.74			
4. Duygusal İhmal	.75	.96	.80		
5.Cinsel istismar	.52	.30	.66	.47	-
6. ÇÖYÖ-KF Toplam	.85	.77	.84	.86	.51

4.1.3. Ölçüt Bağımlı Geçerlik

ÇÖYÖ-KF'nin ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla benzer ve farklı ölçekler geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına ilişkin alan yazın incelendiğinde bu yaşantıların sıklıkla depresyon (Anda, Whitfield, Felitti ve ark., 2002), kaygı (Fisher, Apiah-Kusi ve Grant, 2012) ve benlik saygısı (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle konunun teorik yapısına uygun olarak benzer ölçekler geçerliği için Beck Depresyon Envanteri ve Sürekli Kaygı Envanteri; farklı ölçekler geçerliği için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Sürekli Kaygı Envanteri ile yapılan benzer ölçekler geçerliği 48 kişi üzerinden, Benlik Saygısı Envanteri ile yapılan farklı ölçekler geçerliği 74 kişi üzerinden toplanan verilerle değerlendirilmiştir.

Beck Depresyon Ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması Hisli (1988) tarafından yapılmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşmuş ve ölçek puan ranjı 0-63'tür. Alınan yüksek puan kişinin depresyon düzeyinin yüksek olduğu anlamını taşır. Beck Depresyon Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmalarında cronbach alfa katsayısı .74, Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu .74 olarak saptanmıştır.

Sürekli Kaygı Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması ve standardizasyonu Öner ve Le Compte (1985) tarafından yapılmıştır (Öner, 2012). Ölçekten de alınabilecek puanlar 20 ile 80 arasında değişir. Ölçeğin Türkçe formunda test tekrar test güvenilirliği Sürekli Kaygı Ölçeği için .83 ile .87 arasında, madde toplam puan güvenilirliği .34 ile .85 arasında değişmektedir.

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan Benlik Saygısı Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması ise Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Geçerlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik yöntemi sonucu elde edilen iki toplam puan arasındaki korelasyon katsayısı .75 olarak saptanmıştır.

Bu çalışma kapsamında ÇÖYÖ-KF ile Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Kaygı Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasındaki korelasyon değerlerinin gösteren bulgular Tablo 7'te gösterilmektedir.

Tablo 7. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu. Sürekli Kaygı Envanteri. Beck Depresyon Envanteri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	SKE (N=48)	BDE (N=74)	RBSÖ (N=74)
ÇÖYÖ-KF Toplam	.43*	.46*	-.41*
Fiziksel İstismar	.25*	.20*	-.20*
Cinsel İstismar	.42*	.33*	-.19*
Duygusal İstismar	.34*	.35*	-.34*
Fiziksel İhmal	.30*	.32*	-.28*
Duygusal İhmal	.40*	.50*	-.27*

*p<.05

Tablo 7’de sunulan analiz sonuçlarına göre, ÇÖYÖ-KF ile Beck Depresyon Envanteri için toplam puanları arasındaki korelasyon ($r = .43$; $p < 0.05$) beklenildiği şekilde pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur. ÇÖYÖ-KF’nin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarından alınan puanlar ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki korelasyon değerlerinin de .25-.43 arasında, pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları düzeyi arttıkça depresyon düzeyi de artmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ÇÖYÖ-KF ile Beck Depresyon Envantei arasında aynı yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, bu iki ölçeğin birbiriyle benzer yapıları ölçtüğü ve bunun benzer ölçekler geçerliğine ilişkin bir kanıt olarak gösterilebileceği söylenebilir.

ÇÖYÖ-KF ile Sürekli Kaygı Envanteri toplam puanları arasındaki korelasyon ($r = .46$; $p < 0.01$) beklenildiği şekilde pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur. ÇÖYÖ-KF’nin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarından alınan puanlar ile Sürekli Kaygı Envanteri arasındaki korelasyon değerlerinin de .20-.50 arasında, pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları düzeyi arttıkça sürekli kaygı düzeyinin arttığı görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda ÇÖYÖ-KF ile Sürekli Kaygı Envanteri arasında aynı yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, bu iki ölçeğin birbiriyle benzer yapıları ölçtüğü ve bu sonucun benzer ölçekler geçerliğine ilişkin bir kanıt olarak gösterilebileceği söylenebilir.

ÇÖYÖ-KF ile Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri toplam puanları arasındaki korelasyon ($r = -.41$; $p < 0.01$) beklenildiği şekilde negatif yönde ve anlamlı bulunmuştur. ÇÖYÖ-KF’nin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutlarından alınan puanlar ile Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri arasındaki korelasyon değerlerinin de -.19 ile -.41 arasında, negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları düzeyi arttıkça benlik saygısı düzeyi azalmaktadır. Sonuç olarak, ÇÖYÖ-KF ile Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri arasında orta düzeyde ters yönde

bir ilişki olduğu, bu iki ölçeğin farklı yapıları ölçtüğü ve bunun farklı ölçekler geçerliğine ilişkin bir kanıt olarak gösterilebileceği söylenebilir.

4.2. ÇÖYÖ-KF Türkçe Formunun Güvenirlik Çalışmaları

4.2.1. ÇÖYO-KF'nin İç Tutarlılık Güvenirliğine İlişkin Bulgular

ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe formundan elde edilen iç tutarlık katsayısının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi amacıyla ölçek iç tutarlılığını belirlemede yaygın olarak kullanılan cronbach-alfa yöntemi kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ölçme aracının toplamda ve alt ölçekleri için cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 8'de ÇÖYÖ-KF'nin alt boyutlarına ve tüm ölçeğe ait Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayıları sunulmuştur.

Tablo 8. ÇÖYÖ-KF'nin Özgün Formunun ve Türkçe Formunun Alt Boyutlarına Ait İç Tutarlılık Katsayıları

ÖZGÜN FORM			TÜRKÇE FORM		
Alt Boyutlar	Madde Sayısı (k)	(α)	Alt Boyutlar	N Madde Sayısı (k)	(α)
Duygusal istismar	5	.84	Duygusal istismar	306 5	.81
Fiziksel istismar	5	.81	Fiziksel istismar	306 5	.79
Cinsel istismar	5	.93	Cinsel istismar	306 5	.80
Duygusal ihmal	7	.88	Duygusal ihmal	306 7	.81
Fiziksel ihmal	3	.68	Fiziksel ihmal	306 3	.38
İdealleştirme	3	-	İdealleştirme	306 3	-
Tüm ölçek	28	-	Tüm ölçek	306 28	.77

Tablo 8’de görülmekte olan ÇÖYÖ-KF’nin güvenirlik çalışmaları 306 kişilik örneklemden elde edilen veriler üzerinden hesaplanmıştır. İç tutarlık katsayısı (cronbach alfa) ise ÇÖYÖ-KF toplam puan için .77, duygusal istismar alt boyutu için .81, fiziksel istismar alt boyutu için .79, cinsel istismar alt boyutu için .80, duygusal ihmal alt boyutu için .81, fiziksel ihmal alt boyutu için .38 ve idealleştirme alt boyutu için .42 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin iki yarıya bölünerek ve bu iki yarı arasındaki ilişkiyle Spearman Brown formülü kullanılarak ölçeğin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ölçeğin güvenirliğine ilişkin bir diğer bulgu olabilir. ÇÖYÖ-KF’nin iki yarım test güvenirliği (split-half) ise .73 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda ÇÖYÖ-KF’nin güvenilir düzeyde bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.2.2. ÇÖYÖ-KF’nin Test Tekrar Test Güvenirliğine İlişkin Bulgular

ÇÖYÖ-KF’nin test tekrar test güvenirlik çalışması üç hafta ara ile 36 kişilik öğrenciden toplanan veriler üzerinden yapılmıştır.

Tablo 9’da bu analiz sonucunda elde edilen puanlara yer verilmiştir.

Tablo 9. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu’nun İlk Test ve Son Test Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Pearson Korelasyon Katsayısı	N	İlk Test	Son Test
İlk Test	36	.1	
Son Test	36	.78*	1

p<.01

Tablo 9 incelendiğinde, ÇÖYÖ-KF’nin ilk test ve son test puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptandığı görülmektedir ($r=.78$, $p<.01$). ÇÖYÖ-KF test tekrar test korelasyonunun orta düzeyde ve anlamlı olduğu söylenebilir. ÇÖYÖ-KF test tekrar test güvenirlik değerleri, ölçek puanlarının zaman içinde kararlılık göstereceği anlamında yorumlanabilir.

Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar ölçeğin klinik olmayan geç yetişkin örneklemede çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına ilişkin veri toplamada kullanılabilereğini göstermiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde, Bernstein ve ark. (2003) tarafından Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formunun psikometrik özelliklerinin klinik olmayan genç yetişkin örneklem üzerinde incelenmesi sonucunda istatistiksel bilgilerden elde edilen sonuçlar tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ÇÖYÖ-KF'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar ölçeğin klinik olmayan genç yetişkin örneklemde çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına ilişkin veri toplamada kullanılabilceğini göstermiştir.

5.1. ÇÖYÖ-KF'nin Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgulara Yönelik Yorumlar

Araştırmanın ilk amacında, ÇÖYÖ-KF'nin faktör yapısının klinik olmayan genç yetişkinler için orijinal ölçme aracı ile benzerlik gösterip göstermediğine yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler üzerinde yapılan faktör analizinde, ölçeğin test edilen modele iyi uyum gösterdiği ve ölçeğin faktör yapısının orijinali (Bernstein ve ark., 2003) ile tutarlı bir şekilde fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar şeklinde doğrulandığı saptanmıştır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde. Şar ve ark. (2012) tarafından yapılan uyarılama çalışmasında ise elde edilen bu sonuçtan kısmen farklı olarak, fiziksel ihmal dışındaki

tüm travma türleri ölçeğın orijinalindeki maddelerle uyumlu bulunmuştur. Şar ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında fiziksel ihmalin ortaya konulamaması, bu ihmali türünün çalışma grubundaki kişiler tarafından az bildirilen bir istismar boyutu olması ile açıklanmaktadır. Bu çalışmada bu tip bir problemle karşılaşılmmış, fiziksel ihmali için faktör yüklerinin beklenen yönde olduğu saptanmıştır. Bu da diğeri kültürlerle yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar açısından anlamlı bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Dünyada yapılan uyarlama çalışmalarında, faktör yapısı açısından bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla paralel sonuçlar elde edilmiştir. Hernandez ve ark. (2013), ÇÖYÖ-KF'nin İspanyol diline uyarlanması çalışmalarında, Kim ve arkadaşları Koreli şizofrenik hastaları için ÇÖYÖ-KF'nin psikometrik özelliklerini inceledikleri çalışmalarında, Paivio ve Kramer (2004) Kanadalı genç yetişkinler için ölçeğın faktör yapısını analiz ettikleri çalışmalarında ölçeğın orijinalindeki beş faktörlü yapıyı doğruladığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu açıdan bakıldığında da, ÇÖYÖ-KF'nin farklı dünya ülkelerinde ve farklı örneklemelerde yapılacak karşılaştırmalı çalışmalara imkân verir nitelikte olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırmanın ikinci amacında ÇÖYÖ-KF'nin madde toplam puan korelasyonlarının ne düzeyde olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan madde analizi sonucunda ÇÖYÖ-KF'yi oluşturan 28 maddenin madde toplam puan korelasyonlarının .19 ile .70 arasında değıştiği gözlenmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre, maddelerin benzer durumları örneklediği sonucuna varılabilir. Bir başka deyişle maddelerin, bireyleri ölçülen özellik bakımından ayırt etme gücünün yeterli olduğu söylenebilir. ÇÖYÖ-KF'nin Türkçe'ye ilk uyarlaması Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmış ve bu araştırmada madde analizi yöntemi kullanılmamıştır.

Araştırmanın üçüncü amacında ÇÖYÖ-KF'nin benzer ve farklı ölçekler geçerliği katsayısının ne düzeyde olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. ÇÖYÖ-KF'nin benzer ve farklı ölçekler geçerliğini sınamak amacıyla, literatürde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile sıklıkla ilişkili bulunan değışkenleri değerlendirmeye dönük ölçekler

kullanılmıştır. Bu ölçekler Beck Depresyon Envanteri, Sürekli Kaygı Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri'dir. Tüm ölçeklerin birlikte uygulanmasıyla elde edilen veriler üzerinden yapılan analizler sonucunda ÇÖYÖ-KF'nin geçerlik katsayısı belirtilen ölçekler için sırasıyla .46, .43 ve -.41 olarak saptanmıştır. Bir başka deyişle. Beck Depresyon Envanteri ve Sürekli Kaygı Envanteri ile ÇÖYÖ-KF'nin benzer yapıları ölçtüğü, Rosenberg Benlik Saygısı Envanterinin farklı yapıları ölçtüğü söylenebilir.

Türkiye'de ve yurt dışında yapılan bazı çalışmalar elde edilen bu bulgularla benzerlik göstermektedir. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının genç yetişkinlik dönemlerinde umutsuzluk, depresif mizaç ve negatif benlik algısı ile ilişkili olduğu rapor edilmektedir (Molnar ve ark., 2001; Bostancı ve ark. 2006; Özen, Antar ve Özkan, 2007; Yıldız, 2007; Kounou, Bui, Dassa, Hinton, Fishcher, Djassoa, Birnes ve Schmitt, 2013). Bu araştırmanın ölçüt bağımlı geçerlik çalışmaları literatüre paralel olarak şekillendirilmiş olduğundan, elde edilen bulguların da beklenen yönde olduğu söylenebilir.

Yukarıda belirtilen ifadelerin ÇÖYÖ-KF'nin geçerliği için anlamlı birer sonuç olduğu düşünülebilir.

5.2. ÇÖYÖ-KF'nin Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Elde Edilen Bulgulara Yönelik Yorumlar

Araştırmanın dördüncü amacı kapsamında ÇÖYÖ-KF'den elde edilen ölçümlerin toplam puan ve alt ölçek puanları için iç tutarlık katsayılarının ne düzeyde olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. ÇÖYÖ-KF'nin tüm ölçek için cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .77 olduğu; ölçeğin alt boyutlarının cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının ise, duygusal istismar alt boyutu için .81, fiziksel istismar alt boyutu için .79, cinsel istismar alt boyutu için .80, duygusal ihmal alt boyutu için .81 ve fiziksel ihmal alt boyutu için .38 olduğu görülmüştür.

Ölçeğin orijinal formunda ise alt boyutlarının cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları duygusal istismar alt boyutu için .88, fiziksel istismar alt boyutu için .81, cinsel istismar alt boyutu için .93, duygusal ihmal alt boyutu için .88, fiziksel ihmal alt boyutu için .68'dir (Bernstein ve ark., 2003). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, ölçeğin Türkçe formu ve orijinal formu iç tutarlık katsayılarının birbiriyle örtüştüğü sonucuna varılabilir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar bu çalışmada uyarlanan ölçeğin geçerliğinin yeterli düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şar ve arkadaşlarının (2012) ÇÖYÖ-KF'yi uyarlama çalışmalarında ise ölçeğin iç tutarlılığını gösteren cronbach alfa değeri .93 olarak saptanmıştır. Paivo ve Cramer (2004) ise bu kendi uyarlama çalışmalarında bu iç tutarlık katsayısının .72 ile .89 arasında değiştiğini belirtmektedir. Thombs ve ark. (2009) ise yaptıkları uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlık katsayısının tüm alt boyutlar için .87'den yüksek olduğunu, Gerdner ve Allgulander (2009) ise kendi uyarlama çalışmaları için iç tutarlık katsayılarının .79 ile .96 arasında olduğunu rapor etmektedir. Ölçme aracının farklı çalışmalarda da iç tutarlık katsayısının yüksek olması, ölçeğin geçerliğinin daha tatmin edici olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın beşinci amacında ise ÇÖYÖ-KF'nin aynı gruba üç hafta arayla yapılan uygulamalardan elde edilen güvenilirlik katsayısının ne düzeydedir Bu çalışmada ÇÖYÖ-KF'nin test tekrar test güvenilirlik katsayısı .78 olarak saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu, ölçek puanlarının zaman içinde kararlılık gösterdiği anlamını taşımaktadır.

Literatürde yapılan diğer uyarlama çalışmaları bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Şar ve arkadaşları (2012) ÇÖYÖ-KF'yi uyarlama çalışmasında test tekrar test güvenilirlik katsayısının .90 olarak saptandığını, Paivo ve Kramer (2004) ise yaptıkları uyarlama çalışmasında ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinin .87 ile .97 arasında değiştiğini, Kim ve ark. (2013) kendi çalışmaları için test tekrar test güvenilirliğinin .75 olduğunu belirtmektedir. Kısaca, ÇÖYÖ-KF farklı çalışma gruplarında farklı zamanlarda uygulandığında oldukça kararlı sonuçlar elde edilmektedir.

Sonuç olarak 28 maddeden oluşan ÇÖYÖ-KF'nin psikometrik özelliklerinin ve faktör yapısının incelenmesi ile ilgili yapılan tüm analiz sonuçları, ÇÖYÖ-KF'nin klinik olmayan genç yetişkin örneklerde kullanılması için yeterli düzeyde güvenilir olduğunu ve geçerli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bireylerin kendi kendilerine işaretleme yapmalarını sağlayan bu ölçek, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının tüm boyutlarını kısa bir süre içinde gözden geçirmeye imkân vermektedir. Bir veri toplama materyali olarak ÇÖYÖ-KF, klinik olmayan genç yetişkin örneklem üzerinde uygulanacak tedavi yöntemlerinin ele alındığı araştırmalarda ve önleyici çalışmalar kapsamında kullanılabilir. ÇÖYÖ-KF bu araştırmalarda, çok yönlü ilişkisel çalışmalar için ve geniş örneklem üzerinden kısa sürede bilgi toplamak anlamında elverişli bir materyal olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulardan çıkan sonuçlar özetlenmiş ve bu bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler sunulmuştur.

6.1.Sonuçlar

Türkiye’de ÇÖYÖ-KF’nin psikometrik özellikleri ilk olarak 124 kişiden oluşan klinik ve klinik olmayan bir örneklem üzerinde incelenmiştir (Şar ve ark., 2012). Şar ve arkadaşlarının yürüttüğü çalışmanın örneklemini düşük sayıda olduğundan, ölçeğin daha büyük örneklemelerde yapılacak çalışmalarla uyarlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu’nun klinik olmayan genç yetişkin popülasyon için Türk kültürüne uygulanabilirliği ve psikometrik özellikleri incelenmiştir.

Çalışmanın sonuçları ÇÖYÖ-KF’nin Türk kültüründe klinik olmayan genç yetişkin popülasyon için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir. Geniş bir örneklem üzerinde yapılan analizler sonucu elde edilen bu sonuçların, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları konusunda Türkiye’de klinik olmayan örneklemelerde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6.2.Öneriler

Yapılacak araştırmalar açısından;

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları farklı gruplar ile yapılan uygulamalarla incelenebilir. Böylece farklı çalışma gruplarının belirlendiği araştırmalar tasarlanarak önleme ve müdahale alanında zenginleştirici sonuçlara varılabilir. Bunun yanında, ÇÖYÖ-KF'nin farklı ölçeklerle de psikometrik özelliklerinin incelenmesi yararlı olabilir. Ayrıca çalışmada ÇÖYÖ-KF'nin fiziksel ihmal boyutu için faktör yüklerinin düşük düzeyde olduğu gözlenmiştir. Gelecekteki alışmalar için, ÇÖYÖ-KF'nin fiziksel ihmal boyutunu geliştirici çalışmaların yapılması gerekli olabilir.

Bu çalışmada örnekleme katılan grubu 18 yaş ve üzerinde olan genç yetişkinlik dönemindeki bireyler oluşturmaktadır. Ölçeğin, ergenlik dönemindeki normal popülasyon için de geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarının yürütülmesi gerekli ve önemli olabilir.

ÇÖYÖ-KF farklı psikolojik faktörlerle ele alınarak ilişkisel çalışmalarda kullanılabilir. Böylece, Türkiye'de çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkili faktörlerle ilgili sağlanan bilgi, toplumun ruh sağlığı hizmetlerine katkı sağlamakla birlikte, önleyici çalışmalarda önem verilmesi gereken unsurlarla ilgili de var olan bilgilere katkı sağlayabilir.

ÇÖYÖ-KF dünyada kullanılan bir ölçek olduğundan uyarlanan Türkçe form, farklı kültürlerde yapılan çalışmalar ile Türkiye'de yapılan çalışmalar arasında karşılaştırma yapma imkânı sağlamaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda konuyla ilgili olarak farklı kültürlerle karşılaştırmalar yapılması önerilebilir.

Uygulamalar açısından;

Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev alan rehber öğretmenlerin, istismar konusunda elde edilen bilgilerden yola çıkarak, kişisel rehberlik hizmetlerini yapılandırması önerilebilir.

Ayrıca istismar olgularıyla ilgili uzun vadede toplanacak bilgilerin, rehber öğretmen, yönetici, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek elemanlarından oluşan takım çalışmaları yoluyla istismarın ve ihmalin önlenmesine yönelik çalışmaların planlanmasında kullanılması önerilebilir.

Benzer şekilde uzun vadede elde edilen bilgilerin toplum ruh sağlığı hizmetlerini planlamada kullanılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (1999). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. MEB Yayınları.
- Anda, RF, Whitfield, C.L., Felitti, V. J., Chapman, D, Edwards, V. J., Dube, S. R. ve Williamson, D. F. (2002). Adverse childhood experiences, alcoholic parents, and later risk of alcoholism and depression. *Psychiatr Services*, 53; 1001–1009
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). “Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı”. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.
- Aslan, S. H. ve Alparıslan, N. (1999). Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10 (4), 275-285.
- Aydın, O., ve İşmen, A. E. (2003). 18- 25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 7-20.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Beck, A. T., Ward C. H. ve Mendelson M. (1961) An Inventory for Measuring Depression. *Arch Gen Psychiatry*, 4, 561-571
- Beck, A. T., ve Steer, R. A. (1991). Relationship Between the Beck Anxiety Inventory and The Hamilton Anxiety Rating Scale with Anxious Outpatients. *Journal of Anxiety Disorders*, 5, 213–223.
- Belsky, J. (1980). Child Maltreatment: An Ecological İntegration. *American Psychologist*, 35 (4), 320-335.

- Berman, N. C., Wheaton, M. G. ve Abramowitz, J. S. (2013). Childhood Trauma and Thought Action Fusion: A Multi-Method Examination. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 2, 43–47.
- Bernet, C. ve Stein, M. B. (1999). Relationship Of Childhood Maltreatment To The Onset And Course Of Major Depression İn Adulthood. *Depression and Anxiety*, 9 (4), 169–174.
- Bernstein, D. P ve Fink L, Handelsman L (1994). Initial Reliability and Validity of a New Retrospective Measure of Child Abuse and Neglect. *Am Journal Psychiatry*, 151 (10), 1132-6.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., ve Handelsman, L. (1998). Predicting Personality Pathology Among Adult Patients With Substance Use Disorders: Effects Of Childhood Maltreatment. *Addictive Behavior*, 23, 855–868.
- Bernstein, D. P., Stein, J.A., Newcomb, M.D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsmen, L., Medrano, M., Desmond, D. ve Zule, W. (2003). Development And Validation Of A Brief Screening Version Of The Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27, 169–190.
- Bierer, L. M., Yehuda, R., Schmeidler, J., Mitropoulou, V., New, A. S., Silverman, J. M. ve Siever, L. J. (2013). Abuse and Neglect in Childhood: Relationship to Personality Disorder Diagnoses. *Child Abuse & Neglect*, 8(10), 737-740, 749-754.
- Bifulco, A., Brown, G., ve Harris, T. (1994). Child Experience of Care and Abuse (CECA): A Retrospective İnterview Measure. *Journal of Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 35, 1419–1435.
- Bostancı, N., Akbayrak B., Bakoğlu, B. ve Çoban Ş., (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 44 (2), 100–106.
- Brassard, M. R., Hart, S. N. ve Hardy, D. B. (1993). The Psychological Maltreatment Rating Scales. *Child Abuse & Neglect*, 17, 715–729.
- Bremner, J. D., Vermetten, E. ve Mazure, C. M. (2000). Development And Preliminary Psychometric Properties Of An İnstrument For The Measurement

- Of Childhood Trauma: The Early Trauma Inventory. *Depression and Anxiety*, 12, 1–12.
- Briere, J. (1992). Methodological Issues in The Study of Sexual Abuse Effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, 196–203.
- Briere, J. (1996). A Self-Trauma Model for Treating Adult Survivors Of Severe Child Abuse. in :J. Briere, L. Berliner, J. A. Bulkley, C. Jenny, and T. Reid (Eds.), *The APSAC Handbook On Child Maltreatment* (pp. 140–157). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology Of Human Development: Experiments By Nature And Design*. Cambridge: MA: Harvard University Press.
- Brown, G. R. ve Anderson, B. (1991). Psychiatric Morbidity in Adult Psychiatric Inpatients with Childhood Histories of Sexual and Physical Abuse. *Am J Psychiatry*, 148, 567-572.
- Browne, C., ve Winkelman, C. (2007). The Effect of Childhood Trauma on Later Psychological Adjustment. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 684–697.
- Browne, M. W., ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K.A. Bollen & J.S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp.136-162). Newbury Park CA:Sage.
- Bruce, L. C., Heimberg, R. G., Goldin, P. R. ve Gross, J. J. (2013). Childhood Maltreatment and Response to Cognitive Behavioral Therapy Among Individuals with Social Anxiety Disorder. *Depression and Anxiety*, 30, 662–669.
- Bruce, L. C., Heimberg, R. G., Blanco, C., Schneier, F. ve Liebowitz, M. R. (2012). Childhood Maltreatment and Social Anxiety Disorder: Implications for Symptom Severity and Response to Pharmacotherapy. *Depression And Anxiety*, 29, 131–138.
- Burgess, A. W. (1995). Biology of Memory and Childhood Trauma. *Journal of Psychosocial Nursing Mental Health Service*. 33(3), 192-203.

- Burns, E. E., Jackson, J. L. ve Harding, H., G. (2010). Child Maltreatment, Emotion Regulation, and Posttraumatic Stress: The Impact of Emotional Abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 801–819.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- Byers, M. (1991). Çocuk İstismarını Önleme: Önleyici Programlar ve Halk Eğitimi. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: Gözde Repro Ofset.
- Byrne, B. (2012). *Structural equation modeling with mplus: Basic concepts, applications, and programming*. New York:Routledge
- Caplan, G. (1964). *Principles of Preventive Psychiatry*. New York: Basic Books.
- Cecen-Erogul, A. R. (2012). Psychometric Properties of Turkish Version of Childhood Trauma Questionnaire among Adolescents with Gender Differences. *Journal of Psychology*, 3 (10), 916-922.
- Cecen-Erogul, A. R., ve Türk, S. B. (2013). An Investigation of the Relationship between Childhood Trauma Experience of Adolescents and the Anger Expression Styles, Self -Esteem, Life Satisfaction. *International Journal of Human Sciences*. 10 (1), 1421-1439.
- Child Welfare Information Gateway (2008). *Long-Term Consequences of Child Abuse and Neglect*. Washington, DC: U.S: Factsheets
- Child Welfare Information Gateway. (2012). *Child Abuse and Neglect Fatalities : Statistics and Interventions*, Washington, DC: U.S. : Department of Health and Human Services, Children's Bureau.
- Crawford, E., ve O'Dougherty-Wright, M. (2007). The Impact of Childhood Psychological Maltreatment on Interpersonal Schemas and Subsequent Experiences of Relationship Aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 93–116.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Çuhadoroğlu, F. (1986). Adolesanlarda Benlik Saygısı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü: Ankara.
- Daro, D. (1988). *Confronting Child Abuse*. New York: Free Press.
- Deniz, E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.
- Dovran, A., Winje, D., Øverland, S. N., Breivik, K., Arefjord, K., Dalsbø, A. S., Jentoft, M. B., Hensen, A. ve Waage, L. (2013). Psychometric Properties of The Norwegian Version of the Childhood Trauma Questionnaire in High-Risk Groups. *Scandinavian Journal of Psychology* 54 (4) , 286-291.
- Dubowitz, H., Papas, M. A., Black, M. M., ve Starr, R. H., Jr. (2002). Child Neglect: Outcomes in High-Risk Urban Preschoolers. *Pediatrics*, 109, 1100-1107.
- Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk Örselleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 15, 237-246.
- English, A., Widom, M. ve Brandfor, G. (2004). Another Look at the Effect of Child Abuse. *National Institute of Justice Journal*, 18, 251-259.
- Ereymiş, S. (2001). *Çocuk İhmali Nedir?* İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi Tıp Dergisi. 39 (2), 7-10.
- Erol, A., Ersoy, B., ve Mete, L. (2013). Majör Depresyonda Özkıyım Girişimi ile Çocukluk Çağı Örselenmeleri Arasındaki İlişki. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24 (1): 1-6.
- Felitti, V. J. (2002). The Relationship of Adverse Childhood Experiences to Adult Health: Turning Gold into Lead. *Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie* 48(4), 359-369.
- Fink, L. A., Bernstein, D., Handelsman, L., Foote, J. ve Lovejoy, M. (1995). Initial Reliability and Validity of The Childhood Trauma Interview: A New Multidimensional Measure of Childhood Interpersonal Trauma. *The American Journal of Psychiatry*, 152 (9), 1329–1335.

- Finkelhor, D., Hamby, S. L., Ormrod, R. ve Turner, H. (2005). Juvenile Victimization Questionnaire: Reliability, Validity, and National Norms. *Child Abuse ve Neglect*, 29, 383–412.
- Fisher, H. L., Appiah-Kusi, E., ve Grant, C. (2012). Anxiety and Negative Self-Schemas Mediate the Association Between Childhood Maltreatment and Paranoia. *Psychiatry Research*, 196, 323–324.
- Forde, D. R., Baron, S. W., Scher, C.D. ve Stein, M.B. (2012). Factor Structure and Reliability of the Childhood Trauma Questionnaire and Prevalence Estimates of Trauma for Male and Female Street Youth. *Journal of Interpersonal Violence*, 27 (2), 364-379.
- Gagné, M. H., Pouliot-Lapointe, J. ve St-Louis, M. P. (2007). Psychologically Violent Parental Practices Inventory (PVPPI) English Translation. *Journal of Emotional Abuse*, 7 (1), 71–81.
- Gallagher, R. E., Flye, B. L., Hurt, S.W., Stone, M. H., ve Hull, J. W. (1992). Retrospective Assessment of Traumatic Experiences (RATE). *Journal of Personality Disorders*, 36, 99–108.
- Gay, L. E., Harding, H. G., Jackson, J. L., Burns, E. E. ve Baker, B.D. (2013). Attachment Style and Early Maladaptive Schemas as Mediators of the Relationship between Childhood Emotional Abuse and Intimate Partner Violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22, 408–424.
- Gerdner, A. ve Allgulander, C. (2009). Psychometric Properties of the Swedish Version of the Childhood Trauma Questionnaire- Short Form (CTQ- SF). *Nordic Journal of Psychiatry*. 63 (2), 160-170.
- Giardino, A. P., Lyn, M. ve Giardino, E. (eds) (2010). *A Practical Guide to the Evaluation of Child Physical Abuse and Neglect*. 2.nd edition. Springer New York Dordrecht Heidelberg London.
- Glaser J. P., Van Os J, Portegijs P. J. ve Myin-Germeys, I. (2006). Childhood Trauma and Emotional Reactivity to Daily Life Stress in Adult Frequent Attenders of General Practitioners. *Journal of Psychosom Res*, 61, 229–236.

- Hambleton, R. K. ve Patsula, L. (1999). *Increasing the Validity of Adapted Tests: Myths to Be Avoided and Guidelines for Improving Test Adaptation Practices*. Web: <http://www.testpublishers.org/journal01.htm>.
- Hengartner, M. P., Müller, M., Rodgers, S., Rössler, W. ve Ajdacic-Gross, V. (2013). Can Protective Factors Moderate the Detrimental Effects of Child Maltreatment on Personality Functioning? *Journal of Psychiatric Research*, 47, 1180-1186.
- Hernandez, A., Gallardo-Pujol, D., Pereda, N., Arntz, A., Bernstein, D. P., Gaviria, A. M., Labad, A. ve Gutiérrez-Zotes, J. A. (2013). Initial Validation of the Spanish Childhood Trauma Questionnaire-Short Form: Factor Structure, Reliability and Association With Parenting. *Journal of Interpersonal Violence* 28 (7) , 1498-1518.
- Herrera, R., Delcampo, R. L. ve Ames, M. H. (1993). A Serial Approach for Translating Family Science Instrumentation. *Family Relations*, 42 (3), 357-360.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanterinin Geçerliği Üzerine Bir Çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 118-122.
- Holman, K. (2001). *Treatment of Young Perpetrators of Sexual Abuse*. International Save the Children. Alliance Europe Group Project.
- Howe, D. (2005). *Child Abuse and Neglect*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Juettner, B. (2009). *Child Abuse*. USA: Gale, Cengage Learning.
- Kalkan, M., ve Özbek, S. K. (2011). Do Children Abuse Experiences Predict Adolescents' Dating Anxiety?. *Turk Journal Child Adolescence Mental Health*; 18 (1): 35-44.
- Karakuş, Ö. (2012). Relation Between Childhood Abuse and Self Esteem in Adolescence. *International Journal of Human Sciences*, 9; (2), 753-763.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kars, Ö. (1996). *Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Kaya, İ. ve Çeçen-Eroğul, A. R. (2012). Ergenlerde Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantılarının Yordayıcısı Olarak Aile İşlevlerinin Rolü. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38, 168-174.
- Kim, D., Bae, H., Han, C., Oh, H.Y. ve MacDonald, K. (2013). Psychometric Properties of the Childhood Trauma Questionnaire-Short Form (CTQ-SF) in Korean Patients with Schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 144, 93–98.
- Korkut, F. (2007). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kounou, K. B., Bui, E., Dassa, K. S., Hinton, D., Fishcher, E., Djassoa, G., Birmes, P. ve Schmitt, L. (2013). Childhood Trauma, Personality Disorders Symptoms and Current Major Depressive Disorder in Togo. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 48, 1095–1103.
- Kozcu, S. (1991). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Ankara: Aile Yazıları 3, Basbakanlık A.A.K. Yay.
- Lardinois, M. Lataster, T., Mengelers, R., van Os, J. ve Myin-Germeys, I (2011). Childhood Trauma and Increased Stress Sensitivity in Psychosis. *Acta Psychiatr Scand*, 123, 28–35.
- Lee, R., Geraciotti, T., Kasckow, J. W. ve Coccaro, E. F., (2005). Childhood Trauma and Personality Disorder: Positive Correlation with Adult CSF Corticotropin. *Releasing Factor Concentrations*, 162, (5) 995-997.
- Lipschitz, D., Bernstein, D., Winegar, R., ve Southwick, S. (1999). Hospitalized Adolescents' Reports of Sexual and Physical Abuse: A Comparison of Two Self-Report Measures. *Journal of Traumatic Stress*, 12, 641–654.
- Lynch, M. (1991). *Çocuk istismarı ve İhmali*. Ankara: Gözde Repro Ofset.

- Majer, M., Nater, U. M., Lin, J. M., Capuron, L. ve Reeves, W. C. (2010). Association of Childhood Trauma with Cognitive Function in Healthy Adults: A Pilot Study. *BMC Neurology*, 10, 61-69.
- Maughan, A., ve Cicchetti, D. (2002). The Impact of Child Maltreatment and Interadult Violence on Children's Emotion Regulation Abilities. *Child Development*, 73, 1525-1542.
- Mırsal, H., Pektaş, Ö., Kalyoncu, A., Tan, D., Bilge, Ö. ve Beyazyürek, M., (2004). İntihar Girişiminde Bulunan Alkol Bağımlılarında Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları. 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi; *Kongre Bildiri Özet Kitabı*, İzmir.
- Molnar, B. E, Buka S. L. ve Kessler R. C. (2001). Child Sexual Abuse and Subsequent Psychopathology: Results from the National Comorbidity Survey. *Am Journal of Public Health*, 91, 753-760.
- Möhler, E., Matheis, V., Poustka, L., Marysko, M., Finke, P., Kaufmann, C., Reck, C., Cierpka, M. ve Recsh, F. (2009). Mothers with a History of Abuse Tend to Show More Impulsiveness. *Child Abuse and Neglect*, 33, 123-126.
- Muthen, B., ve Muthen, L. (2009). *Mplus 5.21 Base program and combination add-on. Mplus user's guide*.
- Öner, N. (2012). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Özen, Ş., Antar, S. ve Özkan, M. (2007). Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk, Sigara ve Alkol Kullanımı Üzerine Etkisi; Üniversite Son Sınıf Öğrencilerini İnceleyen Bir Çalışma. *Düşünen Adam*, 20 (2),79-87.
- Özen, Ş., Subaşı, M., Yıldırım, A., Baştürk, M. ve Bez, Y. (2010). Öfkelenme Anında Cama Yumruk Atarak Kendini Yaralayan Hastalarda Problem Çözme Becerileri ve Çocukluk Çağı Travmaları. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 1 (1), 25-30.
- Öztürk, M. (2011). *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Paivio, S. C. (2001). Stability of Self-Reports of Child Abuse and Neglect Before and After Therapy for Child Abuse Issues. *Child Abuse & Neglect*, 25, 1053–1068.
- Paivio, S. ve Cramer, K. M. (2004). Factor Structure and Reliability of Childhood Trauma Questionnaire in Canadian Undergraduate Student Sample. *Child Abuse & Neglect*, 28, 889-904.
- Pearce, J. W. ve Pezzot-Pearce, T. D. (2007). 2nd ed. *Psychotherapy of Abused and Neglected Children*. New York: The Guilford Press.
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismarı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 (1), 49-55.
- Pilkington, B. ve Kremer, J. (1995). A Review of The Epidemiological Research on Child Sexual Abuse: Community and College Student Samples. *Child Abuse Review*, 4, 84–98.
- Polat, O. (2007a). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2007b). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Önleme ve Rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Rosen, L. N., ve Lee, M. (1996). The Measurement of Childhood Trauma Among Male and Female Soldiers in The US Army. *Military Medicine*, 16, 342–345.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sanderson, C. (2006). *Counseling Adult Survivors of Child Sexual Abuse*. USA: Athenaem Press.
- Scannapieco, S. ve Connell-Carrick (2005). Known or Suspected Moderator Variables for Developmental Outcome of Maltreated Children (Pearce ve Pezzot-Pearce, 2007).
- Scher, C., Stein, M., Asmundson, G. J., McCreary, D. M. ve Forde, D. R. (2001). The Childhood Trauma Questionnaire in a Community Sample: Psychometric Properties and Normative Data. *Journal of Traumatic Stres.*, 14 (4), 843-851.

- Seedat, S., Stein, S., Murray, M. B., ve Ford, D. R. (2005). Association Between Physical Partner Violence, Posttraumatic Stress, Childhood Trauma, and Suicide Attempts in a Community Sample of Women. *Violence and Victims*, 20, 87–98.
- Shannon, J. B. (2009). *Child Abuse Sourcebook*. 2nd edition. United States: Omnigraphics.
- Sheldrick, C. (1991). Adult Sequelae of Child Sexual Abuse. *British Journal of Psychiatry*, 158 (10), 55-62.
- Shields, A., ve Cicchetti, D. (1998). Reactive Aggression among Maltreated Children: The Contributions of Attention and Emotion Dysregulation. *Journal of Clinical Child Psychology*, 27, 381–395.
- Silverman, A. B., Reinherz, H. Z., ve Giaconia, R. M. (1996). The Long-Term Sequelae of Child and Adolescent Abuse: A Longitudinal Community Study. *Child Abuse and Neglect*, 20 (8), 709-723.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L. ve Lushene, R. E. (1970). *Manuel for State Trait Anxiety Inventory*. California: Consulting Psychology Press.
- Springer, K. W., Sheridan, J., Kuo, D., ve Carnes, M. (2007). Long-Term Physical and Mental Health Consequences of Childhood Physical Abuse: Results from a Large Population-Based Sample of Men and Women. *Child Abuse & Neglect*, 31, 517-530.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Finkelhor, D., Moore, D. W. ve Runyan, D. (1998). Identification of child maltreatment with the Parent-Child Conflict Tactics Scales: Development and Psychometric Data for a National Sample of American Parents. *Child Abuse & Neglect*, 22 (4), 249–270.
- Şahin, F. (2003). Çocuk İstismarının ve İhmalinin Önlenmesinde Ekip Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10 (1), 18-26.
- Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Validity and Reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32 (4) , 1054-1063.

- Tan, M. (1989). Çağlar Boyu Çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 71-88.
- Teğın, B. (1987). Depresyonda Bilişsel Süreçler: Beck Modeline Göre Bir İnceleme. *Psikoloji Dergisi*, 15 (46), 29-39.
- Tencer, H. L. (2002): Verbal And Emotional Abuse As Predictors Of Change in Close Friendship in Early Adolescence. *Society For Research In Adolescence*, 4, 771-779.
- Thombs, B. Bernstein, D., Lobbstaël, J. ve Arntz, A. (2009). A Validation Study Of The Dutch Childhood Trauma Questionnaire-Short Form: Factor Structure, Reliability, And Known-Groups Validity. *Child Abuse and Neglect Journal*, 33 (8), 518-523.
- Thombs, B. D., Lewis, T., Bernstein, C., Medrano, D. P. ve Hatch, J. P. (2007). An Evaluation of the Measurement Equivalence of The Childhood Trauma Questionnaire—Short Form Across Gender and Race in A Sample of Drug-Abusing Adults. *Journal of Psychosomatic Research*, 63 (4), 391-398.
- Tonmyr, L., Jasminka, D., Jennifer, C., Harrier, L. ve MacMillan, M. (2011). Measurement of Emotional/Psychological Child Maltreatment: A Review. *Child Abuse & Neglect*, 35, 767– 782.
- Topçu, S. (2009). *Cinsel İstismar*. İstanbul: Phoenix Yayınevi.
- Vettese, L. C., Dyer, C. E., Li, W. L. ve Wekerle, C. (2011). Does Self-Compassion Mitigate the Association Between Childhood Maltreatment and Later Emotion Regulation Difficulties? A Preliminary Investigation. *Int J Ment Health Addiction*, 9, 480–491.
- Weeks, R., ve Widom, C. (1998). Self-Reports of Early Childhood Victimization Among İncarcerated Adult Male Felons. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 346–361.
- Wessel, I., Meeren, M., Peters, F., Arntz, A. ve Merckelbach, H. (2001). Correlates of Autobiographical Memory Specificity: the Role of Depression, Anxiety and Childhood Trauma. *Behaviour Research and Therapy*, 39 (4), 409–421.

- Yaşar, Z. F., ve Akduman, G. G. (2007). Çocuk İhmali İstismarı ve Adli Dis Hekimliği. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6 (5) 389- 394.
- Yıldız, S. (2007). İlköğretim II. Kademesindeki Çocuklara Yönelik İstismarın ve İhmalin Çeşitli Değişkenler Yönünden İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, G., İşiten, N. Ertan, Ü. ve Öner, A. (2003). Bir Çocuk İstismarı Vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 295-298.
- Zeytinoğlu, S. (1991). “Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmali Sorunu İle ilgili Görüşleri”, *Çocuk İstismarı ve İhmali*. Ankara: Gözde Repro Ofset, 147–161.
- Zolotor, A., Kotch, J., Dufort, V., Winsor, J., Catellier, D. ve Bou-Saada, I. (1999). School Performance in a Longitudinal Cohort of Children at Risk of Maltreatment. *Matern Child Health Journal*, 3 (1), 19-27.
- Zou, Z., Meng, H., Ma, Z., Deng, W., Du, L., Wang, H., Chen, P. ve Hu, H. (2013). Executive Functioning Deficits and childhood trauma in juvenile violent offenders in China. *Psychiatry Research*, 207, 218-224.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal-Kora, M. ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2 (2), 69-78.

EK 1

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun Özgün Formu

	Never True	Not True	A Little True	True	Very Often True
	1	2	3	4	5
1. I didn't have enough to eat.	1	2	3	4	5
2. I knew that there was someone to take care of me and protect me	1	2	3	4	5
3. People in my family called me things like "stupid," "lazy," or "ugly."	1	2	3	4	5
4. My parents were too drunk or high to take care of the family.	1	2	3	4	5
5. There was someone in my family who helped me feel that I was important or special.	1	2	3	4	5
6. I had to wear dirty clothes.	1	2	3	4	5
7. I felt loved.	1	2	3	4	5
8. I thought that my parents wished I had never been born.	1	2	3	4	5
9. I got hit so hard by someone in my family that I had to see a doctor or go to the hospital.	1	2	3	4	5
10. There was nothing I wanted to change about my family.	1	2	3	4	5
11. People in my family hit me so hard that it left me with bruises or marks.	1	2	3	4	5
12. I was punished with a belt, a board, a cord, or some other hard object.	1	2	3	4	5
13. People in my family looked out for each other.	1	2	3	4	5
14. People in my family said hurtful or insulting things to me.	1	2	3	4	5
15. I believe that I was physically abused.	1	2	3	4	5
16. I had the perfect childhood.	1	2	3	4	5

17. I got hit or beaten so badly that it was noticed by someone like a teacher, neighbour, or doctor.	1	2	3	4	5
18. I felt that someone in my family hated me.	1	2	3	4	5
19. People in my family felt close to each other.	1	2	3	4	5
20. Someone tried to touch me in a sexual way, or tried to make me touch them.	1	2	3	4	5
21. Someone threatened to hurt me or tell lies about me unless I did something sexual with them.	1	2	3	4	5
22. I had the best family in the world.	1	2	3	4	5
23. Someone tried to make me do sexual things or watch sexual things.	1	2	3	4	5
24. Someone molested me.	1	2	3	4	5
25. I believe I was emotionally abused.	1	2	3	4	5
26. There was someone to take me to the doctor if I needed it.	1	2	3	4	5
27. I believe that I was sexually abused.	1	2	3	4	5
28. My family was a source of strength and support.	1	2	3	4	5

EK 2

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe'ye Uyarlanan Formu

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Çocukluğumda, yeterli düzeyde beslendiğime inanmıyorum.	1	2	3	4	5
2. Çocukluğumda, benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin/birilerinin olduğunu bilirdim.	1	2	3	4	5
3. Çocukluğumda, ailemdeki kişiler bana “aptal”, “tembel” ya da “çirkin” diye hitap ederlerdi.	1	2	3	4	5
4. Çocukluğumda, annem ve babam ailemize ilgilenemeyecek kadar sarhoş ya da uyuşturucunun etkisi altındaydı.	1	2	3	4	5
5. Çocukluğumda, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri/birileri vardı.	1	2	3	4	5
6. Çocukluğumda, kirli giysiler giymek zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Çocukluğumda, sevdiğimi hissedirdim.	1	2	3	4	5
8. Çocukluğumda, annem ve babamın benim hiç doğmamış olmamı dilediklerini düşünürdüm.	1	2	3	4	5
9. Çocukluğumda, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar kötü dayak yediğim oldu.	1	2	3	4	5
10. Çocukluğumda, ailemle ilgili değiştirmek istediğim hiçbir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Çocukluğumda, ailemdeki fertler beni, yara bere içinde bırakacak kadar kötü döverlerdi.	1	2	3	4	5
12. Çocukluğumda, kemer, sopa, kablo ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
13. Çocukluğumda, ailemdeki fertler birbirlerini koruyup kollarlardı.	1	2	3	4	5

14. Çocukluğumda, ailemde fertler bana incitici veya aşağılayıcı şeyler söylediler.	1	2	3	4	5
15. Çocukluğumda, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
16. Mükemmel bir çocukluğum oldu.	1	2	3	4	5
17. Çocukluğumda, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişiler tarafından fark edilecek kadar kötü dayak yedim.	1	2	3	4	5
18. Çocukluğumda, ailemde benden nefret eden birisi/birileri olduğunu hissedirdim.	1	2	3	4	5
19. Çocukluğumda, ailemdeki fertler birbirlerine yakındılar.	1	2	3	4	5
20. Çocukluğumda, birisi/birileri bana cinsel amaçla dokunmayı ya da ona/onlara dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
21. Çocukluğumda, birisi/birileri, cinsel içerikli taleplerini karşılamazsam, bana zarar vermekle ya da hakkımda yalanlar söylemekle beni tehdit etti.	1	2	3	4	5
22. Dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	1	2	3	4	5
23. Çocukluğumda, birisi/birileri beni cinsel içerikli eylemlerde bulunmaya veya cinsel içerikli şeyler izlemeye zorladı	1	2	3	4	5
24. Çocukluğumda, birisi/birileri bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Çocukluğumda, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
26. Çocukluğumda, ihtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi/birileri vardı.	1	2	3	4	5
27. Çocukluğumda, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Çocukluğumda, ailem benim için bir güç ve destek kaynağıydı.	1	2	3	4	5

EK 3

Beck Depresyon Envanteri

- (a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
- (b) Kendimi üzgün hissediyorum.
- (c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.
- (d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.

- (a) Gelecekte umutsuz değilim.
- (b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum.
- (c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
- (d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.

- (a) Kendimi başarısız görmüyorum.
- (b) Çevremdeki birçok kişiden daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
- (c) Geriye dönüp baktığımda, çok fazla başarısızlığım olduğunu görüyorum.
- (d) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.

- (a) Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
- (b) Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
- (c) Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
- (d) Bana zevk veren hiçbir şey yok. Her şey çok sıkıcı.

- (a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
- (b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
- (c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
- (d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum.

- (a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
- (b) Bazı şeyler için cezalandırılabilceğimi hissediyorum.
- (c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
- (d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.

- (a) Kendimden hoşnudum.
- (b) Kendimden pek hoşnut değilim.
- (c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
- (d) Kendimden nefret ediyorum.

- (a)Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
- (b)Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
- (c)Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
- (d)Her kötü olayda kendimi suçluyorum.

- (a)Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
- (b)Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum, fakat bunu yapmam.
- (c)Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
- (d) Bir fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm.

- (a)Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
- (b)Eskisine göre şu sıralarda daha fazla ağlıyorum.
- (c)Şu sıralarda her an ağlıyorum.
- (d)Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.

- (a)Her zamankinden daha sinirli değilim.
- (b)Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.
- (c)Çoğu zaman sinirliyim.
- (d)Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.

- (a)Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
- (b)Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
- (c)Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
- (d)Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.

- (a)Kararlarımı eskisi kadar kolay ve rahat verebiliyorum.
- (b)Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
- (c)Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
- (d)Artık hiç karar veremiyorum.

- (a)Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
- (b)Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.
- (c)Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.
- (d)Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.

- (a)Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.

- (b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.
- (c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
- (d) Hiçbir iş yapamıyorum.

- (a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
- (b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
- (c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.
- (d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.

- (a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
- (b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
- (c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
- (d) Öyle yorgunum ki hiç bir şey yapamıyorum.

- (a) İştahım eskisinden pek farklı değil.
- (b) İştahım eskisi kadar iyi değil.
- (c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.
- (d) Artık hiç iştahım yok.

- (a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
 - (b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
 - (c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kaybettim.
 - (d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kaybettim.
- Daha az yemeye çalışarak kilo kaybetmeye çalışıyorum. Evet () Hayır ()

- (a) Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
- (b) Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sorunlarım var.
- (c) Ağrı, sızı gibi bu sıkıntılarım beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
- (d) Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka hiçbir şey düşünemiyorum.

- (a) Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok.
- (b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
- (c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
- (d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

EK 4

Sürekli Kaygı Envanteri

	HİÇ	BİRAZ	ÇOK	TAMAMIYLA
1. Genellikle keyfim yerindedir.	(0)	(1)	(2)	(3)
2. Genellikle çabuk yorulurum	(0)	(1)	(2)	(3)
3. Genellikle kolay ağlarım	(0)	(1)	(2)	(3)
4. Başkaları kadar mutlu olmak isterim	(0)	(1)	(2)	(3)
5. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım	(0)	(1)	(2)	(3)
6. Kendimi dinlenmiş hissediyorum	(0)	(1)	(2)	(3)
7. Genellikle sakin, kendine hakim ve soğukkanlıyım	(0)	(1)	(2)	(3)
8. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim	(0)	(1)	(2)	(3)
9. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim	(0)	(1)	(2)	(3)
10. Genellikle mutluyum	(0)	(1)	(2)	(3)
11. Her şeyi ciddiye alır ve endişelenirim	(0)	(1)	(2)	(3)
12. Genellikle kendime güvenim yoktur	(0)	(1)	(2)	(3)
13. Genellikle kendimi emniyette hissederim	(0)	(1)	(2)	(3)
14. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım	(0)	(1)	(2)	(3)
15. Genellikle kendimi hüzünlü hissederim	(0)	(1)	(2)	(3)
16. Genellikle hayatımdan memnunum	(0)	(1)	(2)	(3)
17. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder	(0)	(1)	(2)	(3)
18. Hayal kırıklıklarımı öylesine ciddiye alırım ki hiç unutamam	(0)	(1)	(2)	(3)

19. Akli başında ve kararlı bir insanım	(0)	(1)	(2)	(3)
20. Son zamanlarda kafama takılan konular beni tedirgin ediyor	(0)	(1)	(2)	(3)

EK 5

Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri

	Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok yanlış
	1	2	3	4
1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	1	2	3	4
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	1	2	3	4
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim.	1	2	3	4
5. Kendimde gurur duyacak fazla birşey bulamıyorum.	1	2	3	4
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	1	2	3	4
7. Genel olarak kendimden memnunum.	1	2	3	4
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	1	2	3	4
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4

EK 6

ÇÖYÖ-KF'nin Uyarlanmasına İlişkin İzin Belgesi

02/01/2013 Rightslink Printable License

**ELSEVIER LICENSE
TERMS AND CONDITIONS**

Aug 02, 2013

This is a License Agreement between Sinem Kaya ("You") and Elsevier ("Elsevier") provided by Copyright Clearance Center ("CCC"). The license consists of your order details, the terms and conditions provided by Elsevier, and the payment terms and conditions.

All payments must be made in full to CCC. For payment instructions, please see information listed at the bottom of this form.

Supplier	Elsevier Limited The Boulevard, Langford Lane Kidlington, Oxford, OX5 1GB, UK
Registered Company Number	1982084
Customer name	Sinem Kaya
Customer address	Muğla Sıtkı Koçman University Muğla, Merkez 48000
License number	3200930659668
License date	Aug 02, 2013
Licensed content publisher	Elsevier
Licensed content publication	Child Abuse & Neglect
Licensed content title	Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire
Licensed content author	David P Bernstein, Judith A Stein, Michael D Newcomb, Edward Walker, David Pogge, Taruna Ahluwalia, John Stokes, Leonard Handelsman, Martha Medrario, David Desmond, William Zule
Licensed content date	February 2003
Licensed content volume number	27
Licensed content issue number	2
Number of pages	22
Start Page	169
End Page	190
Type of Use	reuse in a thesis/dissertation
Portion	full article
Format	both print and electronic
Are you the author of this Elsevier article?	No
Will you be translating?	Yes
Number of languages	1
Languages	Turkish

<https://s100.copyright.com/Web/DesktopServices>

1/5

EK 7

“Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu’nun Uyarlanması” Çalışmasına Yönelik Etik Kurul Kararı

T.C. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Yürütücüsü	Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç.Dr.A.Rezan ÇİÇEK EROĞUL' un danışmanlığını yaptığı yüksek lisans öğrencisi Sineem ACAR
Araştırmanın Başlığı:	Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanması
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	20.02.2013
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelediği tarih:	28.02.2013
Karar tarihi:	28.02.2013

SONUÇ

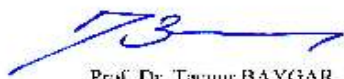
1.	☒ Kabul. Araştırmanın:Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar ettiği açısından bir sakınca yoktur. Ancak araştırmanın yapılacağı yer, kurum ve kuruluşlardan izin alınması gerekmektedir.
2.	☐ Düzeltme gereklidir.
3.	☐ Red.

Prof. Dr. Yasemin BALCI

Prof. Dr. Alaattin KARACA

Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR

Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Prof. Dr. Taçmur BAYGAR

Prof. Dr. Fecri YILMAZ

Doç. Erol HURGUT
(Kabulmedi)